

LETO XIV. ŠT. 8
 ŽALEC, 31. V. 1959

IZDAJA
 KMETIJSKA
 PROIZVAJALNA
 POSLOVNA ZVEZA V ŽALCU

Upodobitev pridelovanja hmelja na Domu hmeljarjev v Trnavi

VSEBINA ŠT. 8 — 1959

	Stran
Upodobitev pridelovanja hmelja na procelju Doma hmeljarjev v Trnavi (Fotoposnetek)	93
Pesem svobode (Fran Roš) — Dobrovlje med NOB (Fotoposnetki) — Zgodovinski podatki (Stane Terčak)	94 (119)
Maršalu Titu za 67. rojstni dan	95
Zborovanje članov ZK Slovenije z območja ObLO Zalec, 10. V. 1959, v Žalcu (Ivan Kovač)	95
IX. plenim SZDL Jugoslavije	98
Gnojenje hmeljišč v letu 1958 v luči ankete (inž. Wagner)	99
Vpliv klime na rast hmelja v letu 1958 (Neža Kampoš)	103
Skropimo proti hmeljnim listnim ušem in peronospori! (Inž. Miljeva Kač)	106
Kako ravnajmo s kemičnimi sredstvi za varstvo rastline? (Inž. Miljeva Kač)	107
Vodna skupnost »Savinja« (Inž. Srečko Cvahté)	108 (120)
7,5 milijarde din za letošnja dela na kanalu Donava-Tisa-Donava (Jaka Slokan)	109
Slike, obrazi in dejstva iz AP Vojvodine: Strokovnjaki iz Bačkega Petrovca; »Panonija« pri Bajši; S seje DS »Panonije« pri Bajši; 20.000 litrov mleka na hektar; Zločin z zlatimi storžki (Jaka Slokan)	110
Hmelj po svetu	116
Osmrtnica: V spomin Vinku Zagoričniku!	118
Območje Vodne skupnosti »Savinja« (Risba) (Inž. S Cvahté)	120
Priloga: Kako smo videli hmelj in hmeljarjenje pri prevzemu 1958? (R. M.)	

Pesem svobode

Srebrí se Savinja med polji in gaji,
med hmeljem se Boljska vijuga do nje.
Košato bleščijo dolinski ti kraji
in ceste pletó se med njimi svetlé.

Ozira se Mrzlica, hladna v teminah,
v zelene Dobrovlje skoz sončni lesket.
Kot pesem svobode gozdovi v višinah
stoletja šumijo svoj skrivni šepet.

Dolina ti lepa, vsa naša bilà si,
ko krčil se ti je v trpljenju obraz,
ostala v zvestobi slovenska do dna si,
ko nate se zrušil sovražni je plaz.

Zabukovski knapi — podzemski kopači
in preboldski tkalci in kmečki vaščan,
vsi združeni — svoje usode kovači
so planili v borbo za lepši svoj dan.

Bogato je Šlandrova setev kalila
po rudnikih, fábrikah, grapah, vaseh.
Človeka, ki dela, je k zmagi vodila
po strmih, krvavih in slavnih potéh.

Dobrovlje in Mrzlica! Pojte, šumíte
nam pesem svobode, ki ne izzveni!
To pesem borbenosti je zmagovite,
na poti naprej povzemimo jo vsi!

Fran Roš

★

1. Domačija Franca Dobrovnika, z domačim imenom Brezovnik, na Dobrovljah. Naprednega kmetovalca Franca Dobrovnika in ženo imenuje pokojni prvoborec Franc Hribar-Savinjšek v svojih spominih, objavljenih v knjigi »Med Mrzlico in Dobrovljami« iz l. 1955, najzavednejša Dobroveljčana. Pri hiši so bile stalne partizanske javke, obveščevalna služba, skrivanje in zdravljenje partizanskih borcev. Domačija je bila povezana s partizani od junija 1941 do osvoboditve.

2. Uratnikova domačija, Dobrovlje št. 5. S partizani je bila hiša povezana od julija 1942 do osvoboditve. V Drenovcu blizu Uratnikovih je imelo okrožje svojo zemljanko. V avgustu 1944 so po napadu na Letuš, Braslovče in Smartno ob Paki bile na pobočju Uratnikove domačije velike borbe. 5. XII. 1944 je zastavila pri Uratniku Bračičeva brigada pot nemškimi edincem, ki so napadle osvobojeno Zgornjo Savinjsko dolino.

3. Hmeljniki in hiša Marije Forštner, z domačim imenom Dobnik na Dobrovljah. Domači so sodelovali s partizani od poletja 1942 do osvoboditve. V težkih borbah za Zg. Savinjsko dolino, dne 6. XII. 1944, je bila domačija požgana.

3.

Predsednik republike
maršal Jugoslavije
JOSIP BROZ-TITO

SVOJEMU
ZMAGOVITEMU
VODITELJU
ČESTITAJO
K 67. ROJSTNEMU DNEVU
OB DNEVU MLADOSTI
25. MAJU 1959
KREPKO STRNJENI
Z VSEMI DELOVNIMI
MNOŽICAMI FLRJ

HMELJARJI
LR SLOVENIJE

Zborovanje članov Zveze komunistov Slovenije z območja ObLO Žalec, 10. maja 1959 v Žalcu

Na zborovanju članov Zveze komunistov Slovenije z območja ObLO Žalec, dne 10. maja 1959 v Žalcu, je poročal kot glavni govornik sekretar Občinskega komiteja ZKS Žalec, tovariš *Ivan Kovač*.

V svojem referatu je obravnaval vse javne dejavnosti na območju občine Žalec, največ in najgloblje pa v sedanjem obdobju najvažnejšo panogo nove Jugoslavije — kmetijstvo. Med drugim je o kmetijstvu poročal:

★

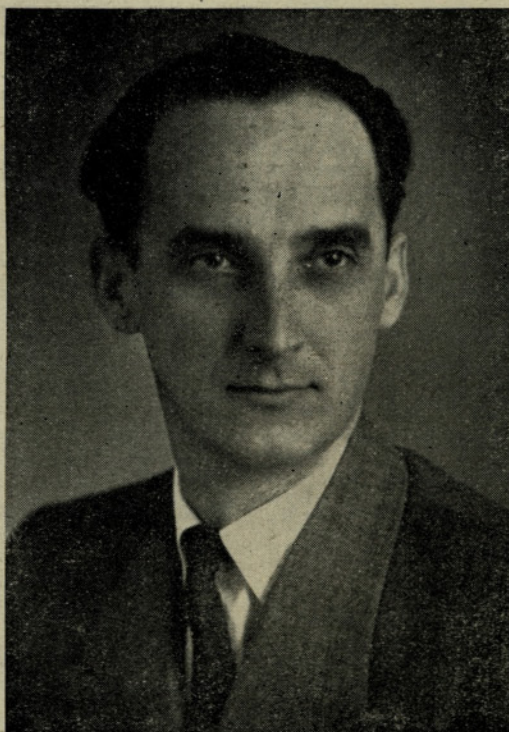
Kmetijstvo je tako važna gospodarska panoga, da ji bodo morale organizacije ZK v prihodnosti pomagati bolj načrtno kot doslej, čeprav smo zadnja leta, posebno pa še lani, na moč uspeli.

Ceprav so nam bila načela za razvoj jasna že takoj po reorganizaciji našega združništva, leta 1952, je vendarle trajalo nekaj let, preden smo v tako imenovani »prehodni« dobi pravzaprav поблиže spoznali neogibno prihodnost.

Petletni plan razvoja odreja kmetijskim in zadružnim organizacijam naše občine še posebno odgovorne naloge. Skladno z nalogami okrajnega plana predvidevamo v kmetijstvu na področju naše občine povečanje vrednosti kmetijske proizvodnje od 1956 do 1961 za 67,8%.

Na podlagi tega plana predvidevamo letno povečanje vrednosti proizvodnje za 13,5%.

Da pa bi mogli to doseči, moramo zlasti z organizirano proizvodnjo in uporabo sodobnih agrotehničnih ukrepov doseči tele povprečne pridelke (na ha):

Ivan Kovač, sekretar Obč. komiteja ZKS — Žalec, glavni poročevalec na zborovanju članov ZK Slovenije s področja občine Žalec, dne 10. maja v Žalcu

Pri hmelju	od 12,8 q na 15,5 q;
krmi	od 30 q na 62,5 q;
pšenici	od 16,3 q na 28 q;
krompirju	od 130 q na 200 q itd.

V živinoreji moramo v obdobju od 1956 do 1961 dvigniti število živine, predvsem pa doseči večjo proizvodnjo mleka in mesa. Plan predvideva takole povprečno molznost (na kravo-molznico):

v socialističnem sektorju od 2700 litrov 1956 na 3900 litrov 1961. leta;

v privatnem sektorju pa od 1400 litrov na 2100 litrov!

Glede na dejstvo, da je naše področje pomembno mimo proizvodnje hmelja tudi za živinorejo, moramo živinoreji povečati tržno proizvodnjo.

Skladno z nalogami perspektivnega plana smo lani dosegli preobrat, posledico preusmeritve dela zadružnih organizacij. Smelo moremo trditi, da so KZ v glavnem spoznale novo smer razvoja na naši vasi.

Prehod od umnega kmetovanja z manjšim številom kmetov do organiziranja napredne, moderne socialistične proizvodnje, je zahteval krepko preizkušnjo političnega aktiva in zadružnih kadrov.

Temeljite analize stanja v hmeljarstvu in drugih panogah so omogočile, da smo v drugi polovici lanskega leta začeli pospešeno poglobljati proizvodno obliko »zadruga-kmet«.

V hmeljarstvu so KZ in zasebni kmetovalci sicer že doslej sodelovali, odslej pa moramo še jasneje opredeliti sodelovanje in obračunavanje v proizvodnji. V tem smo nekolikanj tudi uspeli. Cyrsto zasnovana in politično podprta akcija v

času priprav na volitve v zadružno svete in po volitvah je omogočila, da je od 2500 proizvajalcev hmelja sklenilo pogodbe za kooperacijsko proizvodnjo 2471 kmetov ali 99%.

Mimo tega je kooperacijska proizvodnja zajela 168 ha italijanskih sort pšenice, 72 ha krompirja in 795 ha travnikov.

Skupaj smo s kooperacijo zajeli od 10.940 ha obdelovalne zemlje, 2720 ha ali 25%.

Za uspeh te obsežne akcije so bile neogibno potrebne vsestranske in dobre priprave, med glavnimi temelji pa je bila tudi gospodarska moč naših združnih organizacij, ki so se prav zadnja tri leta znova zaznavno okrepile.

Predvsem smo skrbeli za izgradnjo skupnih združnih objektov, hmeljske sušilnice, skladišča itd. V to gradnjo smo vložili leta 1957 skupno 650.000.000 dinarjev, lani pa blizu milijarde, delno iz lastnih združnih skladov, delno pa iz sredstev splošnega investicijskega sklada.

MIRAN CVENK, predsednik UO KPPZ Zalec.

Miran Cvenk je začel takoj po vojni, leta 1945, kot signirni mojster pri Hmeljni komisiji v Zalcu, odločilno sodelovati v proizvodnji Savinjskega goldinga. Zdaj je predsednik UO Hmeljne komisije za LR Slovenijo in predsednik UO KPPZ Zalec, vse od njene ustanovitve, 2. IX. 1956.

Letos, 1959, poteka že 15. leto njegovega neumornega ter zglede poštvalnega dela za vsestranski razevet in uspeh našega hmeljarstva!

Miranu Cvenku priznavajo vsi hmeljarji velike zasluge, ki si jih je nabral v teh 15 letih s svojo, včasih čudovito intuicijo pri reševanju vseh, na prvi pogled skoraj nerešljivih problemov!

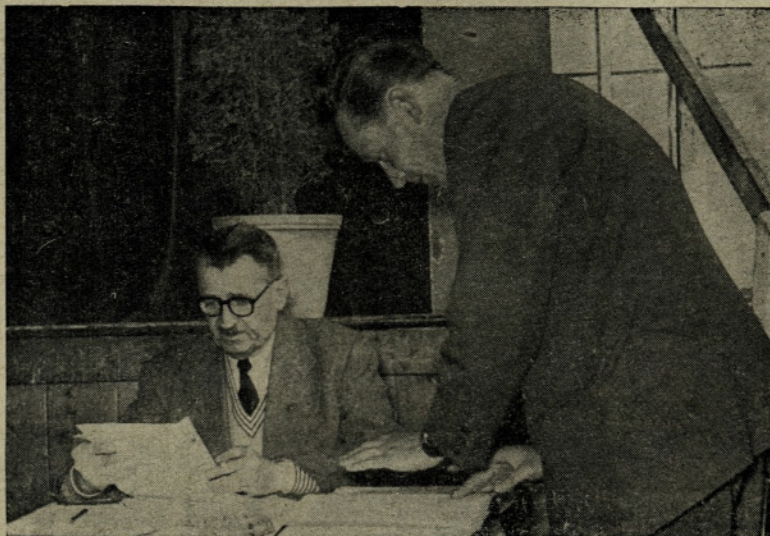
Svojemu rojaku, saj je rojen v Šempetru v Savinjski dolini, Miranu Cvenku, čestitajo za njegovo 15-letno udejstvovanje na vodilnih mestih, kmetijskih, združnih in splošnogospodarskih na hmeljarskem področju, brez izjeme vsi, ki so tako ali drugače povezani s proizvodnjo Savinjskega goldinga. Obenem pa izražajo svojo vročo željo, da naj ostane Miran Cvenk tudi v prihodnosti v prvih vrstah borcev za napredek socialističnega kmetijstva, s posebnim podarkom na proizvodnjo hmelja, zlasti v sedanjem obdobju poglobljanja nove proizvodne oblike »zadruga-kmet«; oblike, ki si je za njen doslejšnji uspeh, v zadovoljstvo obeh kooperantov, nabral veliko zaslug prav tovariš Miran Cvenk. Urednik

Po oddaji nekmetijskih dejavnosti in po uvedbi družbenega upravljanja po združnih svetih in drugih organih so zadruga lani vsebinsko na moč napredovale. Vodstvo se je ponekod zelo izboljšalo, vendar so v nekaterih kmetijskih združenjih še vedno mnoge slabosti. Te zadruga se bodo morale teh slabosti znebiti slej ko prej.

Za odpravljanje teh pomanjkljivosti so se zavzele predvsem KPPZ in občina Zalec, v najvažnejših akcijah pa so neposredno in aktivno sodelovali aktivni komunistov, krajevne organizacije ZK, organizacije SZDL, prav vse pa je pri tem delu na moč podprl Okrajni komite Zveze komunistov Celje.

Da bi lažje spoznali obsežne naloge, ki jih zahteva sedanost in razvoj naše vasi, je prav, da o njih spregovorimo nekaj več. Po odloku o

Vlado Plaskan, upravnik (stoje) in Stanko Oset, tajnik (sede) vodita občni zbor KZ Prebold, 3. maja 1959

rajonizaciji kmetijske proizvodnje OLO Celje št. 01/3-7738/1 od 8. VII. 1958 je področje občine izrazito hmeljarsko-živinorejsko področje, v obrobni predelih pa še sadjarsko, torej področje, ki se na njem drobnolastniška posest in razparceliranost odraža v naturalni proizvodnji na večini obdelovalnih površin. Tržna proizvodnja je dejansko samo pri hmelju, neznatno pri živini, sadju in krompirju, vsa ostala površina (na približno 5000 hektarih) pa je namenjena za prehrano kmečkega prebivalstva.

Tako stanje ni in ne more biti poročstvo, da bodo vloženi napor obrodili hitreje in bolje, če se ne bomo na moč borili za popolno preusmeritev v proizvodnjo. Zategadelj je temeljna naloga, ki se bomo morali zanjo zelo resno zavzeti, da v okviru določene specializacije dosežemo čim večjo tržno proizvodnjo!

Nekatere izkušnje v hmeljarstvu, kjer že imamo tržno proizvodnjo, potrjujejo, da je osvoboditev od neproduktivnosti in stihije, ki je na vasi, le v organizirani in moderni kmetijski proizvodnji! Skratka, s povečevanjem in moderniziranjem proizvodnje v obliki kooperacije bomo v sorazmerno kratkem času dosegli preusmeritev proizvodnje. V proizvodnji hmelja predvidevamo tudi večje proizvodne komplekse, kar bo precej pripomoglo povečanju in pocenitvi proizvodnje.

Ce trdimo, da je poleg hmeljarstva najvažnejša panoga živinoreja, pomeni, da so v njej enake naloge kot v hmeljarstvu. Že letos moramo preiti na čvrstejšie oblike kooperacije, tako pri nabavi kot pri vzreji živine. Z večjo kooperacijsko proizvodnjo krme moremo pričakovati večjo produktivnost živine, kar že zaznavno dosegajo kmetijski obrati.

V sadjarstvu doslej nismo kaj prida napredovali, čeprav je na področju občine Zalec nekaj predelov, ki so za sadjarstvo ugodni. Glede na to so zlasti KZ Polzela, Ponikva, Galicija in Vinska gora poklicane, da omogočijo napredek vsaj odslej oz., da pospešujejo tudi sadjarstvo.

Lani, to je leta 1958, je na področju občine bilo vloženih v regulacijo Ložnice in drugih pritokov Savinje ter za melioracije blizu 300.000.000 dinarjev. Po opravljenih delih v letu 1959 zajetih

zemljišč ob teh vodnih žilah, bomo vsaj v glavnem meliorirali okrog 1500 ha doslej poplavljenih površin. Vrednost vseh teh del je blizu milijarde (investicijskih) sredstev. Vseh teh sredstev pa ne bi mogli pred družbo opravičiti, če jih ne bi objavili in razložili namena. Neogibno je, da se čimprej lotimo ureditve teh področij, da izdelamo ureditveni načrt, v katerem moramo upoštevati interese tamkajšnjih ljudi vzajemno z interesi vse skupnosti. Le tako bomo mogli doseči, kar pričakujemo.

Kmetijsko mehanizacijo smo lani bistveno izboljšali in tako precej pripomogli, da so kmetijske zadruga mogle uspešneje izpolnjevati svoje naloge. Kmetijska proizvajalna poslovna zveza Zalec je nabavila ter dodelila zadrugam in državnim posestvom 114 traktorjev z osnovnimi priključki. S tem so kmetijske zadruga tako povečale strojni park, da imajo povprečno po 8 traktorjev.

Vse zadruga so s svojim strojnimi parkom že lani na moč posegle v kmetijsko proizvodnjo. Opravile so nekako 80% strojnih ur neposredno v kmetijski proizvodnji. To je velik napredek, ki hkrati pomeni uveljavitev kmetijske mehanizacije. Lani je mehanizacija precej podprla akcijo za globlje kooperacijske odnose, posebno v hmeljarstvu. Za realizacijo obveznosti po pogodbah o kooperaciji v hmeljarstvu nas mehanizacija povsem zadovoljuje, vendar moramo organizacijo dela še izpopolniti in tako organizirati, da bo svoji obveznosti tudi kos!

Ko govorimo o novih oblikah sodelovanja med zadrugo in proizvajalci, se moramo izogniti tako imenovani »kampanjščini«. Gre namreč za sistem, ki zahteva nenehno in sistematično delo za postopno krepitev teh odnosov. Zaradi tega se ne smemo zadovoljiti s trenutnimi uspehi. Naloga vseh komunistov, socialistične zveze in tudi sindikatov je, da ta razvoj budno spremljajo, da dajejo vso moralno in politično pomoč in da skupno z združnimi kadri izpolnjujejo naloge, ki jih na tem področju od nas zahteva naša skupnost. Z doslednim izpolnjevanjem obveznosti obeh pogodbenikov v kooperacijski proizvodnji bomo mogli uspeti tako, kot želimo.

Pogled na del udeležencev občnega zbora KZ Vransko 3. maja 1959. (V prvi vrsti z leve na desno: Jože Borštnar — OZZ Celje, inž. Stane Marovič — KPPZ Zalec, Ernest Zvar — podpredsednik OZZ Celje, Stanko Košenina — predsednik ZS KZ Vransko in Viktor Šošter — Dobroveljski Miha, nosilec Spomenice 1941

Po občnem zboru KZ Tabor, 3. maja 1959, so se zadrudniki pevci zbrali k posebni mizi in odpeli venček partizanskih in ljudskih pesmu (Tretji od desne na levo je 70-letni kmet, hmeljar, lovec Pavel Žilnik)

Proizvajalci v praksi že spoznavajo prednosti tega sodelovanja. To pa nam spet narekuje, da vztrajamo na tej poti, še več, da še pospešimo korak. Dalje so zadrudne organizacije, komuna, predvsem pa naši politični aktivni in komunisti prevzeli nove, velike obveznosti!

Glede na dosežene uspehe so možnosti v proizvodnem sodelovanju »zadruga-kmet« v naši občini v prihodnosti take, da moremo to sodelovanje razširiti na večji del obdelovalne površine. Zategadelj pa je treba letošnje obveznosti pravočasno in obojestransko čim bolj izpolniti, obenem pa se pripraviti v tem smislu za prihodnje leto. Zlasti se morajo za to zavzeti, še bolj kot doslej, vsi komunisti, člani SZDL in druge politične organizacije.

Socialistična kmetijska gospodarstva so na področju občine Zalec pred dokončno izgradnjo. Zadnja leta smo v posestva vložili znatna finančna sredstva. Družbena kmetijska gospodarstva so si zgradila gospodarske objekte, hmeljske sušilnice itd. Gradnje novih hlevskih kapacitet za povečanje živine pa so v planu.

Izredno žgoče vprašanje na vseh posestvih so stanovanja za delavce. Obe vprašanji, zlasti stanovanja, bodo posestva morala v kratkem rešiti. Razumljivo je, da imajo posestva zaradi te izgradnje velike obveznosti, ki pa jim bodo v dviganjem produktivnosti zlahka kos. Proizvodnja na kmetijskih obratih lani nas kljub objektivnim težavam povsem zadovoljuje. Precej so družbena kmetijska posestva napredovala pri nadaljnji arondaciji svojih zemljišč, tako da so se ta dela v glavnem zaključila.

S tem pa ni rečeno, da posestva pri tem tudi ostanejo. Neogibno je, da še povečajo proizvodnjo na svojih površinah. So možnosti za dolgoročne zakupe zemlje. Razen tega pa tudi nakup od privatnih lastnikov. Posestva morajo tudi hitreje preiti na specializirano proizvodnjo. Proizvodnja hmelja in živine so glavne panoge, pri katerih je zastaviti vse sile, da zagotovijo maksimalno proizvodnjo.

Sistem nagrajevanja po delovnem učinku na državnih posestvih prepočasno uveljavljajo. Z novimi tarifnimi pravilniki je nujno treba, da vsa

posestva že letos preidejo na nagrajevanje po enoti proizvoda. V vsa ta vprašanja bi se morale osnovne organizacije ZK na posestvih mnogo bolj poglobljati ter nuditi več pomoči delavskim svetom, posebno pa imeti po sindikatih neprekinjeno zvezo z delavci in z njimi več politično delati, da bodo delavci sposobni izpolnjevati vse naloge, predvsem pa, da bodo prav le-ti prvi, ki bodo razumeli neogibno preobrazbo naše vasi.

Z izvolitvijo ZS pri kmetijskih zadrugah smo tudi tu razširili družbeno upravljanje. Nedvomno

Zadrudniki KZ Tabor so 3. maja 1959 opravili redni letni občni zbor z udarnim geslom: Napreden kmetovalec — dober hmeljar — močna kmetijska zadruga — bogata država!

(Fotoposnetek zbora med poročilom predsednika ZS Ivana Lesjaka)

je to velika pridobitev za nadaljnje utrjevanje in razvoj zadrudnega sistema. Zadrudni organi morajo na osnovah, ki so jih pozimi pridobili na tedenskih predavanjih, čimprej spoznati in z vso odgovornostjo sprejeti našo smer nadaljnega razvoja zadrudništva, oziroma naše politike v splošnem kmetijstvu.

Cepav se je kader v zadrugah v zadnjem letu precej izboljšal, imajo ponekod še velike težave. Predvsem je treba okrepite vodstveni ka-

der. Čedalje večje in težje naloge zahtevajo v sleherni zadrugi močne ekonomsko in politično razgledane ljudi. Prav tako primanjkuje strokovnega kadra. KPPZ in KZ sicer štipendirajo okrog 30 študentov na agronomski fakulteti, srednji kmetijski šoli, strojni šoli, toda kazno je, da se ta kader zelo počasi regrutira. Bolje rečeno, organizacije so prepozno spoznale velike potrebe po kadru, ki ga že zdaj »krvavo« potrebujejo. Tečajji, ki jih je bilo zadnja leta kar precej, so dali mnogim mladim ljudem precej temeljnega znanja. Tudi v prihodnosti bomo morali organizirati čim več tečajev, da bomo tako kos najnujnejšim potrebam.

Nekatere KZ so ekonomsko precej šibke in tudi v perspektivi ni pričakovati večjega napredka. Zategadelj bo v teh zadrugah treba poiskati vse vire in možnosti, da ne bi zaradi tega utrpela škodo proizvodnja. Tudi v poslovanju se znova pojavljajo slabosti, ki jih bo treba bolj odločno odpravljati. O tem pa naj odslej bolj skrbijo terenske organizacije ZK in odbori SZDL.

Lani smo precej uspeli tudi v organizacijskem utrjevanju kmetijskih zadrug. Med zadrudnim tekmovanjem in v predvolilnih pripravah se je na novo vključilo v KZ nad 500 žena in nad 300 mladink, oziroma mladincev. Tako so danes v KZ včlanjena vsa kmečka gospodarstva, 42% vseh kmečkih žena in precej kmečke mladine.

Mladi zadrudniki se v nekaterih zadrugah zelo uveljavljajo prav zaradi tega, ker so se razgibali in se zanimajo za probleme KZ. Posledica tega je izvolitev precej mladine v zadrudne svete.

Člani zadrudnih svetov so vsi — razen enega v Sempetru — člani SZDL. Prav tako je v ZS in UO bilo izvoljenih 40 komunistov, nekaj iz vrst kmetov, večji del pa iz vrst delavcev in drugih poklicev.

Mnogo lažje bi bilo delo v KZ in sploh pri delu na vasi, če bi organizacija ZK zajela več kmetov. Tu smo storili zelo malo. Na novo se je vključilo le 11 novih članov-kmetov, tako da jih je na področju ObLO Zalec le 23.

Osnovne organizacije ZK se bodo morale bolj resno zavzeti za to vprašanje, kajti sicer ne bomo mogli uspešno izpolnjevati vseh tistih nalog na naši vasi, ki so pred nami.

Pri izvajanju investicijskega programa so nekatere KZ lani precej prekoračile svoje zmogljivosti. Zavoljo tega jih moramo opozoriti na nedisciplino, ki more zelo škodovati gospodarskemu razvoju področne zadruge. Neodgovorno prebijanje zmogljivosti je zelo nevarno in more povzročiti izredne gospodarske in finančne težave.

Tak primer je v KZ Sempeter in (delno) v Petrovčah. Skrajno neodgovorno investiranje in prekoračevanje zmogljivosti je povzročilo nevshečne težave tudi na KG »Zovnek«. Organi delavskega samoupravljanja oziroma družbenega upravljanja morajo tako samovoljno posameznikov onemogočiti, predvsem pa: politične organizacije in — poudarjeno! — komunisti.

To je le nekaj ugotovitev v kmetijstvu in zadrudništvu na področju občine Zalec. Najbolj smo poudarili zadrugne, kajti od njihovega dela je najbolj odvisno, kako bodo opravile proizvod-

Pogled na del članic zadrudnic KZ Tabor med občnim zborom 3. maja 1959

ne naloge, in kako se bodo izpolnjevale v prihodnosti naloge na naši vasi.

Vse napore po smernicah za hitrejši razvoj moramo strniti za dvig proizvodnje in krepitev socialističnih odnosov.

Zavedati se moramo, da sploh ne moremo napredovati na drugih področjih, če ne bomo uspeli v kmetijstvu. Najlažja in najbolj sigurna pot slehernemu kmetu je, če se čim bolj aktivno vanjo vključuje.

Prvi uspehi so tu! Zdaj moramo skrbneje uporabljati začetke teh izkušenj za kakovostno izvajanje novih akcij ter krepitev sedanjih in novih oblik združnega sodelovanja.

Združne organizacije se morajo s temi najodgovornejšimi nalogami na moč spoprijeti. Uspeh pa je zagotovljen, če bodo politične organizacije in vsi komunisti vselej, povsod in čedalje bolj aktivno sodelovali.

Združne organizacije morajo sproti oslanjati akcijske programe na realne osnove. Takoj morajo mobilizirati čim več kmečkih proizvajalcev!

Borba za izvedbo planskih nalog se mora odražati v delu slehernega združnega delavca, zlasti pa slehernega proizvajalca!

V kooperaciji je treba več dinamike pri iskanju novih oblik. Gre za široko fronto najrazličnejših oblik sodelovanja v proizvodnji, predvsem pa je treba upoštevati pripravljenost kmetov. Združni organi, posebno ZS pri KZ, morajo kot celota prevzeti odgovorne naloge nadaljnega razvoja zadruge in proizvodnje na svojem področju.

Zaostriti moramo vprašanje polproletarcev, ki glede na povečanje kmetijske proizvodnje na svojih posestvih še ne izpolnjujejo svojih nalog. Tudi njihovo zemljo je treba vključiti v kooperacijsko proizvodnjo, sicer pa je zanje in za našo skupnost bolj primerno, če oddajo svojo zemljo v uporabo proizvodnim organizacijam. Smatramo, da je treba omogočiti vsem, ki žele zemljo kakor koli odtujiti, rešitev teh teženj znotraj družbenih kmetijskih posestev, oziroma v okviru kmetijskih zadrug.

Uspeh teh odgovornih nalog je nerazdvojno povezan z vsemi komunisti, ne le z vasi, temveč tudi v vseh podjetjih se zahteva temeljito proučitev Programa VII. kongresa ZKJ, ki zelo jasno nakazuje pot v našem kmetijstvu, prav tako pa se morajo dodobra seznaniti z vsebino IX. plenuma CO SZDL Jugoslavije

Pomembnemu zborovanju članov Zveze komunistov Slovenije z območja ObLO Zalec, dne 10. maja 1959 v Zalcu, so prisostvovali kot gostje: Vlado Krivec, član IK CK ZKS Slovenije, Franc Simonič, sekretar OK ZK Slovenije — Celje, Miran Cvenk, član OK ZKS Slovenije — Celje, Karel Kač, upravnik Kmetijske proizvajalne poslovne zveze Zalec, Franc Speglič, upravnik KZ Soštanj, August Fonda, upravnik KZ Polzela ter drugi javni in združni vodilni delavci.

Zbor je iz svojih vrst izvolil 145 delegatov za kongres ZK Slovenije, ki bo letos v Ljubljani.

IX. plenum socialistične zveze Jugoslavije

Uvodna opomba!

Na IX. plenumu Glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije, 5. maja 1959, je govoril tovariš Edvard Kardelj o »Problemih socialistične politike na vasi«.

Ko je razpravljal o socialistični kooperaciji na vasi, je med drugim obravnaval tudi kooperacijo v proizvodnji hmelja ter jo pozitivno ocenil.

Referat tovariša Edvarda Kardelja o »Problemih socialistične politike na vasi« je vzbudil živo zanimanje nele pri vseh delovnih ljudeh FLRJ, marveč domala po vsem svetu!

Ali ni morda povsem upravičena pomisel na primerjavo, ki morda nikakor ni le golo zgodovinsko naključje, na primerjavo konference Komunistične partije Slovenije, 31. XII. 1939, v Joštovem mlinu, torej v Savinjski dolini, pod vodstvom tovariša Edvarda Kardelja, z zasedanjem IX. plenuma Glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije, 5. maja 1959, kjer je bil glavni govornik pravtako tovariš Edvard Kardelj?

Da!

In, če je ta primerjava zgodovinsko utemeljena, ali ni potemtakem tudi zgodovinsko neogibno, da preučimo omenjeni referat našega vodilnega državnika, tovariša Edvarda Kardelja, temeljito prav vsi zavedni državljani FLRJ, zlasti pa še vsi, ki smo tako dli drugače povezani s poglobitvijo in pospeševanjem preobrazanja naše vasi v Savinjski dolini?

Da!

Urednik

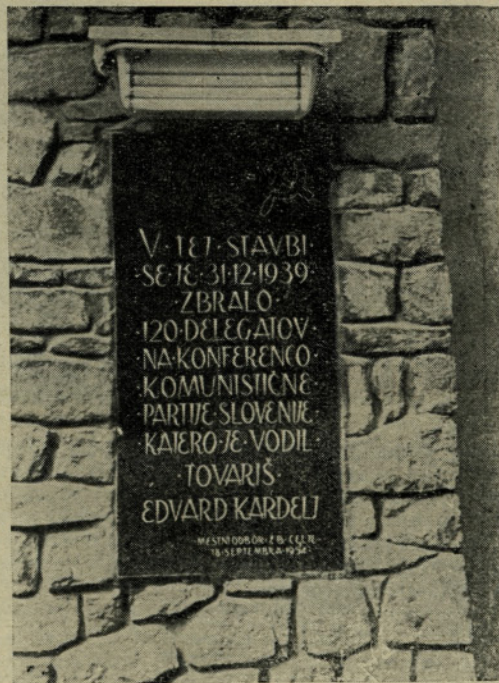
Pomladi 1957 je zvezna Ljudska skupščina sprejela Resolucijo o perspektivnem razvoju kmetijstva na podlagi usmeritve naše splošne gospodarske politike, ki jo je bil že pred tem načrtal IV. plenum SZDL Jugoslavije.

Postavljen je bil akcijski program za razvoj kmetijstva z jasno dolgoročno perspektivo ob upoštevanju izkušenj socialistične prakse, naše in drugih dežel, pri reševanju družbeno-ekonomskih problemov vasi ter izkušenj, bolj pri vzdrževanju kot pri razvijanju kmetijske proizvodnje v preteklih letih in pa na trdnem temelju doseženih rezultatov dotakratnega razvoja narodnega gospodarstva in tako, kot je zahtevala tedanja stopnja družbeno-ekonomskega razvoja.

Zadnja leta prakse po teh načelih in programu, ki je postal sestavni in bistveni del perspektivnega programa razvoja narodnega gospodarstva, so prinesla z bogastvom oblik dela in ne na zadnjem mestu z uspehi, ki v mnogočem prekašajo tudi najbolj optimistične napovedi in predvidevanja, nove izkušnje, ki so terjale analizo in konkretizacijo naše nadaljnje socialistične poti na vasi.

Naši napori v kmetijstvu so potrdili pravil-

nost in življenjsko moč teoretične osnove in politike perspektivnega programa. IX. plenum SZDL Jugoslavije je to mogel ugotoviti na podlagi doseženih določenih uspehov. Prav slednje pa je omogočilo tako širše in globlje teoretično družbeno-politično in ekonomsko utrjevanje naše kmetijske politike kakor tudi njeno nadaljnjo konkretizacijo; eno in drugo pa prispeva k osvobajanju naše vsakodnevnne prakse od praktičnih in togih spon, ki so včasih ob presenetljivi

Marmornata plošča, vzdignana na Joštovem mlinu v Medlogu pri Celju.

pečnosti življenja skušale utesnjevati pobudo v poenostavljene šablone in to ne le na področju kmetijstva, marveč in morda predvsem na področjih, ki so bolj ali manj neposredno povezana s kmetijstvom.

Uspehi zadnjih dveh, treh let kažejo na odločen vzpon proizvodnje in produktivnosti dela na družbenih kmetijskih posestvih in v kooperaciji. Tudi če se kmetijska proizvodnja ne bi znatneje povečala, imamo v samem socialističnem sektorju vse možnosti za izpolnitev in ponekod celo za prekoračitev nalog perspektivnega plana. Tako torej nimamo ekonomske potrebe, da bi umetno vsiljevali nove ekonomske odnose na vasi.

»Zavoljo tega nam niso potrebne splošne politične formule, marveč le sistematično delo za postopno razširjanje socialističnih ekonomskih odnosov v kmetijstvu«.

V okviru politike splošnega družbeno-ekonom-

skega cilja socializma na področju kmetijstva — podružabljanje osnovnih proizvajalnih sredstev in zemlje — zasledujemo dvojni neposredni cilj, in to povečanje proizvodnje ob razvijanju in razširjanju socialističnih ekonomskih odnosov.

Odločen činitelj pri tem so predvsem družbena kmetijska posestva. Toda to je le eden izmed činiteljev, ki sam ne more reševati žgočih problemov vasi in njene socialistične preobrazbe.

»ker nobena politika, ki ne bi upoštevala delovnega kmeta in materialnih koristi kmetov ter razvoja njihove zavesti v naših razmerah, ne bi mogla dati pozitivnih političnih in dobrih ekonomskih rezultatov.«

Zavoljo tega je potrebna tudi drugačna pot, pot socialistične kooperacije v obliki proizvodnega sodelovanja med socialističnimi gospodarskimi organizacijami in zasebnimi kmetijskimi gospodarstvi. V tem okviru socialistične gospodarske organizacije, ki je nosilka procesa razširjene reprodukcije, dokončno razbijejo začarani krog.

»delovanja zakona predkapitalističnih načinov proizvodnje v ponavljanju proizvodnje v prejšnjem obsegu in na prejšnji osnovi ... naturalnega kmečkega gospodarstva«, s čimer ustvarjamo pogoje za prehod k »industrializaciji kmetijstva«.

Stopnja ekonomske »rasti«, razdobje neposrednega materialno-proizvodnega vzpona zadnjih dveh let je uspešno prestala odločno preizkušnjo in na temelju njenih rezultatov bo mogoče odločilnejši prehod k politiki ekonomsko-družbenega »razvoja« s polno vlogo socialistične kooperacije.

Pri tem poudarjamo strukturne družbene spremembe, socialistično preobrazbo vasi, ki pa lahko izhajajo iz pojmovanja procesa ekonomsko-družbenega »razvoja« le kot dolgoročnega ekonomskega razvoja. Sele slednji omogoča družbene spremembe, značilne za »razvoj«.

To pomeni, da se moramo dosledno boriti za ekonomski značaj socialistične kooperacije in to za oba kooperanta.

To končno pomeni uveljavljanje načela ekonomske racionalnosti našega ekonomskega sistema tudi v procesu industrializacije kmetijstva in socialistične preobrazbe vasi.

Delo tovariša Edvarda Kardelja: »Problemi socialistične politike na vasi«, doslej najcelovitejša marksistična analiza prakse socialistične preobrazbe kmetijstva, podrobno obravnava probleme naše kmetijske politike v procesu integracije kmetijstva v narodno gospodarstvo socialistične dežele. Poleg gornjega pa prispeva k splošnemu pomenu dela zlasti obširna analitična kritika stalinistične kolektivizacije, ki na praksi socialističnih dežel dokazuje, da ima socializem v sodobnih pogojih za dosego splošnega socialističnega cilja tudi uspešne socialistične metode. Predvsem pa se zdi važno podčrtati pomen Kardeljevega dela za politiko in teorijo ekonomskega razvoja nerazvitih dežel, ki istočasno s široko potezo in podrobno analizo kaže na možnost in nujnost raznoterih oblik in metod na odprti poti socialističnega razvoja kmetijstva.

Inž. Tone Wagner:

Gnojenje hmeljišč v letu 1958 v luči ankete

UVOD

Gnojenje je ukrep, ki omogoča in zboljšuje proizvodnjo hmelja. Rastlina potrebuje hranilne snovi, ki pa jih naša tla po svoji naravi ne vsebujejo v zadostnih količinah. Zavoljo tega moramo snovi, ki jih rastlina črpa iz tal, tlom dodajati, to se pravi gnojiti.

Osnovne hranilne snovi, ki jih nudimo rastlini v gnojilih so dušik, fosfor, kalij in kalcij. Ker jih rastlina potrebuje v večji količini, jih imenujemo tudi **makroelementi** in jih tako ločimo od **mikroelementov** (bor, mangan, baker...), ki jih rastlina vsrkava le v manjših količinah. Dobi jih v tleh oziroma kot primes gnojil.

Tabela št. 1

Poraba in potreba hranil za 1 ha hmeljišča (po ugotovitvah več avtorjev)

Avtor	Poraba			Potreba		
	N	P ₂ O ₅	K ₂ O	N	P ₂ O ₅	K ₂ O
Doerel	107	32	81	—	—	—
Aeroboe, Hansen						
Roemer	45—83	27—36	72—90	120	120	145
Zazvorka, Osvald	50—110	30—60	80—120	110	60	100
Zattler	117	38	110	180	115	275
Linke	126	36	104	158	144	171
Bonet	92	29	93	—	—	—

Količine dušika, fosforja in kalija, ki jih rastlina potrebuje za rast, so tolikšne, da jih moramo rastlini nuditi v obliki hrane — gnojil. Osnovno gnojilo je hlevski gnoj, ki pa ga ne uporabljamo le, ker vsebuje rastlini dostopne in potrebne hranilne elemente, ampak zato, ker vsebuje organske snovi, ki se v tleh pretvarjajo v humus. Čim več humusa imamo v tleh, tem boljša so tla, kajti humus (sprstenina) omogoča, da so tla grudčasta in dobijo primerne fizikalne lastnosti. V takih tleh lahko korenine rastlin vsrkavajo hrano in imajo dovolj zraka in vode. Glavni pomen hlevskega gnoja ni v preskrbi rastline z elementi mineralne hrane, temveč v zbolšanju fizikalnih lastnosti tal.

Poleg hlevskega gnoja pa uporabljamo še umetna ali mineralna gnojila. Glede na tri glavne elemente, ki jih nudimo rastlini z gnojili, ločimo dušična, fosforna in kalijeva umetna gnojila.

V prvem obdobju so v Savinjski dolini hmelj gnojili le s hlevskim gnojem, ki so ga trosili, polagali okrog sadežev, kakor marsikje tudi še dandanes. Zadnje obdobje pa uporabljamo poleg hlevskega gnoja tudi umetna gnojila. Prav hmelju je pripisati, da je v Savinjski dolini poraba umetnih gnojil na sploh precej nad povprečjem Slovenije.

Hmelj je tista rastlina, ki porabi v svoji vegetacijski dobi več hranil, kot druge kmetijske rastline. Ugotovitve tujih znanstvenikov, ki so več let proučevali prehrano hmelja, to dejstvo potrjujejo. Podatki o porabi hranilnih snovi za 1 ha hmeljišča, ki so jih ugotovili znanstveniki, neodvisno drug od drugega, se med seboj bistveno ne razlikujejo.

Količina hranil, ki jo moramo dodati, nuditi rastlini, pa ni odvisna le od dejanske porabe hranil pri tej rastlini, temveč tudi od pogojev, v katerih se rastlina hrani. Na potrebo hrane vplivajo klima in tla. Klima, tla in rastlina tvorijo integralni kompleks (skupek medsebojno vplivajočih činiteljev), ki določa potrebo hranil za proizvodnjo.

Na podlagi podatkov porabe hranil za 1 ha hmeljišča so določili količino hranil, ki jo moramo nuditi rastlini. Te ugotovitve se med seboj razlikujejo, saj upoštevajo tudi klimatske in pedološke razmere dotične pokrajine. Podatke prikazuje tabela št. 1. Količina hranil, ki jih rastlina porabi, je po ugotovitvah raznih avtorjev precej slična. Če pa primerjamo ugotovljeno potrebo, t. j. količino hrane, ki jo moramo rastlini

nuditi, vidimo precejšnje razlike. Tako trdi Osvald (Češka), da potrebuje 1 ha hmeljišča 110 kg dušika, 60 kg fosforne kisline in 100 kg kalija, medtem ko Zattler (Nemčija) 180 kg dušika, 115 kg fosforne kisline in 275 kg kalija. Razumljivo, da je razlika vidna. Eden od vzrokov teh razlik so različne klimatske razmere in različna tla. Pripomnimo naj, da so podatki v tabeli št. 1 plod dolgoletnih znanstvenih proučevanj. Za Savinjsko dolino takih podatkov še nimamo. Zavoljo tega uporabljamo podatke, ki so jih zbrali znanstveniki drugod, in lastne izkušnje.

Kakšna pa je dandanes uporaba gnojil v hmeljiščih Savinjske doline? To je vprašanje, ki

METODIKA IN GRUPIRANJE

Anketni material so tvorili primeri, ki smo jih izbrali. Zbrani anketni material smo razvrstili (grupirali) v več skupin, ki smo jih imenovali področne enote. Za področno enoto smo smatrali anketirane primere, ki imajo podobne naravne pogoje. Pri tem smo zlasti upoštevali relief in vrsto tal. Anketirane primere smo razvrstili (grupirali) v te-le področne enote:

1. Petrovče — Zalec
2. Kasaze — Prebold
3. Tabor — Vransko
4. Gomilsko — Trnava
5. Braslovče — Smartno ob Paki
6. Sempeter — Polzela
7. Šoštanj — Mozirje
8. Ponikva pri Zalcu — Smartno v R. dolini
9. Škofja vas — Dobrna
10. Šmarje pri Jelšah

Geografski obseg navedenih enot je razviden iz priložene geografske skice.

Na kratko bomo opisali naravne pogoje v posamezne področne enote grupiranih primerov.

1. Področno enoto Petrovče — Zalec tvorijo primeri, anketirani na levem bregu Savinje od Celja čez Petrovče do Zalca in Gotovelj. Hmeljišča so v ravnini. Prevladujejo srednje težka tla, srednje rodovitnosti.

2. Primeri, ki smo jih anketirali na desnem bregu Savinje od Kasaz čez Griže, Sešče do desnega brega Boljske smo razvrstili v enoto Kasaze — Prebold. V tej področni enoti prevladujejo globoka tla, ki so srednje težka do težka. Relief je razgiban. Hmeljišča so na blago nagnjenih pobočjih, oziroma nekoliko nad Savinjo dvignjenih ravnih položajih.

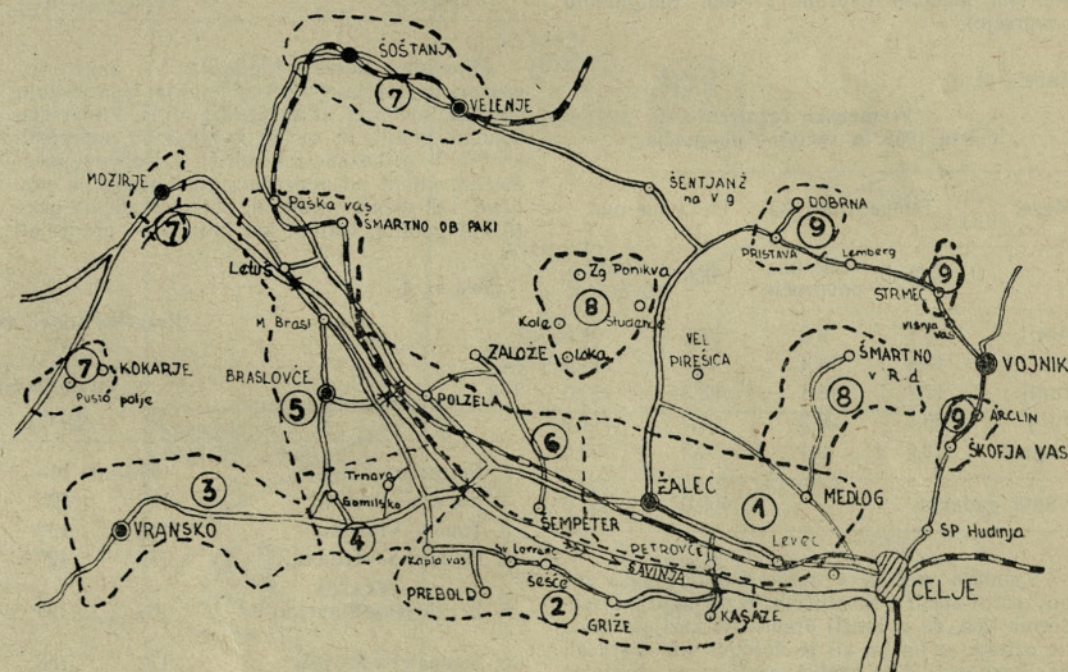
3. Primeri, ki smo jih anketirali na področju KZ Vransko in Tabor, smo razvrstili v tretjo področno enoto Tabor — Vransko.

4. Četrto področno enoto Gomilsko — Trnava tvorijo primeri na področju KZ Trnava in KZ Gomilsko. Relief je ravninski, anketirani primeri imajo lahka in srednje težka tla.

5. V peto področno enoto Braslovče — Smartno ob Paki smo vključili primere s teritorija KZ Braslovče in KZ Smartno ob Paki. Hmeljišča so

ga ne gre zapostavljati. Zato smo že v letu 1957 zbirali podatke o gnojenju hmeljišč. V letu 1958 pa smo izvedli anketo o gnojenju hmeljišč v Savinjski dolini. Poleg podatkov o gnojenju smo ugotavljali tudi podatke o oskrbi hmeljišč in o pridelku. Osnovni namen ankete je bil, ugotoviti povprečno porabo gnojil. Pripominjamo, da vsi navedeni podatki in zaključki naše ankete veljajo le za leto 1958 in so rezultat klimatskih pogojev v preteklem letu. Sele večletni podatki nam bodo dali splošno veljavne zaključke.

Grafikon št. 1

- 1 PETROVČE - ZALEC
- 2 KASAZE - PREBOLD
- 3 VRANSKO - TABOR
- 4 GOMILSKO - TRNAVA
- 5 BRASLOVČE - ŠMARTNO ob PAKI
- 6 ŠEMPETER - POLZELA
- 7 ŠOŠTANJ - MOZIRJE
- 8 PONIKVA - ŠMARTNO v R. d.
- 9 ŠKOFJA VAS - DOBRNA
- 10 ŠMARJE pri JELŠAH

v ravnini, ki jo na zahodu omejujejo Dobrovlje. Večina primerov ima srednje težka in lahka tla, različne globine.

6. Anketirani primeri na področju KZ Sempeter in KZ Polzela tvorijo šesto področno enoto Sempeter — Polzela. Relief je ravninski, ki je proti jugovzhodu široko odprt, na severu pa omejen z Goro Oljko. Anketirani primeri imajo srednje težka in lahka tla.

7. Primeri, ki smo jih izbrali na predelu Soštanj in Mozirja, smo razvrstili v sedmo področno enoto Soštanj — Mozirje. Hmeljišča so tu na manjših površinah na pobočjih oziroma v manjših dolinah. Anketirani primeri imajo pretežno srednje težka tla.

8. Tudi predel obrobne savinjskega gričevja smo vključili v anketu. Anketirani primeri na področju KZ Galicija, Smartno v Rožni dolini in Ponikva pri Zalcu nam predstavljajo področno enoto Ponikva — Smartno v Rožni dolini. Hmeljišča so na razgibanem terenu, tla so težka in srednje težka.

9. Področje od Skofje vasi do Dobrne smo anketirali in primeri razvrstili kot deveto področno enoto Skofja vas — Dobrna. Zastopana so srednje težka in težka tla, ki so v večini primerov globoka.

10. Ker je hmeljarstvo razvito tudi na področju KPPZ Smarje pri Jelšah, dasi v manjšem obsegu, smo tudi v tem predelu anketirali nekaj primerov. Anketirani primeri imajo globoka in težka tla.

Z razvrstitvijo (grupiranjem) anketnega materiala v skupine — področne enote, ki smo jih izbrali z ozirom na naravne pogoje, smo omogočili primerjavo posameznih področnih enot. Verjetno bi bila možna tudi druga razvrstitev, vendar nam ta z ozirom na obseg in cilj ankete ustreza.

Podatke, ki smo jih pri posameznih primerih zasledovali, smo v okviru grupe — področne enote izrazili v obliki povprečja — aritmetične sredine. Odvisnost količine hranil in pridelka pa smo izrazili s korelacijskim koeficientom.

VREMENSKE RAZMERE

Za vreme v letu 1958 je bil značilen zgoden nastop toplega in suhega vremena. Mesečne povprečne temperature in količino padavin smo v primerjavi z dolgoletnim povprečjem prikazali v tabeli št. 2. Povprečna temperatura v maju je bila za 5°C nad dolgoletnim povprečjem. Tedaj so maksimalne dnevne temperature segale tudi preko 30°C. V istem obdobju pa je padlo le 40,7 mm padavin napram 111 mm (dolgoletno povprečje).

Tabela št. 2

Vremenske razmere v letu 1958 in večletno povprečje

Mesec	Temperatura °C		Padavine mm	
	1958	večletno povprečje	1958	večletno povprečje
April	8,1	9,3	76,8	98,0
Maj	19,4	14,4	40,7	111,0
Junij	17,7	18,4	162,3	123,0
Julij	20,1	20,2	98,7	111,0
Avgust	19,6	19,1	90,5	109,0
Vsota padavin			469,0	552,0

Zgodnja vročina v maju in dolga suša sta povzročili zlasti v hmeljiščih, ki so na plitvih peščenih tleh, da je hmelj predčasno zaključil rast, ne oziraje se na to, ali je dosegel vrh opore ali ne. Panoge so bile kratke, rastline pa stožčaste namesto cilindrične oblike. Hmeljišča na višjih položajih, globljih tleh in v zavetju hribov, niso v taki meri občutila teh neugodnih vremenskih razmer, kot hmeljišča v dolini. Posledica je bila vidna pri pridelku, centralni hmeljarski predeli (dolina) so imeli nižji pridelok hmelja na hektar kot obrobni predeli, dasi je v normalnih letih ravno obratno. To nam je ponoven opomin, da moramo vse ugotovitve ankete gledati ob upoštevanju vremenskih razmer v letu 1958.

GNOJENJE ANKETIRANIH HME LJ IŠ Č

Že v uvodu smo navedli, da se za gnojenje hmeljišč uporabljajo hlevski gnoj in mineralna (umetna) gnojila.

Hlevski gnoj se v hmeljišča običajno ne daje vsako leto, temveč vsako drugo leto. Ker tu navajamo le enoletne podatke anketiranja, moramo v tem primeru obravnavati le primere, ki so uporabljali v letu 1958 hlevski gnoj v hmeljiščih. Na podlagi tega smo izračunali povprečne količine za področne enote. Podajamo jih v tabeli št. 3. Povprečna količina potrošenega hlevskega gnoja je bila 214,3 q na 1 ha hmeljišč (od 157 do 263 q/ha). Sorazmerno male količine hlevskega gnoja smo ugotovili v področni enoti Vranksko — Tabor in Smarje pri Jelšah. Iz podatkov lahko zaključujemo ob upoštevanju, da se hlevski gnoj trosi vsako drugo leto, da količine hlevskega gnoja niso velike.

Hlevski gnoj uporabljamo jeseni ali spomladi. Najpogosteje ga trosimo pred odoravanjem in ga z zemljo pri odoravanju oziroma pri odkopavanju hmelja delno pokrijemo. V nekaterih primerih pa gnoj le raztrosijo in ga pozneje zaorajo oziroma zmešajo z zemljo. Pri takem postopku je učinek hlevskega gnoja slabši. Le v enem primeru v anketi smo ugotovili zaoravanje hlevskega gnoja med vrste hmelja.

Tabela št. 3

Poraba gnojil na 1 ha hmeljišča

Tek. št.	Področna enota	Hlevski gnoj q/ha	Mineralna gnojila kg/ha
1.	Petrovče—Zalec	263	2319
2.	Kasaze—Prebold	235	2137
3.	Vranksko—Tabor	157	2037
4.	Gomilsko—Trnava	219	2095
5.	Braslovče—Smartno o. P.	240	1906
6.	Sempeter—Polzela	204	2188
7.	Soštanj—Mozirje	211	2180
8.	Ponikva—Smartno v R. d.	205	2317
9.	Skofja vas—Dobrna	244	2657
10.	Smarje pri Jelšah	165	2066
	Povprečje	214,3	2190,2

Mineralna (umetna) gnojila. Vsi anketirani primeri uporabljajo umetna gnojila. Uporabljajo dušična, fosforna in kalijeva gnojila. Povprečne količine gnojil, ki so jih porabili po področnih enotah, so prikazane v tabeli št. 3. Količine posameznih gnojil po področnih enotah so bile različne. Teh nismo vrednotili zaradi različnih gnojil kot gnojila, temveč kot hranila — primerjali

Tabela št. 4

Hranilne snovi, vrsta tal in pridelok

Tek. št.	Področna enota	Hranilne snovi kg/ha				Tla	Pridelek škafov/ha
		N	P ₂ O ₅	K ₂ O	skupaj		
1.	Petrovče—Zalec	159	146	217	522	srednje težka	2459
2.	Kasaze—Prebold	178	125	202	505	težka	2683
3.	Tabor—Vranksko	132	132	233	497	srednje težka	2187
4.	Gomilsko—Trnava	156	129	193	478	lahka, srednje težka	2003
5.	Braslovče—Smartno/P.	137	129	183	449	lahka, srednje težka	2175
6.	Sempeter—Polzela	173	153	161	487	lahka, srednje težka	1807
7.	Soštanj—Mozirje	128	170	216	514	srednje težka	2767
8.	Ponikva—Smartno v R. d.	170	151	228	549	težka	2190
9.	Skofja vas—Dobrna	148	183	279	610	srednje težka, težka	2558
10.	Smarje	204	112	152	468	težka	1968
	Povprečje	159	143	206	508	—	2280

smo količine dušika, fosforne kisline in kalija, ki so bile porabljene v obliki mineralnih gnojil.

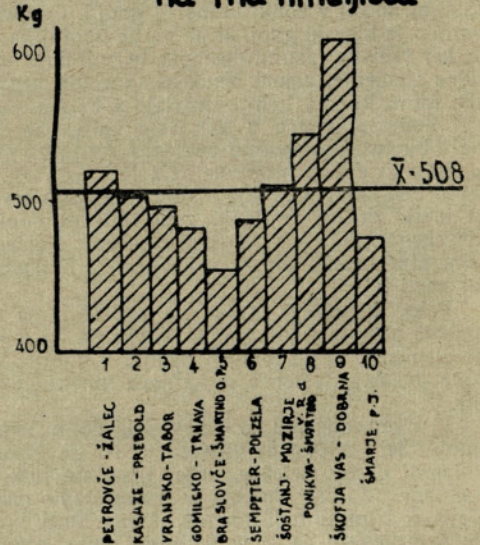
Katera mineralna gnojila pa so anketirani primeri v letu 1958 v glavnem uporabljali?

Od dušičnih gnojil so uporabili v glavnem apnenno-amonijski soliter (20—21% N), nekateri primeri pa tudi apneni dušik (20%). Apneni dušik so trosili v jeseni in preko zime, a apnenno-amonijski soliter v času vegetacije v dveh do štirih obrokih. Kot fosforna gnojila so uporabljali Thomasovo žlindro jeseni in pozimi in superfosfat v enem ali dveh tudi treh obrokih v času vegetacije. Največ primerov je uporabljalo Thomasovo žlindro in superfosfat kombinirano: polovico do dve tretjini P₂O₅ kot Thomasovo žlindro, a ostalo v obliki superfosfata. Malo smo ugotovili primerov, kjer uporabljajo le superfosfat, medtem ko je gnojenje s Thomasovo žlindro precej zastopano. Za preskrbo rastline s kalijem pa uporabljajo kalijevo sol (40% K₂O). Trosili so jo v dveh ali treh obrokih v hmeljiščih v času vegetacije.

Uporaba gnojil med letom, delitev na obroke in vrste gnojil se od primera do primera razlikujejo. Zato jih nismo podrobneje razčlenjevali. Zanimala nas je predvsem skupna količina umetnih gnojil in količine hranilnih elementov N, P₂O₅ in K₂O, ki so bile porabljene na 1 ha hmeljišča v obliki mineralnih gnojil. Te podatke prikazujeta tabeli št. 3 in 4. Porabljena količina umetnih gnojil se je gibala na področnih enotah od 1906 do 2657 kg. Povprečna poraba umetnih gnojil, ki smo jo dobili iz vsega anketnega materiala, je znašala 2190,2 kg. Najnižjo porabo umetnih gnojil je pokazala področna enota Braslovče—Smartno ob Paki, a najvišjo zbrane anketne enote na področju Skofje vasi in Dobrne.

Grafikon št. 2

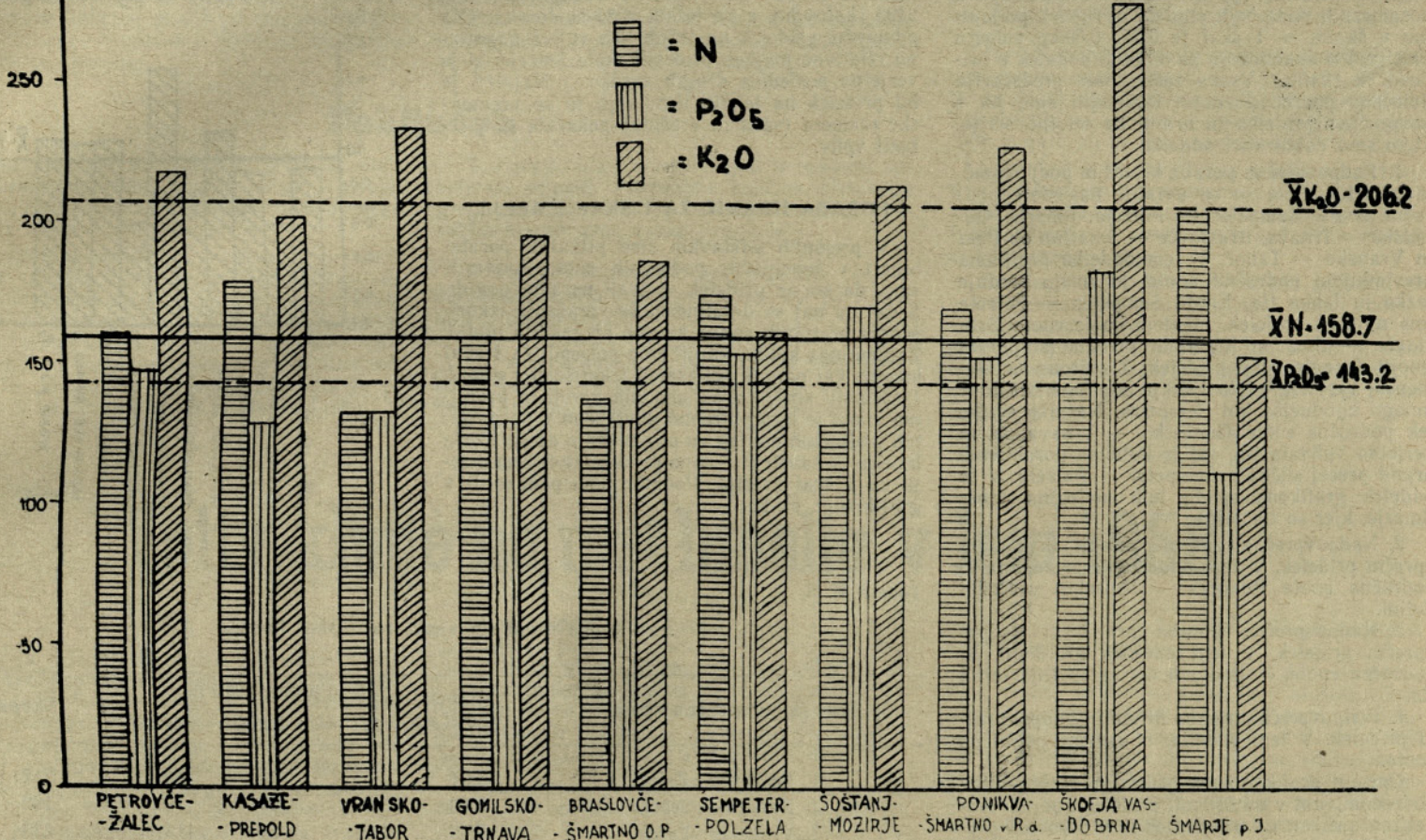
KOLIČINA HRANIL na 1 ha hmeljišča

Grafikon št. 3

Kg Hranil
na 1ha

KOLIČINA ČISTIH HRANIL UPORABLJENIH NA 1ha HME LJIŠČA

Grafikon št. 4

Nekateri anketirani primeri pa po količini uporabljenih gnojil na 1 ha hmeljišča precej odstopajo od povprečja. Ugotovili smo primer, ki je uporabil preko 4000 kg mineralnih gnojil na ha. Prepričani smo, da tako velika poraba ni gospodarska. Nekateri primeri pa uporabljajo količine pod 1000 kg mineralnih gnojil na ha. Tudi teh je malo.

Kakšna je količina uporabljenih hranilnih snovi v področnih enotah? Za lažje razumevanje smo v tabeli št. 4 navedene podatke ponazorili z grafikonom št. 3. Količina dušika (N) v obliki umetnih gnojil je bila najvišja na področni enoti Smarje pri Jelšah (204 kg N/ha), a najnižja na področni enoti Soštanj — Mozirje (128 kg/ha), povprečna količina je znašala 159 kg N/ha.

Fosforne kisline (P₂O₅) je največ uporabila enota Soštanj — Mozirje (170 kg/ha), a najmanj področna enota Smarje pri Jelšah (112 kg na ha). Povprečna poraba je znašala 143 kg/ha.

Kalija (K₂O) se je največ uporabilo na področni enoti Škofja vas — Dobrna, a najmanj na področni enoti Smarje pri Jelšah. Povprečna poraba je bila 206 kg K₂O/ha.

Iz anketnega materiala vidimo, da se je v letu 1958 povprečno porabilo na 1 ha hmeljišča: 159 kg dušika, 143 kg fosforne kisline in 206 kg kalija. Če primerjamo te podatke s podatki, ki smo jih navedli v tabeli št. 1, lahko ugotovimo, da je količina hranil, ki smo jih ugotovili v anketi, najbližja oziroma skoraj enaka količini, ki jo priporoča Linke. Le količina K₂O/ha je nekoliko višja.

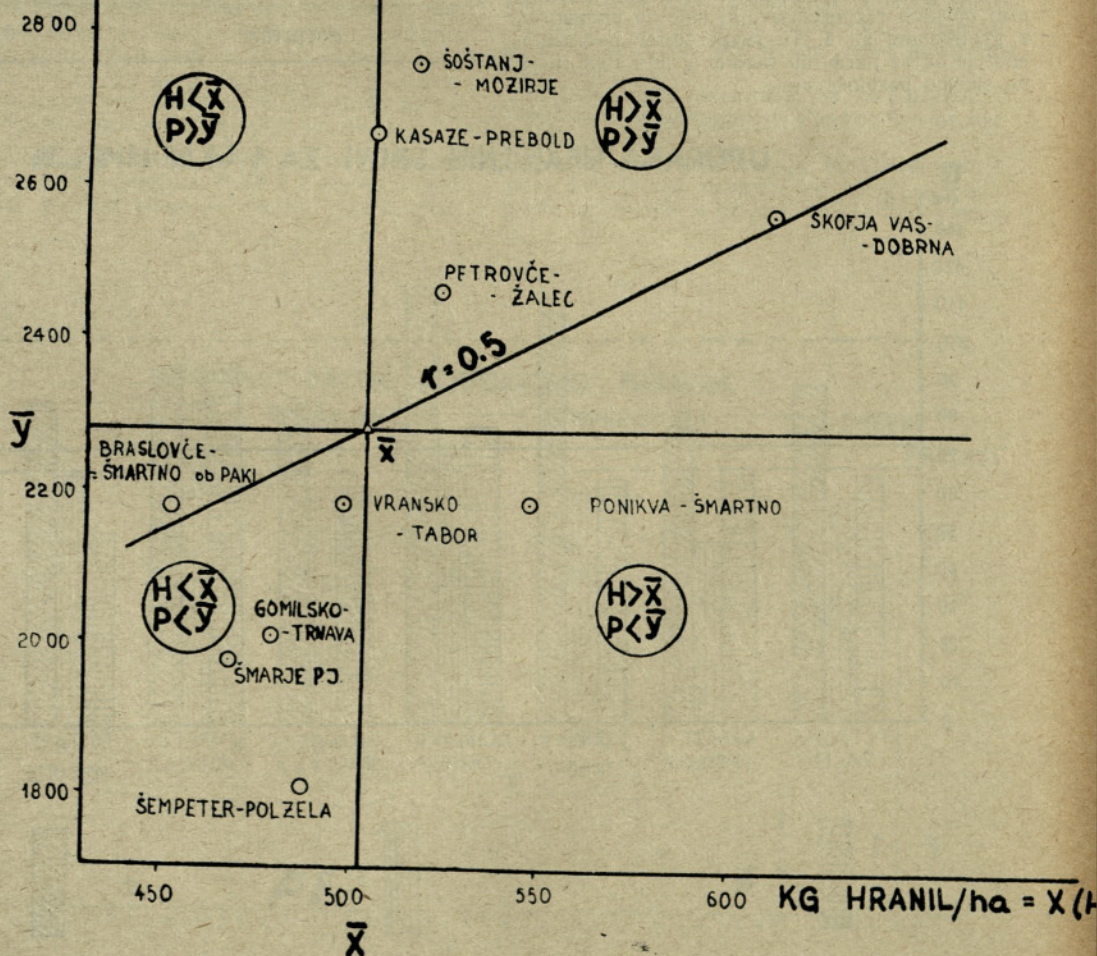
V tabeli št. 4 smo podali skupno količino hranil, porabljenih na 1 ha hmeljišča. Te podatke smo ponazorili z grafikonom št. 2. Analogno količini mineralnih gnojil se gibljejo količine uporabljenih hranil na 1 ha hmeljišča.

HRANILA IN PRIDELEK

Količina hrane, ki jo je imela rastlina v preteklem letu na posameznih področnih enotah na razpolago, je bila različna. Ze v uvodu smo ome-

HRANILA (kg/ha) IN PRIDELEK (ŠKAFOV/ha)

PRIDELEK
ŠKAFOV
= y (P)

nili, da je gnojenje eden od faktorjev, ki vplivajo na pridelok. Zato smo na podlagi naših ugotovitev pridelka in gnojenja v letu 1958 skušali prikazati njih medsebojno odvisnost.

V grafikon št. 4 smo vnesli povprečne vrednosti za pridelok (y) in količino hranil (x) na posameznih področnih enotah. (Pridelek podajamo v škafoh — 1 škafo je 0,55—0,60 kg suhega hmelja. Pri anketiranju smo dobili podatek o pridelku v škafoh.) Vsaka točka nam predstavlja določeno področno enoto. Razmejili smo jih s povprečjem pridelka in hranil za celotno serijo. Tako smo dobili štiri oddelke:

1. Podpovprečna poraba hranil in podpovprečni pridelok. Sem so se uvrstile naslednje področne enote: Sempeter — Polzela, Smarje, Gomilsko — Trnava, Braslovče — Smartno ob Paki in Vranksko — Tabor. V tem oddelku grafikona prevladujejo področne enote, ki imajo srednje težka in lahka tla. Enota Sempeter — Polzela ima najnižji pridelok, medtem ko je enota Braslovče — Smartno ob Paki pri manjši porabi gnojil dosegla večji pridelok. Z ozirom na vremenske razmere v letu 1958 je bila lega Braslovče mnogo ugodnejša kot Sempetra. Na višji pridelok področne enote Gomilsko — Trnava pa so verjetno vplivala tla, saj je količina porabljenih hranil precej slična s Sempeter — Polzela. V ta oddelek grafikona spada tudi področna enota Smarje, kjer so tla težka.

2. Nadpovprečna uporaba hranil in podpovprečni pridelok. V tem oddelku je zastopana le področna enota Ponikva — Smartno v Rožni dolini.

3. Nadpovprečna poraba hranil in nadpovprečni pridelok. V tem oddelku grafikona so področne enote, ki imajo težka in srednje težka tla.

4. Podpovprečna poraba hranil in nadpovprečni pridelok. V tem oddelku ni nobene področne enote.

Opisani grafikon nam prikazuje razporeditev področnih enot v odvisnosti pridelok/gnojila. Anketirani primeri na težkih tleh in v obrobnih predelih doline so porabili nadpovprečne količine hranil, so pa dosegli tudi nadpovprečni pridelok.

Če izolirano gledamo vpliv količine hranil na pridelok, lahko trdimo, da sta si v pozitivni medsebojni odvisnosti. Po statistični metodi smo izračunali koeficient odvisnosti (korelacije), ki znaša: $r = +0,5$.

Če upoštevamo naravne pogoje, po katerih smo grupirali anketni material, potem dobimo prej opisano razporeditev, ki smo jo ponazorili z grafikonom št. 4. Ta razporeditev področnih enot je odraz naravnih razmer v letu 1958 in je ne smemo posploševati.

Poleg klime so tudi tla vplivala na pridelok področnih enot. V tabeli št. 4 smo označili tla posameznih področnih enot. Grupirali smo področne enote z ozirom na tla in smo ugotovili sledeči povprečni pridelok: na lahkih in srednje-težkih tleh 1995 škafov/ha, na srednje-težkih tleh 2493 škafov/ha, a na težkih 2280 škafov/ha. (Na povprečni pridelok na težkih tleh vpliva negativno relativno majhen pridelok enote Smarje, ki je verjetno posledica drugih vzrokov.) Najnižji je bil pridelok na lahkih tleh, kajti tu so vremenske razmere (suša in vročina) pokazale svoj izrazit vpliv.

PORABA HRANIL ZA 1 ŠKAF HMELJA

V prejšnjih odstavkih smo prikazali porabo hranil v hmeljiščih področnih enot. Poudarili smo, da so na pridelok vplivali naravni pogoji. Sedaj pa naj se dotaknemo še vprašanja izkoriščanja hranilnih snovi, ki smo jih rastlini nudili. Zanima nas koliko gnojil smo potrošili za 1 škafo hmelja, kar nam je pokazatelj izkoriščanja gnojil. Izračunali smo, koliko umetnih gnojil in hranilnih snovi je bilo potrebno povprečno v posameznih področnih enotah za proizvodnjo enega škafo hmelja. V tabeli št. 5 smo prikazali količino gnojil za 1 škafo hmelja. Podatke smo ponazorili z grafikonom št. 5.

Tabela št. 5

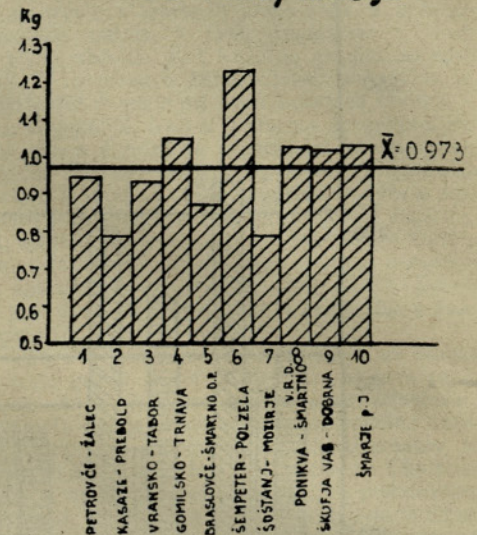
Poraba hranilnih snovi za 1 škafo hmelja

Tek. št.	Področna enota	Mineral. gnojil kg	Hranilnih snovi v mg			Skupaj
			N	P ₂ O ₅	K ₂ O	
1.	Petrovče—Zalec	0,94	65	59	88	212
2.	Kasaze—Prebold	0,80	66	47	79	192
3.	Vransko—Tabor	0,93	64	60	113	237
4.	Gomilsko—Trnava	1,05	78	70	116	264
5.	Braslovče—Smartno ob P.	0,88	63	59	84	206
6.	Sempeter—Polzela	1,21	96	85	94	275
7.	Šoštanj—Mozirje	0,79	50	66	84	200
8.	Ponikva—Smartno v R. d.	1,06	78	79	139	296
9.	Škofja vas—Dobrna	1,04	58	72	109	239
10.	Smarje pri Jelšah	1,05	104	76	103	283
Povprečje		0,97	72	67	101	240

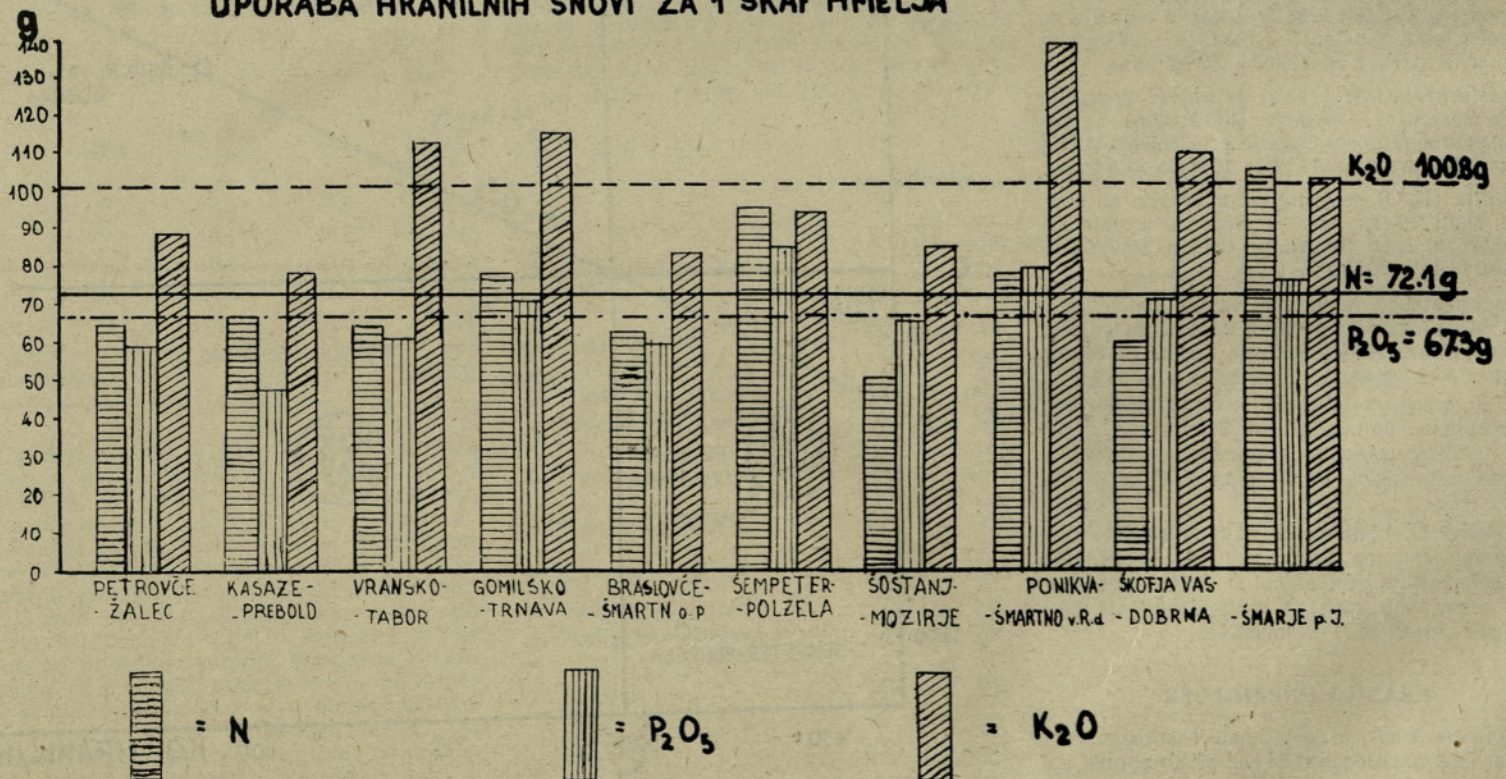
Grafikon št. 6

Grafikon št. 5

UPORABA UMETNIH GNOJIL za 1 škafo hmelja

UPORABA HRANILNIH SNOVI ZA 1 ŠKAF HMELJA

Povprečno smo porabili za 1 škaaf hmelja 0,97 kg umetnih gnojil. Nadpovprečno količino gnojil za 1 škaaf hmelja so porabili v področnih enotah na lahkih tleh (Sempeter—Polzela, Gomilsko—Trnava), kjer so na to vplivale neugodne vremenske razmere in tam, kjer so uporabili nadpovprečne količine gnojil pri povprečnih pridelkih (Ponikva—Smartno v Rožni dolini, Skofja vas—Dobrna, Smarje).

Zaključek

V letu 1958 smo na področju Savinjske doline in obrobni predelov izvršili anketo o gnojenju hmeljišč. Na podlagi zbrane in proučenega materiala zaključujemo naslednje:

1. Povprečna količina porabljenih umetnih gnojil je znašala 2190,2 kg/ha. Skupna količina porabljenih hranil na 1 ha hmeljišča je znašala 508 ± 42,6 kg in od tega 159 kg dušika, 143 kg fosforne kisline in 206 kg kalija. Navedene količine hranil so bile porabljene v obliki umetnih gnojil. Ta povprečna poraba ni pretirana in je v skladu s količinami, ki jih priporoča Linke.

V grafikonu št. 6 smo ponazorili podatke o porabi hranil — dušika, fosforne kisline in kalija — iz mineralnih gnojil za 1 škaaf hmelja. Povprečna poraba hranil znaša za 1 škaaf hmelja: dušika — 72,1 g, fosforne kisline — 67,3 g in kalija — 100,8 g.

Posamezne količine so odvisne od razmerja porabljenih hranil in množine uporabljenih gnojil.

2. Hlevski gnoj so uporabljali le nekateri anketirani primeri. Povprečna količina hlevskega gnoja znaša 214 q/ha. V večini primerov se uporablja hlevski gnoj vsako drugo leto.

3. Uporaba mineralnih gnojil je bila večja v obrobni predelih in na težkih tleh kot pa v ravnini in na lahkih tleh.

4. Pridetek hmelja je bil večji na srednjetežkih in težkih tleh kot pa v ravnini in na lahkih tleh. Zato smatramo, da so bile izrazitejši čini-

telj pridelka naravne razmere kot pa uporabljenega gnojila, dasi so tudi slednja vplivala na pridelok.

5. Poraba mineralne hrane za 1 škaaf hmelja je bila velika. Povprečno je znašala 0,97 kg umetnih gnojil (0,80—1,21 kg) za 1 škaaf hmelja.

Tako zaključujemo na podlagi zbranega anketnega materiala. Zavedati se moramo, da nam ta ne more dati splošno veljavnih zaključkov. Vsi podatki so rezultat naravnih pogojev v letu 1958 in zato jih ne gremo posploševati.

Prepričani smo, da bi bila v letih z ugodnejšimi vremenskimi razmerami poraba hranil na 1 škaaf hmelja manjša. Tudi količine gnojil za 1 škaaf hmelja v posameznih področnih enotah bi bile povsem druge.

Naj nam bo na kraju dovoljeno zahvaliti se vsem hmeljarjem, ki so v opisani anketi sodelovali in nam posredovali podatke o oskrbi in gnojenju hmelja. Uporabljali jih bomo in nam bodo v bodoče kot dragoceni napotki za nadaljnje delo, katerega cilj je boljša in večja proizvodnja hmelja.

Kampos Neža:

Vpliv klime na rast hmelja v letu 1958

UVOD

Hmelj je rastlina, ki spada v družino konopolj. Je večletna rastlina ovijalka, ki se ovija okrog opore od leve na desno. V zemlji ima odebeljeno koreniko. V globljih plasteh ima korenine, ki segajo tudi do 4 m ali lahko tudi več metrov v globino, kar je odvisno od strukture tal. Razen globinskih ima še površinske korenine, ki so običajno tako dolge, kot nadzemni deli rastline. Na vsakoletnih poganjkih pa zrastejo rosne ali adventivne korenine.

Nadzemni deli zrastejo pri hmelju vsako leto na novo. To so: steblo, listi in zalistniki, ki nosijo cvet. Steblo in listi so hrapavi, obrastli so z dlačicami, s katerimi se rastlina oprijema opore. Listi so pri goldingu srčasti, tri ali petero krpasti, ki si stojijo nasproti. V pazduhah listov poganjajo zalistniki, ki so prvega, drugega in tretjega reda. Na zalistnikih se nahajajo cveti. Cveti so samo prašni ali pa samo pestični. Ena rastlina ima prašna, a druga pestične cvete. Torej je hmelj dvodomna rastlina. Za nas ima gospodarsko vrednost samo ženska rastlina.

Hmelj cveti konec junija v začetku julija v socvetju. Žensko socvetje je sestavljeno iz 20 do 60 cvetov, ki tvorijo klasek. Cveti so v klasku sedeči in na vretencu premenjalno razmeščeni. Na vsakem kolencu vretenca sta po dva cveta, ki jih obdaja en krovni list. Vsak cvet posebej pa ščiti še predlist. Cvet sam je sestavljen iz dodelnega perigona in nadrastle plodnice, ki nosi dvojno peresasto brazdo. Moški cvet je pa sestavljen iz peterodelnega perigona in petih prašnikov.

V hmeljiščih gojimo samo ženske rastline. Plod se razvija partenokarpno. Če se pa cveti oprašijo, se razvije seme, ki je droben temen orešek. Oplojeni storžki nimajo gospodarske vrednosti, ker se z razvojem semena zmanjša količina lupulina, zaradi katerega gojimo hmelj. Lupulin je nenadomestljiva surovina v pivovarniški industriji. Na količino te snovi v storžku vpliva mnogo činiteljev, med katerimi je tudi klima.

Hmelj je monokultura, ki več let raste na istem mestu. Zato zahteva posebne klimatske in talne pogoje.

Glede tal hmelj ni tako izbirčen. Uspeva skoraj na vseh zemljah, glavno je, da so dovolj globoke. Le na zelo peščenih tleh in na tleh z visoko talno vodo uspeva slabo. Najbolje uspeva na globokih naplavinah, v dolinah manjših rek. Tudi lega mu tu najbolj ugaja. Glede lege je zelo važno še to, da so zavarovane proti močnim vetrovom, predvsem severnim. Savinjska dolina ima v tem idealne pogoje. Popolnoma zaprte lege pa zopet niso primerne, ker se tu močno zadržuje vlaga, ki pospešuje razvoj glivičnih bolezni (peronospora).

Razen zemlje in lege vplivajo na razvoj hmelja tudi klimatski faktorji. Ti so: temperatura, vlaga in osvetlitev. Mnogokrat so odločilni za kakovostno uspevanje hmelja. To nam potrjuje tudi dejstvo, da se je hmelj razširil le na posameznih področjih. Pri nas v Sloveniji, predvsem v Savinjski dolini in nekaj v Dravski dolini.

Eden glavnih klimatskih činiteljev je temperatura. Na splošno rabi hmelj manj toplote kot vinska trta. To nam dokazuje tudi to, da v Savinjski dolini ne raste žlahna trta. So pa predeli, kjer trta uspeva, a to samo samorodnica. Za vegetacijo zahteva hmelj približno 2900°C. Skupna množina temperature pa ni odločilna, važnejša je njena razporeditev po mesecih. Zimski mraz in pozne slane v aprilu hmelju ne škodijo. Najbolj mu prija, če sta april in maj še bolj hladna, na kar se naj temperatura dviguje vse do avgusta, ko zori. Od obiranja pa naj temperatura počasi pada, da trte lepo dozori in preide vsa rezervna hrana v štor. Velika kolebanja temperature v času rasti na hmelj slabo vplivajo in ga ovirajo pri rasti. Povprečna vegetacijska temperatura je v Savinjski dolini 16°C, kar je zelo ugodno za dobro uspevanje hmelja.

Tudi napad bolezni in škodljivcev je močno odvisen od temperature. V letih z visoko temperaturo in malo vlage se močno razvije rdeči

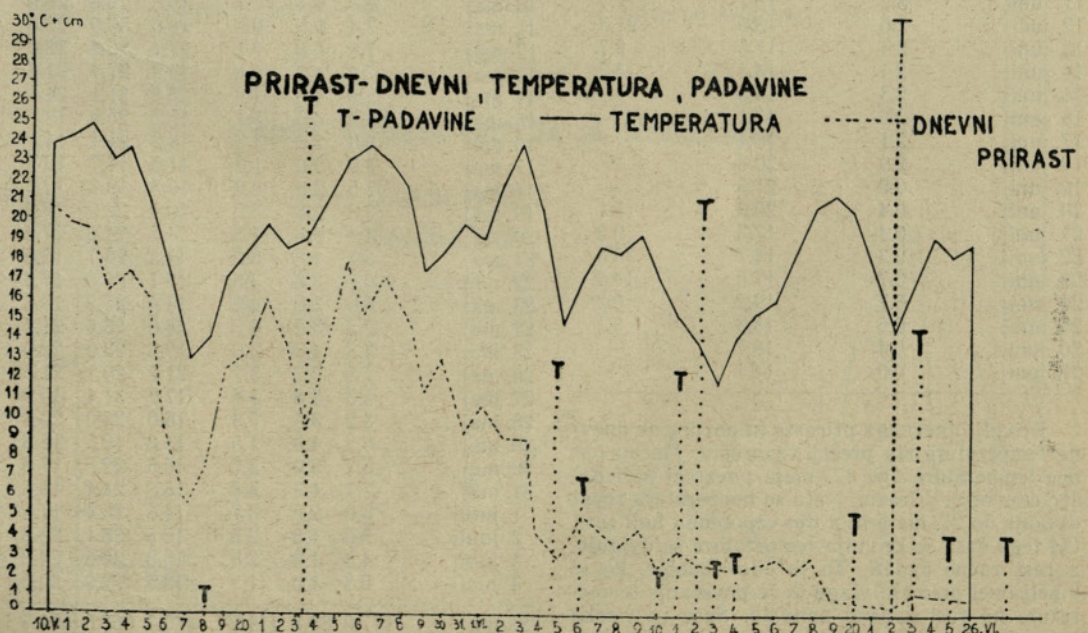
pajak, a pri visoki temperaturi z vlago se pojavi močan napad peronospore.

Razen temperature so važen faktor še padavine. Hmelj zelo hitro raste in v kratkem času napravi veliko zelene mase. V aprilu ga komaj obrezujemo, a v avgustu že obiramo. V teh štirih mesecih zraste do normalne višine in da tudi pridelok. Da lahko to ustvari, rabi mnogo hranilnih snovi in vode. Največ vode porabi v času najbujnejše rasti, in ko nastavlja panoge s cvetom, to je v maju in juniju ter v začetku julija. V tem času sprejme iz zemlje mnogo hranilnih snovi. Brez vode jih ne more sprejeti, rastlina zaostane v rasti in s tem se zmanjša tudi pridelok. Kot smo rekli, rabi hmelj največ vlage v mesecu maju, juniju in juliju. Če nastopi sušno obdobje v maju, kot se je zgodilo v letu 1958, se pojavi prej cvetni nastavek, ki je mnogo manjši od nastavka v normalnih letih. Uspeva pa hmelj tudi v krajih, kjer je množina padavin komaj 500 mm. Te so pravilno razporejene v dobi vegetacije. Savinjska dolina ima letno povprečno 1.100 mm padavin.

Ugoden vpliv na hmelj ima tudi osvetlitev. S primerno temperaturo in vlago vpliva na barvo in kvaliteto.

Veliko škodo napravijo v hmeljiščih neurja, zlasti toča je zelo nevarna, ker klesti zalistnike, s tem pa zmanjšuje pridelok in kvaliteto hmelja.

Grafikon št. 1

DELO IN REZULTATI

Kako vsi ti faktorji vplivajo na rast hmelja, smo skušali ugotoviti v letu 1958. Z merjenjem smo začeli, ko je bil hmelj napeljan na oporo. V letu 1958 je bilo to do 10. maja. Da bi dosegli čim realnejše rezultate, smo izbrali posamezne rastline povprečne rasti. Izbrali smo rastline z žično oporo. V mesecu maju, to je v času, najbujnejše rasti smo merili trikrat na dan, in sicer ob 6.00. uri, 12.00. uri in ob 18.00. uri. Z merjenjem smo končali, ko je rastlina dosegla vrh opore, ali takrat, ko je rast v višino prenehala.

Merjenje rasti hmelja bom prikazala v tabelah in grafikoni, na katerih se vidijo vplivi klimatskih faktorjev na rast.

1. Dnevni prirast.
2. Rast hmelja v različnem dnevnem času.
3. Primerjava rasti panoge in trte.
4. Primerjava rasti starega hmelja in prvotnika.

Dnevni prirast

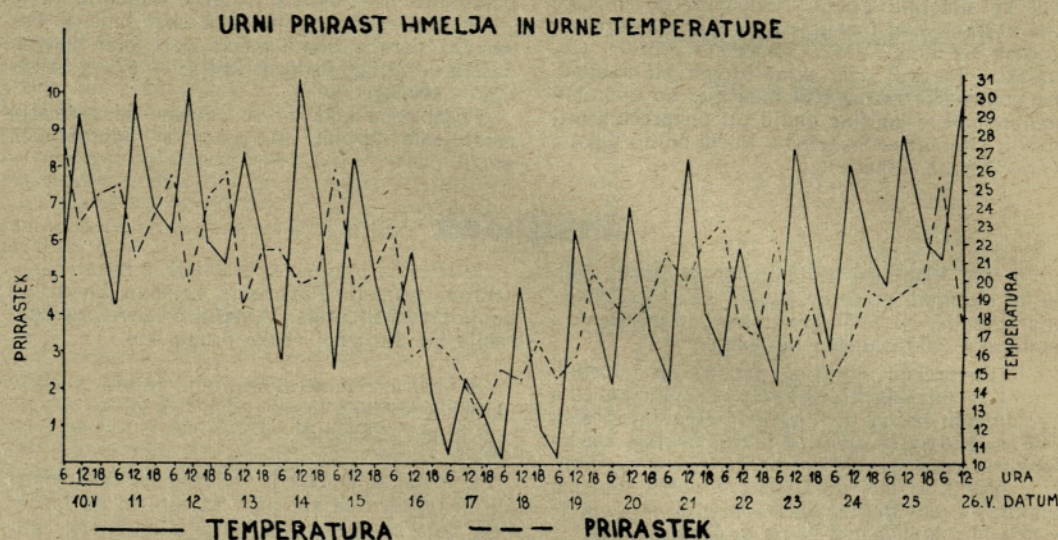
Kakor je razvidno iz tabele šte. 1 in grafikonu šte. 1, na rast močno vplivata temperatura in padavine.

Tabela šte. 1

Datum	Povprečni dnevni prirast v cm	Srednja dnevna temperatura v °C	Padavine v mm
10. maj	20,5	23,9	—
11. maj	19,9	24,1	—
12. maj	19,4	24,9	—
13. maj	16,1	22,9	—
14. maj	17,4	23,7	—
15. maj	15,6	20,5	—
16. maj	9,0	17,2	—
17. maj	5,4	12,8	3,5
18. maj	7,5	14,0	0,9
19. maj	12,4	17,3	—
20. maj	13,2	18,7	—
21. maj	15,8	19,8	—
22. maj	13,3	18,4	—
23. maj	9,1	19,1	27,2
24. maj	13,2	21,2	—
25. maj	18,0	23,2	—
26. maj	14,7	23,9	—
27. maj	18,0	23,0	—
28. maj	15,1	21,6	—
29. maj	11,2	17,3	—
30. maj	13,0	18,6	—
31. maj	9,1	19,6	—
1. junij	10,3	19,1	—
2. junij	8,7	21,8	—
3. junij	8,7	23,9	—
4. junij	3,9	20,5	—
5. junij	2,7	14,7	12,7
6. junij	5,0	17,1	6,9
7. junij	4,3	18,7	—
8. junij	3,6	18,6	—
9. junij	4,1	19,5	—
10. junij	2,4	17,1	2,2
11. junij	3,2	15,1	12,3
12. junij	2,6	13,6	21,3
13. junij	2,4	11,5	2,7
14. junij	2,1	14,3	3,2
15. junij	2,3	15,3	—
16. junij	2,6	17,1	—
17. junij	2,1	18,4	—
18. junij	2,9	20,8	—
19. junij	0,9	21,3	—
20. junij	0,4	20,3	5,1
21. junij	0,4	17,3	0,2
22. junij	0,3	14,7	30,0
23. junij	0,7	17,0	14,7
24. junij	0,7	19,2	0,2
25. junij	0,6	18,3	3,1
26. junij	0,4	18,7	—
27. junij	0,0	14,1	—

Krivulji dnevnega prirasta in povprečne dnevne temperature sta precej vzporedni. Močan padec temperature dne 17. maja povzroči tudi padec dnevnega prirasta. Nato se temperatura zopet dviguje do 27. maja in z njo vzporedno tudi rast. Od tega časa se krivulja temperature še dviguje, a rast začne padati. To je bilo obdobje, ko je hmelj imel premalo vlage in je povečanje temperature na rast kvarno vplivalo. Suša in visoka temperatura sta hmelj prisilili, da je začel cveteti, a rast močno padati. Do tega časa je bil

Grafikon št. 2

povprečen dnevni prirast 14,3 cm, odslej pa 4,2 centimetra. Največji prirast smo izmerili 10. maja in sicer 25,5 cm.

Ta grafikon nam jasno kaže, da morata biti za uspešno rast hmelja primerna temperatura in dovolj vlage. Če je visoka temperatura brez vlage, rast pada. Dobro se tudi vidi, da je bilo v maju leta 1958 premalo padavin s previsoko temperaturo, kar je vplivalo, da je hmelj začel predčasno cveteti. Zelo se je to poznalo na hmelju, ki je bil rezan jeseni ali zgodaj spomladi in se je pričel zaradi tople pomladi v maju že močno razvijati. V sušnem obdobju mu je zmanjkalo vlage, ker je zimsko zalogo uporabil že v aprilu. Primerjava večletnega povprečja temperatur in padavin za leto 1958 nam nazorno kaže ekstremno vreme v maju 1958 (tabela šte. 2).

Tabela šte. 2

Leto	Temperature			Padavine		
	april	maj	junij	april	maj	junij
1951—1957	9,8	13,5	18,0	75,5	115,0	140,8
1958	8,1	19,4	17,7	76,8	40,7	162,3

Iz tabele je razvidno, da je bila temperatura v maju 1958 za 6° C višja od sedemletnega povprečja. Padavin je bilo v maju za 75 mm manj kot v povprečju. Vse to je vplivalo tako, da se je prvi cvetni nastavek pojavil že 25. maja.

Rast hmelja v različnem dnevnem času

je prikazana v tabeli šte. 3 in ponazorjena z grafikonom šte. 2.

Tabela šte. 3

Datum	Prirast ob			Temperatura ob		
	6h	12h	18h	7h	14h	21h
10. maj	8,7	6,4	7,3	19,8	28,9	23,0
11. maj	7,4	5,5	6,5	18,6	30,0	23,8
12. maj	7,8	4,8	7,1	22,4	30,4	22,0
13. maj	7,8	4,2	5,8	19,9	27,1	21,8
14. maj	5,8	4,8	4,9	15,8	31,1	24,4
15. maj	7,9	4,6	5,1	15,2	26,6	19,7
16. maj	6,3	2,8	3,3	16,2	21,4	14,1
17. maj	3,0	2,0	1,3	11,0	14,7	12,7
18. maj	2,5	2,2	3,2	10,3	19,7	12,0
19. maj	2,3	2,8	5,2	10,4	22,9	18,7
20. maj	4,3	3,8	4,3	14,5	24,2	17,4
21. maj	5,7	4,8	6,0	14,3	26,7	18,5
22. maj	6,5	3,8	3,5	16,1	21,8	17,5
23. maj	6,0	3,0	4,2	14,4	27,2	15,8
24. maj	2,2	3,2	4,7	16,0	26,4	21,4
25. maj	4,3	4,7	5,0	19,6	28,0	22,0
26. maj	7,8	3,7	5,7	21,2	29,1	21,5
27. maj	5,3	3,8	5,8	17,7	31,4	19,9
28. maj	8,2	3,5	5,3	16,0	25,0	23,8
29. maj	6,2	4,0	1,5	15,8	19,5	16,8
30. maj	5,7	3,0	3,7	15,5	22,5	17,8
31. maj	7,7	1,3	4,8	18,8	24,4	15,8
1. junij	3,0	2,0	3,7	14,5	25,4	17,5
2. junij	5,0	1,8	2,5	16,5	28,1	20,8
3. junij	4,8	1,3	2,8	16,3	30,6	24,8
4. junij	5,3	1,0	1,7	18,5	22,9	20,0
Skupaj	147,5	88,8	114,9	425,3	666,0	501,5
Povprečje	5,7	3,4	4,4	16,3	25,6	19,3

Rast hmelja smo merili trikrat dnevno: ob 6.00. uri, 12.00. uri in 18.00. uri. Največji povprečni prirast je med 18.00. uro zvečer in 6.00. uro zjutraj in sicer 5,7 cm, nato med 12.00 in 18.00. uro 4,4 cm, a najmanjši pa dopoldne med 6.00 in 12.00. uro 3,4 cm. V dopoldanskem času smo ugotovili najmanjši prirast. V tem času se temperatura hitro dviga in s tem neugodno vpliva na rast, ki pada. V popoldanskem času temperatura pada, a rast je hitrejša kot dopoldne. Največji prirast je med 18.00. uro zvečer in 6.00. uro zjutraj. To se ponavlja vse do 16. maja, ko pri 14° C hmelj priraste le 3,2 cm. Nato temperatura pade na 11° C in z njo tudi rast (3 cm). 3,6 mm dežja 17. maja kljub nizki temperaturi (10,2° C) ugodno vpliva na rast. Drugi padec temperature na 10° C s padcem rasti hmelja opazimo v noči od 18. na 19. maj. Iz tega zaključimo, da začne rast hmelja padati pri 14° C, če ima premalo vlage. Primerna vlaga pa tudi s padcem temperature na 10,3° C še ugodno vpliva na rast.

Primerjava rasti panoge in trte

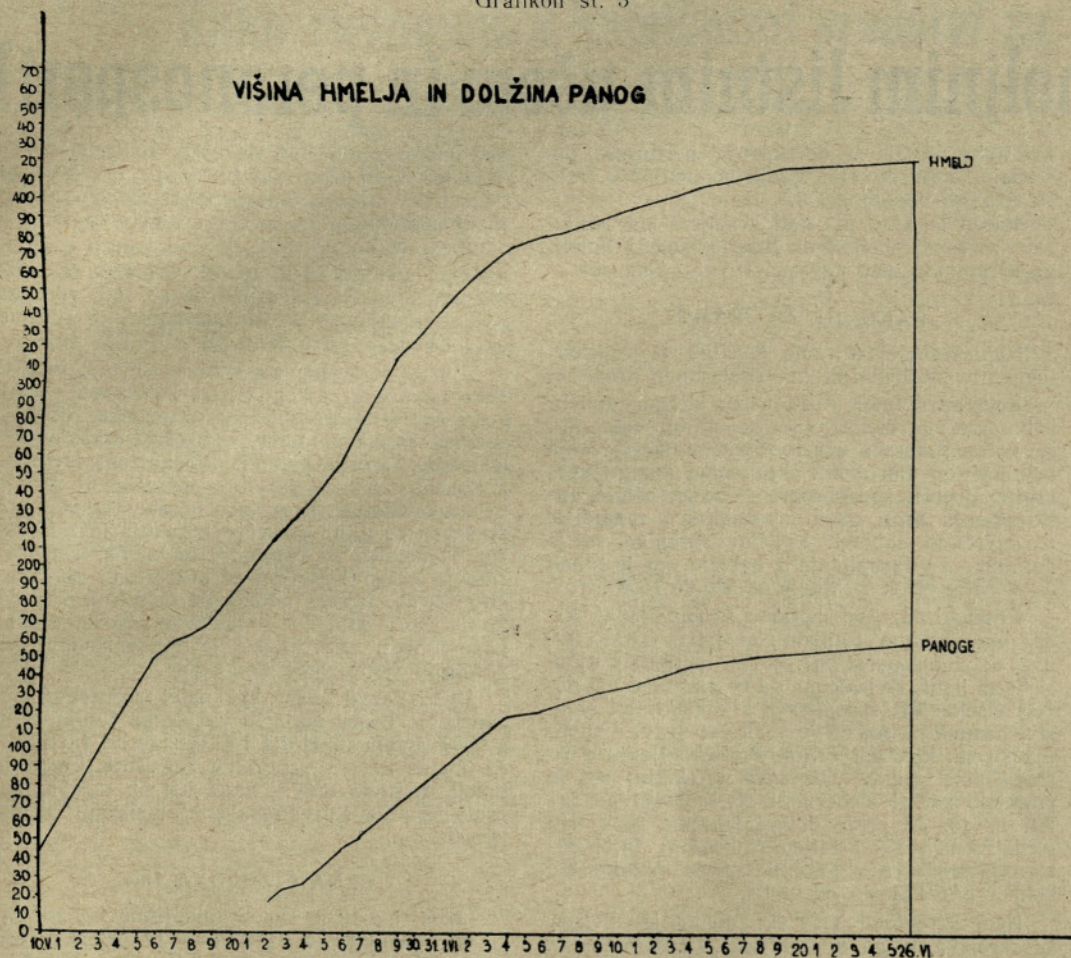
Ko je hmelj začel poganjati zalistnike, smo tudi te merili. Nato smo primerjali dolžino panog in višino rastline, kar je prikazano v tabeli šte. 4 in grafikonu šte. 3. Iz velike krivulje je razvidno, da najbujnejše raste hmelj po napeljavi, na oporo (največji prirast 25,5 cm). Krivuljna višina rastline gre od 10. do 17. maja zelo strmo. Tu se prirast kmalu zmanjša, ker so začele rasti panoge. Nato se enakomerno zopet dviguje, vendar manj strmo kot prej. Panoge smo začeli meriti 21. maja v višini 1,5 do 2 m nad zemljo, ker se morajo spodnje pri čiščenju porezati. Krivulja povprečne dolžine panog se lepo ujema s krivuljo rasti hmelja. To je znak, da trte in panoge enakomerno rastejo. Pri rasti hmelja kakor tudi pri rasti panog opazimo 25. maja zastoj, ker so se takrat pojavili prvi cvetni nastavki. Drugi zastoj opazimo 5. junija, ker se je temperatura znižala na 14° C in je padlo dežja 12 mm. Od tega časa se rast še počasi nadaljuje vse do 27. junija, ko je v glavnem zaključena. Povprečna višina rastline je bila 5,40 m, a panoge 80 cm. Iz krivulje torej vidimo, da vpliva na rast vsaka večja vremenska sprememba, pojav panog in cvetja. Zaključimo lahko tudi, da nehajo rasti rodne panoge takrat kot trta, v takih klimatskih pogojih, kot so bili v letu 1958.

Tabela šte. 4

Datum	Višina hmelja v cm	Dolžina panoge v cm
10. maj	138,5	—
11. maj	159,0	—
12. maj	178,9	—
13. maj	198,3	—
14. maj	214,4	—
15. maj	231,8	—

(Nadaljevanje tabele št. 4 na strani 106, v sredini, prvi stolpec!)

Grafikon št. 3

(Nadaljevanje tabele št. 4 s prejšnje, 105. strani, desni stolpec, spodaj!)

Datumi	Višina hmelja v cm	Dolžina panoge v cm
16. maj	247.4	—
17. maj	256.4	—
18. maj	261.9	—
19. maj	269.4	—
20. maj	281.7	—
21. maj	294.9	—
22. maj	310.7	8.6
23. maj	324.0	12.1
24. maj	333.1	13.8
25. maj	345.4	17.3
26. maj	363.4	21.7
27. maj	378.1	26.3
28. maj	396.1	31.3
29. maj	411.2	35.5
30. maj	422.4	39.5
31. maj	435.4	44.5
1. junij	444.5	48.8
2. junij	454.8	52.0
3. junij	463.5	55.9
4. junij	472.2	58.6
5. junij	476.1	59.7
6. junij	478.8	60.8
7. junij	483.8	63.2
8. junij	488.1	65.8
9. junij	491.7	68.0
10. junij	495.8	68.7
11. junij	498.2	70.1
12. junij	501.4	71.0
13. junij	504.0	72.6
14. junij	506.4	72.8
15. junij	508.5	74.2
16. junij	510.8	74.8
17. junij	513.4	76.1
18. junij	515.5	78.0
19. junij	518.4	78.1
20. junij	519.3	78.4
21. junij	519.7	79.0
22. junij	520.0	79.3
23. junij	520.3	79.3
24. junij	521.0	79.7
25. junij	521.7	79.9
26. junij	522.3	80.0
27. junij	522.7	80.0

Primerjava rasti starega hmelja in prvoletnika

je prikazana v tabeli števil. 5 in ponazorjena z grafikonom števil. 4. Prvoletnik v začetku počasneje raste kot starejši hmelj. Ko začne rast starejšega padati, začne prvoletnik bujno rasti, kar je razvidno iz grafikona. Zakaj ta razlika v rasti? Najprej si mora prvoletnik ustvariti koreninsko mrežo, medtem ko stari hmelj že bujno raste. Ko se ukorenini, začne tudi nadzemni deli hitro rasti. Hitro rast opazimo od 13. junija dalje. Prvoletnik je dosegel vrh drugega julija, a v starejših nasadih že 27. junija.

Normalna temperatura in padavine v juniju sta pripomogli, da je prvoletnik dosegel primerno višino in začel tudi pravočasno cveteti. Drugoletniku se je suša v maju še bolj poznala, ker še nima tako razvitih korenin v globino kot starejši nasadi, da bi lahko črpal vlago iz globljih plasti zemlje. Tudi prvi cvetni nastavki, ki smo jih opazili v maju, so bili na drugoletniku. Pri starejšem hmelju opazimo, da začne padati rast od prvega junija in tako ni vreme v juniju vplivalo več na njegovo rast v višino.

Tabela števil. 5

Datum	Povprečni dnevni prirast prvoletnika	Povprečni dnevni prirast stari hmelj
10. maj	3.5	20.5
11. maj	4.5	19.9
12. maj	4.0	19.4
13. maj	4.0	16.1
14. maj	4.0	17.4
15. maj	3.5	15.6
16. maj	3.0	9.0
17. maj	1.5	5.4
18. maj	2.0	7.5
19. maj	4.0	12.4
20. maj	4.0	13.2
21. maj	5.0	15.8
22. maj	6.0	13.3
23. maj	4.0	9.1
24. maj	6.0	12.3
25. maj	10.0	18.0
26. maj	8.0	14.7
27. maj	10.0	18.0
28. maj	9.0	15.1
29. maj	8.0	11.2
30. maj	9.0	13.0
31. maj	9.0	9.1
1. junij	9.0	10.3
2. junij	11.0	8.7
3. junij	12.0	8.7
4. junij	7.0	3.9
5. junij	6.0	2.7
6. junij	7.0	5.0
7. junij	8.0	4.3
8. junij	11.0	3.6
9. junij	7.0	4.1
10. junij	8.0	2.4
11. junij	4.0	3.2
12. junij	6.0	2.6
13. junij	4.0	2.4
14. junij	5.0	2.1
15. junij	8.0	2.3
16. junij	10.0	2.6
17. junij	16.0	2.1
18. junij	15.0	2.9
19. junij	17.0	0.9
20. junij	21.0	0.4
21. junij	8.0	0.4
22. junij	7.0	0.3
23. junij	15.0	0.7
24. junij	10.0	0.7
25. junij	11.0	0.6
26. junij	14.0	0.4
27. junij	2.0	0.0
28. junij	13.0	0.0
29. junij	15.0	0.0
30. junij	18.0	0.0
1. julij	17.0	0.0
2. julij	0.0	0.0

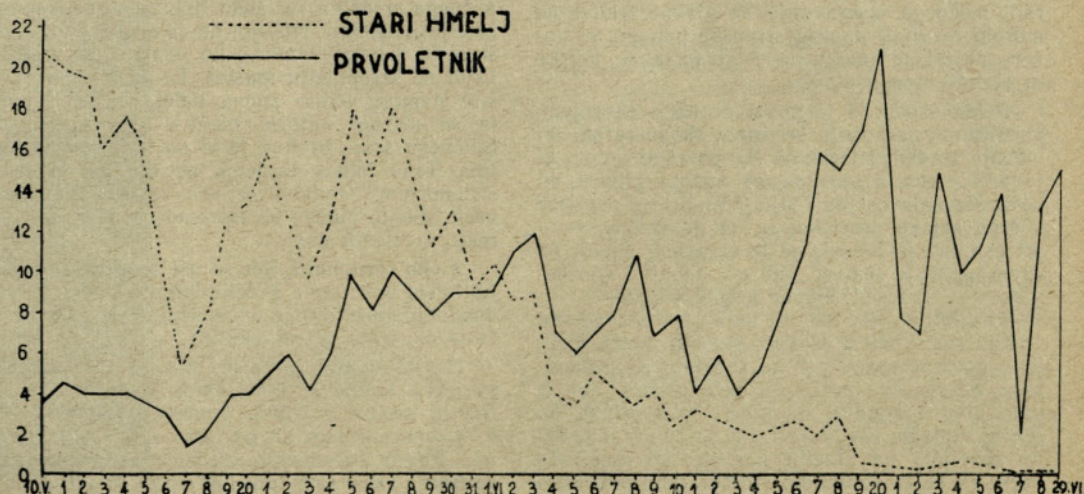
ZAKLJUČEK

Vremenske razmere vplivajo na rast hmelja. Ugotovitev večanja prirastka nam je lahko vodilo za uporabo agrotehničnih ukrepov (gnojenje, namakanje in obdelava zemlje).

Večletni rezultati nam bodo natančneje pokazali, kakšna je najugodnejša razporeditev padavin in temperature za rast hmelja, ki posredno vpliva na pridelek.

Grafikon št. 4

RAST STAREGA HMELJA IN PRVOLETNIKA

Inž. M. Kač:

Škropimo proti hmeljnim listnim ušem in peronospori!

V letošnjem letu vse kaže, da bomo imeli mnogo listnih uši na hmelju. Nalet mušic je bil zelo zgoden in močan. Ker je hmeljeva listna uš zelo nevaren škodljivec v hmeljiščih, bomo pazili na njen razvoj in jo pravočasno ter temeljito zatrli.

KAKSNA JE IN KAKO ŽIVI?

Hmeljeva uš se razvije na dveh gostiteljih, na hmelju in na koščicatem sadnem drevju (češplje, breskve, češnje, črni trn, glog). Glavni gostitelji so koščičarji, kamor odlagajo jesenske, oplojene samice zimska jajčeca, ki so črna, blesteča, podolgovata, na enem koncu bolj zožena, nekaj več kot pol milimetra dolga. Jajčeca odlagajo samice navadno v bližini brstov. Iz jajčec se spomladi razvijejo nekrilate samice, ki se naprej razmnožujejo brez oploditve. Te samice povzročajo škodo na koščicatem drevju. Listje se začne zvijati, nabrekne in se rdeče pobarva.

Iz teh nekrilatih samic se razvijejo krilate samice — mušice, — ki prelete iz sadnega drevja na hmelj. Prelet uši iz sadnega drevja na hmelj se vrši navadno konec maja in v juniju, zavleče se pa včasih celo v julij. Krilate mušice so temnozeleni in drobceni, njih krilca so prozorna in se jim kovinsko svetijo. Krilate uši se spuste na hmeljne mladice pri vrhu in na listje, ki še ni popolnoma razvito. V letih, ko je nalet uši posebno močan, opazimo lahko, da je vsa spodnja stran vrhnjih listov pokrita s krilati mušicami.

V dveh, treh dneh po preletu, začno krilate mušice na hmelju kotiti zelene nekrilate uši. Te zelene uši so spočetka svetle in zelo drobcene (1 mm). Kmalu pa zrastejo in dobe jasno zeleno barvo. Na glavi imajo dolgo sesalo, s katerim sesajo hrano iz rastlinskih celic. Cim so dosegle svojo normalno velikost (2 mm), takoj zopet rode žive mladice brez predhodne oploditve. Preko poletja je na hmelju več generacij zelenih uši. Konec poletja pa se razvijejo zopet krilate samice, ki prelete nazaj na sadno drevje. Na koščicatem sadnem drevju rode krilate mušice samce in samice. Opljene samice odlagajo zimska jajčeca na vejice v bližini brstov, kjer čakajo do prihodnje pomladi.

Najugodnejše za razvoj uši je srednje tople vreme v maju in juniju. Prehudá vročina poleti, kakor tudi mrzle zime, ne vplivajo ugodno na razvoj uši. Primerno vlažno, srednje tople vreme (od 20 do 30°C) v juniju in juliju z neprehudimi nalivi pospešuje razmnoževanje uši na hmelju.

KAKSNO ŠKODO POVZROČA?

Na močno okuženem hmelju se pojavijo uši v tolikšnem številu, da je z njimi popolnoma pokrita spodnja stran listov, nasele se pa tudi na poganjkih samih. Z izsesavanjem uši tako oslabi listje, da se le to povesi in robovi se začno vihati navznoter. Vrhnja stran listov je vsa prekrita s sladkimi iztrebki uši, ki padejo iz spodnje strani gornjih listov. Vsa rastlina se kar svetli od te, tako imenovane »mane«. Zaradi močnega izsesavanja se glavni vrhovi ne morejo razvijati naprej, stranske panoge, ki poženo na takem hmelju pa ostanejo tanke, kratke in skoraj brez nastavka.

Poleg škode, ki jo povzročijo uši s sesanjem, pa utrpijo na hmelju še drugo škodo zaradi izločanja sladkih iztrebkov. Na površini listov, ki je prevlečena z »mano« se razvije glivica, ki povzroča sajavo na listju. Ves list se prevleče s črno sajavo prevleko, ta pa ga močno ovira pri asimilaciji. Seveda je te sajavosti dovolj ne samo na listju temveč tudi na steblih z eno besedo — vsepovsod, kamor je padla mana.

Razumljivo je, da v letih, ko se uši na hmelju razmnože v velikem številu, škoda, ki jo le-te povzročijo prav nič ne zaostaja za poškodbami od rdečega pajka ali peronospore. Saj se nam utegne zgoditi, da hmelj tako oslabi, da skoraj nimamo kaj obirati. Če pa se uši množično razvijejo na hmelju kasneje, ko hmelj že cveti, ali se že oblikujejo storžki, nam pokvarijo

kvaliteto. Storžki se ne zapro in ne dozore, postanejo sajavi in celo lupulin potemni. Na srečo so ti kasni napadi pri nas redki.

Razen tega so uši tudi škodljive kot prenašalci virusnih obolenj na hmelju. Zelena hmeljna uš prenaša zelo nevarno virozo — mozaik.

KAKO JO ZATIRAMO?

Najuspešneje zatiramo hmeljno uš s škropljenjem z dotikalnimi in sistemskimi sredstvi.

Kako škropimo? Proti ušem moramo hmelj, kakor proti rdečemu pajku, temeljito poškropiti, če hočemo doseči uspeh. Samo zamegljevanje hmeljišča — tak način škropljenja kot ga uporabljamo proti peronospori — ne zadostuje. Pri škropljenju proti ušem uporabljamo razpršilec z največjimi šobami. Količina škropiva, ki jo porabimo za škropljenje 1 hektara, ko je hmelj 2—4 metre visok, se giblje od 800 do 1500 litrov.

Posebno pazljivo moramo škropiti tedaj, kadar uporabljamo dotikalna sredstva (DDT, lindan, diazinon, paration). Zadetih moramo z njimi sleherni listič, če hočemo, da bo smrtnost uši dovolj visoka. Pri škropljenju s kontaktnimi sredstvi pazimo na to, da je vsak list zadet s spodnje strani, kjer uši živijo. Pri škropljenju s sistemskimi sredstvi (metasystox, ekatin) res ni potrebno zadeti sleherni listič, moramo pa paziti na to, da pride dovolj tekočine in s tem sredstva na vsako rastlino, če hočemo, da bo delovanje sredstva v rastlini trajalo toliko časa, kolikor pričakujemo od njega.

Kdaj škropimo? Čas škropljenja je odvisen od škropiva, ki ga uporabljamo. Če škropimo s sistemskimi sredstvi, potem je pravi čas za škropljenje mnogo lažje zadeti, kakor tedaj, če škropimo s kontaktnimi pripravki.

Ko opazimo, da so začele mušice naletavati, stalno zasledujemo, kako nalet poteka. Cim smo opazili prve mušice, nam še ni potrebno škropiti, ker bomo sicer morali škropljenje še večkrat ponoviti, preden bo nalet končan. Kadar nalet mušic ni premočan, lahko počakamo s škropljenjem toliko časa, da se v glavnem konča in šele potem temeljito poškropimo hmeljišča. Če pa so se uši na hmelju že močno razmnožile, nalet pa še vedno traja, tedaj ne čakamo toliko časa, da bi se nalet končal, ampak moramo hmeljišča takoj poškropiti, škropljenje pa po potrebi ponoviti. V letih, ko se pojavi mnogo uši na hmelju, ne moremo z enkratnim škropljenjem z dotikalnimi insekticidi uničiti vse zalege, ampak je potrebno dva- ali pa tudi trikratno škropljenje.

Drugače določimo rok škropljenja, če uporabljamo sistemskina sredstva. Tu nam ni treba čakati toliko časa, da je glavni nalet končan, ampak že lahko škropimo prej, čim opazimo mušice na hmelju. Saj bodo sistemskina sredstva delovala v rastlini tudi po škropljenju. Navadno zadostuje eno škropljenje s sistemskimi sredstvi. Vendar je treba kontrolirati, koliko časa traja delovanje sredstva in ugotoviti kdaj je končan nalet uši, če morda le ne bo potrebno škropljenje ponoviti.

Pri ugotavljanju trajanja delovanja sistemskina sredstva se lahko tudi zmotimo. Mnogi hmeljarji namreč mislijo, da je sistemsko sredstvo že nehalo delovati, ko opazijo na vrhnjih listih po škropljenju mušice. To pa ni tako. Mušice namreč vedno znova naletavajo na hmelj in se morajo najprej nasrkati zastrupljenega celičnega soka, predno le-ta na njih smrtno deluje. Tako lahko najdemo na rastlini, ki je s sistemskimi sredstvi še vsa zastrupljena tudi večje število mušic, ne moremo pa najti na taki rastlini zelenih uši.

S čim škropimo? Ker so uši sesajoče žuželke, jih lahko uničujemo z dotikalnimi (DDT, lindan, diazinon, paration) in sistemskimi sredstvi (metasystox, terra sytam, ekatin).

Največ uporabljamo pri nas za zatiranje sistemskina sredstva: metasystox v 0,1% koncentraciji, systox v 0,05% koncentraciji, ekatin v 0,1% koncentraciji ali pa terra sytam za zalivanje. Razen sistemskih sredstev so pri nas za zatiranje uši v rabi tudi lindanska sredstva, naj-

več lindan olje v 0,15 do 0,2% koncentraciji in diazinon 5 v 0,5% koncentraciji. Sredstva na bazi DDT in parationska sredstva se pri nas manj uporabljajo za zatiranje hmeljeve uši.

Letos bomo zatirali uši v prvi vrsti s sistemskimi sredstvi in to iz več razlogov. S sistemskimi sredstvi uničujemo hkrati tudi rdečega pajka, zmanjšamo število škropljenj in ščitimo vsaj do neke mere koristne mesojede žuželke.

Z ušmi se hrani cela vrsta mesojedih žuželk. Tako na primer pikapolonica, tenčičarica, muhe goseničarke, najezdniki in trepetalke. Najbolj poznane so pikapolonice, — broščki rdeče ali rumenkaste barve s pikami. Gibčne temne ličinke z rumenimi pikami so silno požrešne in uničijo veliko število uši. Prav tako ne zaostajajo v požrešnosti za njimi gosenice trepetalk in tenčičaric. Trepetalke so rumeno črne muhe. Tenčičarica je nežen metulček s prozornimi zelenkastimi krilci. Jajčeca odlaga na dolgih pecljih do 20 na eno mesto. Vse te naravne zveznike nam kaže čimbolj zaščititi, ker je njihova pomoč pri zatiranju škodljivcev dragocena.

Dobro razvit hmelj, kjer nalet ni posebno močan bomo konec maja in v začetku junija zalili s terra sytamom (1 dcl 1% brozge na rastlino), če imamo letos v programu zalivanje. Če pa je hmelj še slabo razvit, nalet uši pa močan moramo še pred zalivanjem enkrat škropiti z metasystoxom.

ČRNA FIZOLOVA UŠ

Letos smo tu in tam v hmeljiščih opazili tudi črno fizolovo uš. Fizolova uš je približno 2 mm dolga črnozeleni in debela. Živi podobno kot zelena hmeljeva uš in potrebuje za razvoj prav tako dva gostitelja. Zimska jajčeca leže na razno grmovje, kot je na primer trdoleska, kozja pogačica in tudi nekatero okrasno grmičevje. Iz zimskih jajčec se razvijejo nekrilate uši na grmičju — svojem zimskem gostitelju. Konec maja in v juniju se pojavijo mušice, ki prelete na poletnega gostitelja. Črna fizolova uš se preko poletja razvija na več vrst rastlin — na žlahtnih in plevelih. Najdemo jo na fižolu, bobu, pesi, na plevelih kot je na primer osat, pa tudi na hmelju.

Črna fizolovo uš zatiramo na enak način kot zeleno hmeljevo uš.

KAKO PA S PERONOSPORO?

Letošnja deževna pomlad je bila primerna tudi za razvoj peronospore. Ze zgodaj smo našli v hmeljiščih precej kuštravcev. Pa tudi sekundarne infekcije na listih je precej, zlasti tam, kjer hmelj dolgo časa ni bil napeljan, ali v hmeljiščih, ki so močno zapleveljena.

Zato bomo istočasno kot proti ušem poškropili hmelj tudi proti peronospori in sicer z 0,25% ditanom ali z 1% bakrenim apnom.

List s »kuštravca«, okužen s peronosporo.

Inž. M. Kač:

Kako ravnajmo s kemičnimi sredstvi za varstvo rastline?

Za poletna škropljenja, prašenja ali zalivanje bomo letos rabili v glavnem naslednja kemična sredstva: metasystox, terra sytam, ekatin, systox, diazinon, paration, svinčeni arzenat, lindan in DDT pripravke, za glivične bolezni pa predvsem ditan ali lirotan, bakreno apno in modro galico. Velika večina teh kemičnih sredstev je zelo strupena tudi za ljudi in domače živali. Zaradi tega moramo z njimi previdno in pravilno ravnati.

Vsa kemična sredstva za varstvo rastlin moramo **pravilno vskladiščiti**. Biti morajo vedno zaklenjena in pod nadzorstvom. Nikdar jih ne smemo hraniti v hlevih, stanovanjih ali prostorih, kjer imamo jestvine ali posode. Večina zadrževanja v Savinjski dolini ima primerne prostore za shranjevanje zaščitnih sredstev, mnogo pa je še takih zadržev v okrajih, kjer so kemična sredstva še vedno neprimerno vskladiščena.

Skladišča za kemična sredstva za varstvo rastlin ne smejo biti niti preveč hladna, niti **preveč vlažna**. Če v skladišču pade pozimi temperatura za nekaj stopinj izpod ničle, potem se nam pokvarijo oljnate emulzije, pa tudi nekatera sredstva, kot na primer žvepleno apna brozga. Zato kemična sredstva za varstvo rastlin ne smemo nikdar puščati na prostem ali vskladiščiti v šupah, ki so pozimi prehladne. Prav tako ne sme biti skladišče preveč vlažno. V vlažnih prostorih se nam trgajo papirnate vrečke in odpadajo papirnate nalepke na ovitkih, razen tega pa so vlažna skladišča neprimerna zlasti za nekatere močljive praške, ki hitro vsrkavajo vlago iz zraka in se sprimejo v grudice (ditan). Skladišnik naj zato pazi, da skladišče ob toplem in suhem vremenu zrači in tako odstranjuje odvišno vlago iz skladišča.

V skladiščih naj bo vedno **vzoren red**. Sredstva naj bodo vskladiščena po grupah: skupaj fungicidi, posebej insekticidi, posebej herbicidi itd. tako, da ni nepotrebnega iskanja, ko sredstva potrebujemo. Vsa sredstva naj bodo opremljena z napisi in prospekti, da ne more priti do zamenjave in da hitro najdemo vse podatke, ki jih moramo o sredstvu vedeti.

Ne samo zaščitni referent, tudi vsak skladišnik mora imeti pri sebi knjižico »Mali priročnik varstva rastlin«, da takoj najde potrebna pojasnila o vsakem zaščitnem sredstvu. Zadruga naj imajo na vidnem mestu tudi tabelo o mešanju škropiv, da lahko takoj pri razdeljevanju sredstev ugotove, katera škropiva se lahko med seboj mešajo in katera škropiva se med seboj ne smejo mešati.

Ne puščajmo sredstev v raztrganih vrečkah, da se trosijo po tleh, ampak vsak raztrgan ali pokvarjen omot takoj zamenjajmo. Raztresena ali polita sredstva iz skladišča odstranimo in zakopljimo. Če so se nam odlepili napisi na omotih jih takoj nadomestimo z novimi in nanje napišimo vse podatke, ki jih potrebujemo. Prav je tudi, če na vsako sredstvo, ki pride v skladišče napišemo datum kdaj je prispelo, tako da najprej uporabimo starejše.

V skladišču predvidimo primeren prostor tudi za odlaganje praznih kant in druge stare embalaže. Kante, v katerih smo imeli parationska in druga sistemična sredstva moramo po uporabi sredstva zakopati. Ker pa ni mogoče vedno sproti zakopavati praznih kant in uničevati papirnate embalaže, moramo vsak dan prazne omote in posodo vskladiščiti v skladišču.

Vsa sredstva, v katerih učinkovitost zaradi starosti ali spremenjenih fizikalnih lastnosti dvomimo, dajmo takoj preiskati na inštitut in jih nato kakor predvideva izvid iz inštituta ali uporabimo ali uničimo.

Najbolj nevarna sredstva, ki jih uporabljamo pri poletnem škropljenju, so vsa sredstva na bazi fosfornih estrov in arzenati. Med najstrupenejša prištevamo terra sytam, systox, paration in svinčeni arzenat. Malo manj nevarna, še vedno pa zelo strupena so metasystox, ekatin, diazinon in etiol.

S parationskimi in sistemičnimi sredstvi se zastrupimo, če jih vdihavamo ali če prodro v telo skozi kožo ali skozi usta v prebavni trak. Arzenska sredstva pa so nevarna če pridejo v prebavni trak ali v kri skozi rano.

O pravilnem vskladiščanju strupenih sredstev smo že govorili. Poudarimo pa naj še enkrat, da naštetih sredstev ne smemo v nobenem primeru puščati nezaklenjenih. Razen tega ne smemo uporabljati praznih kant strupenih sredstev za druge pripravke in ne smemo strupenih sredstev prelivati iz originalnih kant v drugo posodo. Strupena sredstva moramo čuvati vedno v originalnih zavitkih ali posodah. Prazne kante parationskih in sistemičnih sredstev posujemo s klorovim apnom in jih globoko zakopljemo.

Škropiva nikdar ne pripravljamo v zaprtem prostoru. Pripravljamo ga vedno sproti, tik pred škropljenjem, ne pa za dalj časa vnaprej. Pri vlivanju nerazredčenega koncentrata v vodo še posebno pazimo, na to, da držimo sredstvo daleč od sebe in da se z njim ne polijemo po nezашčiteni koži. Če pa kljub pozornosti pridemo s kožo v dotik s sredstvom zlasti z nerazredčenim se moramo takoj temeljito oprati z milom ali sodo.

Pripravljeno škropivo ne smemo pustiti na njivi nezavarovano. V kolikor nismo mogli vsega škropiva uporabiti, ga vlijemo v novo izkopano jamo na mesto, kjer ni nevarnosti da bi se zastrupili ljudje ali živali, ga posujemo s klorovim apnom in zasujemo.

Po končanem delu škropilnico in vse posode za merjenje in napravlanje škropiva temeljito operemo z vodo in s sodo. Oprati moramo dobro tudi škropilne cevi. Obleko, ki smo jo zmočili s škropivom najprej namočimo, potem pa operemo v raztopini sode.

Poškropljene njive zaznamujemo z napisom: »**Pozor! Strupeno zaščitno sredstvo! Smrtna nevarnost!**« S poškropljene njive ne smemo tri do štiri tedne trgati plodov za uživanje. Prav tako

ne kosimo in ne uživamo plodov vsaj 14 dni iz sosednjih travnikov in njiv.

Pri delu s strupenimi zaščitnimi sredstvi moramo biti tudi **pravilno oblečeni**. Pri vsakem škropljenju ali pa sploh delu z zaščitnimi sredstvi moramo nositi delovno obleko, ki jo po končanem poslu slečemo. To obleko je potrebno čim pogosteje prati. Pri delu z bolj strupenimi sredstvi kot so systox, ekatin, paration, metasystox, diazinon, dieldrin ali aldrin pa moramo biti oblečeni v nepropustno obleko, ki jo je potrebno vsak dan oprati. Najbolje je, da imamo na obrazu tudi ščitnik, ki nas ščiti pred škropivom. Če delamo v posebno težkih pogojih, moramo imeti na obrazu masko ali vsaj respirator, kateremu po predpisanem času premenjamo filter ali vložek. Kadar nimamo na razpolago maske ali respiratorja, si lahko zavarujemo usta z rutico, vendar jo moramo pogosto menjati, sigurno pa tedaj, če se nam zmochi. Roke moramo imeti zavarovane z gumijastimi rokavicami, zlasti če hmelj zalivamo s terra sytamom. Na glavi moramo imeti kapo s ščitnikom, na nogah pa čevlje ali še bolje gumijaste škornje.

Pri delu nikakor ne smemo **ne jesti, ne piti in ne kaditi**. Pred vsako jedjo temeljito operimo roke, če pa nosimo na njivo malico, jo imejmo spravljen daleč od kraja kjer škropimo. Kadar škropimo s systoxom, metasystoxom, ekatinom, parationom ne smemo biti zaposleni več kot 5 ur dnevno in po tri dni zapored.

Čim začutimo, da nam postaja slabo, da nas boli glava, ali da postajamo omotični, moramo takoj prenehati z delom. Odstranimo se od delovnega mesta in mirno odpočijmo. Če nam je škropivo prišlo v usta, vzemimo 1—2 žlici živalskega oglja, pomešanega z nekoliko vode. Če je potrebno vzemimo vsako uro po dve tableti atropin sulfata (0,5 miligrama) dokler se nam stanje ne izboljša. Atropin je protistrup pri zastrupitvi s fosfornimi estri.

V težkih primerih (bruhanje, driska, oteženo dihanje, zoženje zenic) prepeljimo bolnika takoj, ko smo mu nudili prvo pomoč, kot je zgoraj opisano, v bolnišnico.

Pri škropljenju moramo imeti vedno pripravljeno vodo za umivanje, milo ali sodo, živalsko ogle pitno vodo ter prospekte, da jih pokažemo zdravniku, na katerih piše zanj navodilo.

Znaki zastrupitve z arzenati so: splošna slabost, krči in bolečine v želodcu, driska, vnetje sluznic, glavobol itd. Pri živalih opazimo zastrupitve po naslednjih znakih: krvava driska, slinjenje, bruhanje. Pri ljudeh, ki so se zastrupili z arzenati, moramo pospešiti bruhanje, kar storimo navadno z 20 grami žgane magnezije v 1 litru prekuhanе vode. Če je potrebno, izperemo bolniku tudi črevesje (klistiranje). Pokličemo čimprej zdravnika. V težjih primerih odpeljemo bolnika takoj v bolnišnico.

Domačim živalim, ki so zastrupljene z arzenati, damo žgano magnezijo in sicer drobnici 2—5 gramov v vodi, konjem in govedu 10 do 25 gramov, svinjam pa 2—5 gramov pomešano v marmelado. Kot sredstva za odvajanje dajemo domačim živalim grenko (Glauberjevo) sol ali kuhano laneno seme. V težjih primerih pokličemo veterinarja.

Pri škropljenju pa moramo **prav posebno paziti tudi na čebele**. Vsa kemična sredstva za varstvo rastlin niso čebelam nevarna. Med najnevarnejša štejejo arzenat, lindan, paration, aldrin, dieldrin, malation, metasystox. Jasno je, da s temi sredstvi nikakor ne smemo škropiti rastlin, ko cveto. Paziti pa moramo tudi na to, da jih ne uporabljamo v času ko čebele letajo v bližini čebelnih panjev ali pa na liniji, po kateri hodijo čebele na pašo.

Manj nevarna so čebelam naslednja sredstva: DDT- systox, ekatin, vendar tudi z njimi ne smemo škropiti rastlin v cvetju.

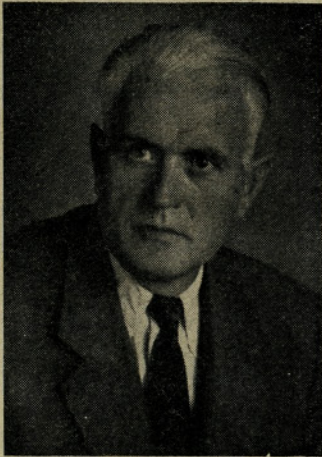
Čebelam nenevarni so fungicidi, hormonski herbicidi, toxafen in tedion. Z njimi škropimo lahko tudi cvetoče rastline, vendar če je le mogoče zgodaj zjutraj ali proti večeru, da čebel s škropivom ne motimo.

Škropljenje hmeljišč proti škodljivcem.

Inž. Srečko Cvahte

Vodna skupnost »Savinja«

Inž. Srečko Cvahte,
direktor Vodne skupnosti »Savinja«.

Vodna skupnost »Savinja« je bila ustanovljena julija 1957 za vse porečje Savinje. Medtem, ko se je vodna skupnost »Savinja« prvo koledarsko leto utrjevala zgolj administrativno, je drugo koledarsko leto že na moč posegla v gospodarstvo po svoji pristojnosti.

Sicer še potrebam in željam vseh svojih članov ni mogla ustreči, vendar so njeni uspehi zaznavni že mnogokje. Temu pa je največ pripomogla disciplina članstva, ki skoraj stoo odstotno vplačuje svoje finančne prispevke.

Kje smo porabili denarna sredstva in kako, prikazuje risba geografske karte porečja Savinje. (Glej risbo št. 1!) Krogi, vrtani na risanem zemljevidu, pomenijo kraj, kjer smo dela izvajali, številke v krogih pa pomenijo zneske, ki smo jih porabili za gradnjo. (Risba št. 1 je na zadnji (hrbtne) strani te številke »Hmeljarja«.)

Ta surova risba zgovorno dokazuje, da skušamo delo zgrabiti na čim širši fronti, tako na ureditvi hudournikov, kakor na regulaciji vodotokov in na osušitvi zamočvirjenih zemljišč. Glavno dejavnost pa smo usmerili na sistematsko osušitev porečja Ložnice in na regulacijo Savinje v Celju. Na Ložnici hočemo čimprej usposobiti zamočvirjene hektarske površine za njivsko kulturo, z regulacijo Savinje skozi Celje pa pospešiti neoviran odtok glavnega vodnega zbirnika in omogočiti uspešen razvoj mesta Celja.

Za izvedbo opisanih nalog je Vodna skupnost zaposlila precej osebja. Mimo uprave, z računovodstvom in administracijo, imamo tudi

Namesto »voda!

Med »križarjenjem« po svetu sem nekoč doživel takšno prijetno in hkrati koristno presenečenje, kakršnega podari skopuško in muhasto naključje nam, nemirnim lovcom novic, le redkokdaj.

Bilo je rano spomladi pred desetimi leti v bratski Ljudski republiki Crni gori. Ceravno sem bil »do zob oborožen« z vsemi mogočimi dovoljenji in s priporočili republiškega in zveznega merila, vendarle nisem mogel ujeti možnosti, da si dela na osuševanju Skadrskega jezera približe in malo globlje ogledam. Skoraj sem že obupal in vrgel puško v koruzo, ko mi je nekdo »zaupal«, da je v direkciji tudi Slovenec — inženir Srečko Cvahte! Pripomniti moram, da je bilo to v času takoj po napadu Informbiroja na Jugoslavijo, in da meji Skadrsko jezero na Albanijo!

Hipec za tem me je v zasilnem stanovanju, baraki, sprejel rojak iz Savinjske doline in »sotrpine« s srednješolskih klopi, inž. Srečko Cvahte, v krogu svoje družine. Njegova, nadvse tovariška življenjska družina in otroci so ga bili pravkar obiskali na njegovem delovnem mestu, daleč od Slovenije, v Crni gori!

Bilo je obojestransko veselo presenečenje, vendar o tem — zapik!

Nekaj drugega, zame neverjetno prijetnega, je sledilo naključnemu srečanju. Inž. Srečko Cvahte me je z jecpom odpeljal k obali jezera, tam pa me povabil na imeniten motorni čoln! Da, na moderen motorni čoln, ki mu ga je bil sam predsednik LR Crne gore, Blažo Jovanović, povsem zaupal za potrebe pri delih na jezeru! Tako sva jadrno in sproščeno preplula vso Skadrsko jezero vzdolž in počez, pa še ob obali, med prijateljskim pomenkovanjem o vseh »javnih skrivnostih« okrog osuševanja jezera in njegovih pritokov. Skadrsko jezero je za Crnogorce nekako »vprašanje št. 1«, že odkar so se bili tod naselili... In moja popolna beležnica je bila polna notic in števil!

Se nekaj! S komer koli sem takrat govoril, mi je nekajkrat poudaril, da je »drug — onaj veliki stručnjak, kome če uspeti, da savlada vekovnu neman — Skadrsko jezero!« (Vekovna neman = stoletna pošast).

Delovni ljudje na osuševalnih delih so gojili neverjetno zaupanje v inž. S. Cvahteta, ga temu ustrezno na moč spoštovali, tako da so na njegov priimek in ime skoraj pozabili... Imenovali so ga na kratko: »naš glavni!« Bil je namreč glavni inženir v direkciji za osuševanje Skadrskega jezera.

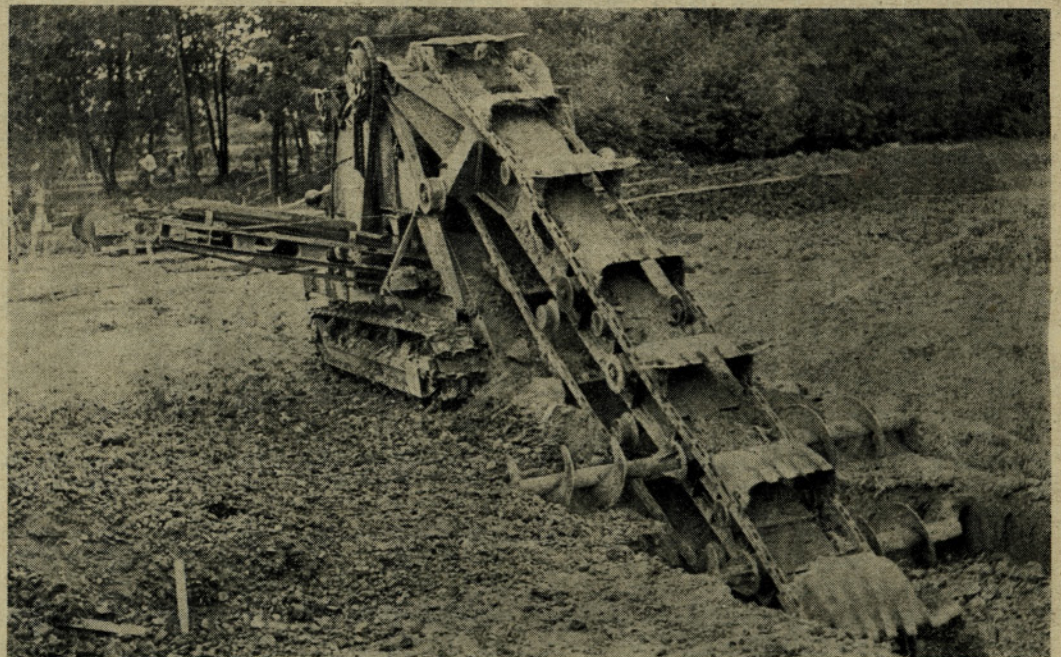
Cemu te vrstice? Zdej, deset let po mojem presenetljivem doživetju, ob Skadrskem jezeru, je inženir Srečko Cvahte direktor Vodne skupnosti »Savinja«, moja malenkost pa urednik glasila »HME LJAR«. Zgodovina se ponavlja! Nehote se mi znova vsiljuje primerjava: Skadrsko jezero s svojimi pritoki in Savinja s svojimi! In, najini vlogi! Kakor je bilo vodovje Skadrskega jezera in njegovih pritokov za vse tamkajšnje prebivalce v preteklosti neukrotljiva naravna velesila, tako prizadeva Savinja s svojimi pritoki ves čas doslej nenadomestljivo škodo vsemu gospodarstvu na svojem porečju. In prav zato, da obvlada to stihijo, je ustanovljena Vodna skupnost »Savinja«!

Med tistimi, ki so vselej trpeli največ škode, tako od skadrskih voda v Crni gori, kakor od Savinje z njenimi pritoki, so bili na prvem mestu obdelovalci zemlje. V našem primeru pa zlasti pridelovalci Savinjskega goldinga — hmeljarji!

Prebivalci Savinjskega porečja, predvsem hmeljarji, iskreno želimo inž. Srečko Cvahtetu, ki je pred nedavnim dopolnil 50. leto svojega plodovitega življenja, ob njegovem jubileju:

»Vso srečo v prihodnjem življenju, novih uspehov pri odgovornem delu in končno zmago nad vsemi vodami Savinje!«

Urednik

St. 3: Stroj za izkopavanje osuševalnih jarkov

majhen projektantski oddelek, poseben študijski oddelek in več sektorjev, ki vodijo izvedbo s 410 delavci. Resda večji del projektov še naročamo pri posebnem projektivnem zavodu, vendar smo se pri zbiranju študijskih osnov že povsem osamosvojili.

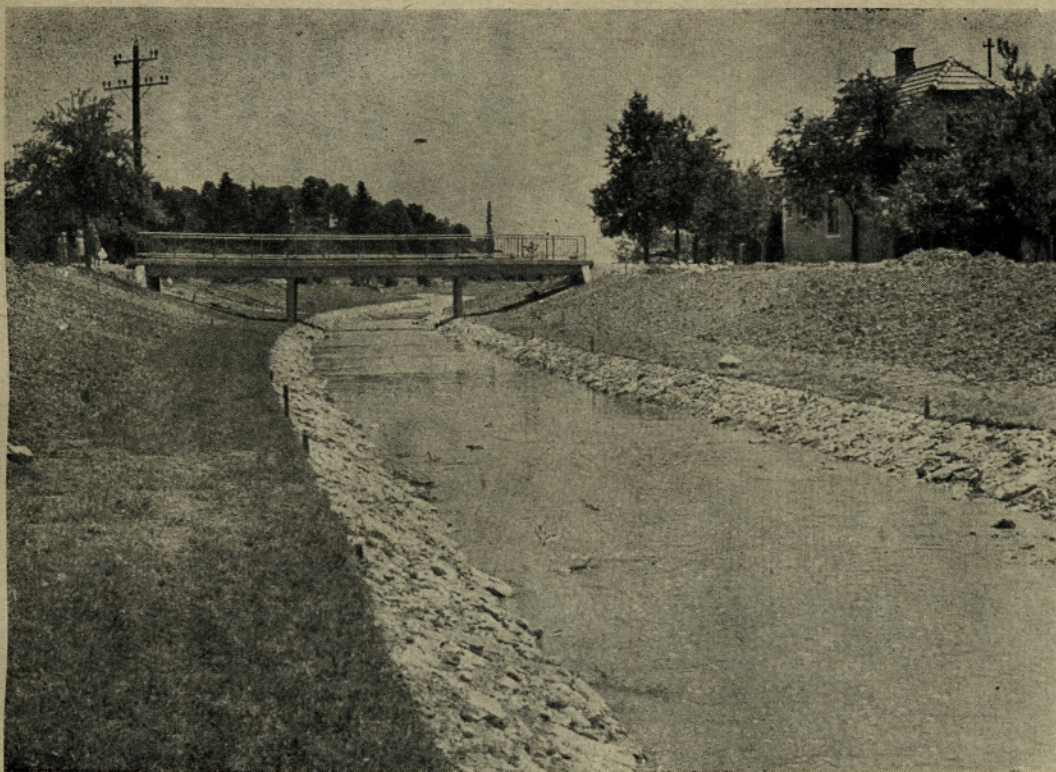
Naša geološka skupina upravlja s potrebnimi vrtnimi in laboratorijskimi napravami, ki omogočajo preiskave tal do globine 100 m (Glej fotografski posnetek št. 2!).

Med letom 1958 smo zvrtili 511 m vrtin, geološko pregledali 18 melioracijskih terenov in izdelali nad 500 fotografskih posnetkov o različnih fazah gradnje in za prikaz temeljitejša dokumentacije raziskovalnih del.

Naš pedolog raziskuje zgornje zemeljske plasti, predvsem na zamočvirjenih področjih, proučuje najboljše načine zboljšave in obdelave ter opazuje delovanje že opravljenih melioracij. Doslej smo raziskali 1787 ha zamočvirjenih površin, na 33 mestih.

Naš agronom proučuje agrotehnične probleme in svetuje najprimernejše kulture za pridobljena zemljišča.

◀ St. 2: Sondiranje (preiskovanje) tal med vasema Gomilsko in Orla vas. Priprava za regulacijo Bolske

St. 4: Most čez Ložnico pri Gotouljah

7.5 milijard din za letošnja dela na kanalu Donava-Tisa-Donava

Opomba: Nemara bo za bralca, ki glasilo »HME LJAR« prebira po sistemu »članek za članek«, skok iz Savinjske doline v obširne ravnice Avtonomne pokrajine Vojvodine, le prevelik! Morda! Zategadelj nudim pomoč!

Priključil sem ga obravnavanju osuševalnih in nakalnih del na porečju Savinje (Glej zgoraj in na prejšnji strani članek o Vodni skupnosti »Savinja« in zemljevid porečja Savinja na zadnji (hrbtnej) strani te številke glasila »HME LJAR«) samo zaradi vsebinske sorodnosti!

Kakor obravnava v prejšnjem sestavku inž. Srečko Cvahte vrhunske napore vse naše družbe, da iztrga na področju, ki ga ogroža Savinja s svojimi pritoki, 1500 ha zemljišče za racionalno obdelovanje, tako hočem poudariti, da so delovni ljudje v Vojvodini prav zdaj v silnem poletu, da končno obvladajo doslej neusmiljeno razdiralno vodovje, z rekama Donavo in Tiso na čelu, in tako usposobijo za napredno obdelovanje milijon hektarov!

Inž. I. Gotu, načelnik v Direkciji za izgradnjo kanala Donava-Tisa-Donava, odhaja s skupino novinarjev po konferenci na ogled gradbišč.

Zavoljo čim lažjega razumevanja, kako velika so dela na izgradnji kanalov v Vojvodini, objavljam tole primerjavo:

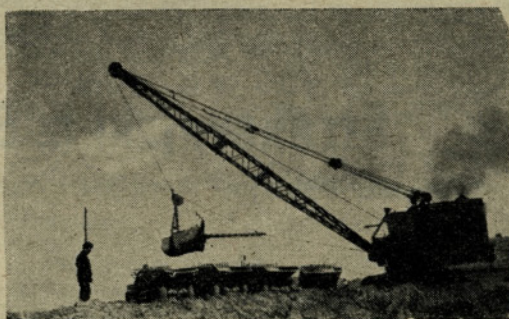
Za Sueski kanal so izkopali 75 milijonov kubikov!
Za Panamski kanal so izkopali 220 milijonov kubik.
Za Sistem kanalov Donava-Tisa-Donava pa bodo morali izkopati do popolne izgradnje 128 milijonov kubikov.

Pri zbiranju gradiva za oris gradbenih del na Kanalu Donava-Tisa-Donava mi je mimo drugih tovarišev-novinarjev iz Novega Sada pomagal zlasti tov. Mika Stevančev, za kar mu izrekam na tem mestu iskreno zahvalo.

IZ KONFERENCE NOVINARJEV V DIREKCIJI

Obširne in temeljite priprave. — Letos: čez 10 milijonov kubikov zemlje. — 25 mostov. — Velika popravljavnica strojev blizu Novega Sada.

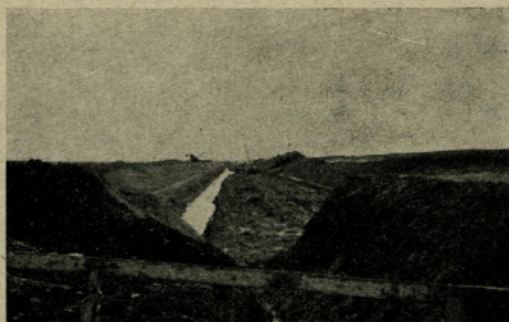
Generalni direktor Direkcije za izgradnjo vodnega sistema je odgovarjal na vprašanja o letošnjih pripravah za delo na Kanalu in o perečih problemih v zvezi s tem delom takole:

Fotoposnetek velikega bagra za izkop kanala Donava-Tisa-Donava pri Straži blizu Vršca. Takih bagrov in enakih modernih strojev za izkop kanala ima Direkcija za gradnjo kanala Donava-Tisa-Donava dandanes blizu dve sto.

Prvo vprašanje: Kako potekajo priprave za letošnja dela pri izgradnji Kanala Donava-Tisa-Donava?

Odgovor: Priprave med zimo so vselej zelo važne, tako za uspešen začetek, kot za nadaljnje delo. V tej zimi smo se temeljito pripravljali, izdelali načrte itd. Pred mesec dni so nam odobrili načrt za leto 1959, ki smo v njem predvideli potrošnjo 5.400.000.000 din za izgradnjo Kanala. Za mehanizacijo bomo porabili 2.100.000.000 din. Naša Direkcija bo porabila skupno torej 7,5 milijard din, oziroma 40% več kot leta 1958 ali 80% več samo za dela za izgradnjo Kanala, ne da bi računali še mehanizacijo.

Delček prvih izkopavanj kanala Donava-Tisa-Donava v Podpornju pri Vršcu

Brez navedenih, predhodnih proučevanj, ne bomo začeli izdelovati načrtov za melioracije. Hočemo namreč najprej osušiti tista zemljišča, ki zahtevajo najnižje investicije, in na katerih bodo v najkrajšem času uspevale najdonosnejše kulture. Seveda pa moramo izvesti razne regulacije, ki jih zahteva obramba pred poplavami, uspešen komunalni razvoj naselij in priprave za bodoče osuševanje.

Da bomo mogli uspešno izvesti regulacije in melioracije, potrebujemo predvsem dobro mehanizacijo. Zavoljo tega smo, deloma s posojili, deloma z lastnimi sredstvi, nabavili najpotrebnejše stroje in vozila. Imamo že dva večja in en lažji bager, poseben stroj za kopanje osuševalnih jarkov, ki izkoplje dnevno do 250 m dolg jarek. (Glej fotografski posnetek št. 3!) Za izravnavo terena uporabljamo težji in lažji buldozer, za pridobivanje kamna, s katerim oblagamo brežine pa tri kompresorje. Čez vse zregulirane potoke smo zgradili trdne betonske mostove, kar nam omogoča betonski mešalec. (Glej fotografski posnetek št. 4!) Brez močnih vodnih črpalk bi bilo vsako delo v vodi onemogočeno, zavoljo tega smo nabavili 4 vodne črpalke, ki pa nikakor ne zadoščajo. Za prevoz raznega gradiva, predvsem lomljenca, imamo 6 kamionov, traktor in 6 kamionov »Unimog« s prikolicami. Dela na Savinji izvaja posebno gradbeno podjetje s svojimi stroji. S pravilno uporabo strojev smo dosegli mnogo večji učinek z zaznavno manjšimi sredstvi.

Prihodnjic pa nameravam nadaljevati z orisom posameznih gradenj.

Drugo vprašanje: Koliko sredstev boste porabili za kopanje Kanala in koliko za objekte?

Odgovor: Kopanju Kanala smo namenili 3 milijarde in 800.000.000 din ali 57%, ostalo pa bomo porabili za objekte. Največja dela bomo opravili leta 1959 v Banatu, na poljih Karaš-Vlajkovac in v Bački, ob stari cesti Kanala Mali Stapar—Novi Sad, kjer bomo izkopali 3 milijone in 840 tisoč kubikov zemlje. Skupno bomo torej izkopali 10 milijonov in 840 tisoč kubikov zemlje.

Največ sredstev, 1.200.000.000 din bomo porabili za 25 mostov, za 2 prevodnici za ladje in za 6 zapornic. Del sredstev pa je namenjen za poti, poslopja itd.

Na vzpetini ob reki Karaš (blizu Romunije) si ogleduje skupina novinarjev iz vseh republik FLRJ pod vodstvom inž. I. Gotua, načelnika v Direkciji za gradnjo velikega kanala Donava-Tisa-Donava, obširno področje, ki je bilo doslej domala vsako leto poplavljenjeno in zategadelj neplodno, ki pa je že po prvih izkopih kanala toliko meliorirano, da je na njem moč uspešno gojiti že več poljščin.

Tretje vprašanje: Kakšni so načrti?

Odgovor: Z vsemi smo zadovoljni. Imamo načrte za izkop 10 milijonov in 840 tisoč kubikov zemlje. Načrti za izkopavanja so pomembnejši kot projekti za objekte.

Za zdaj zaključek!

Prebivalstvo Vojvodine se bori z vodami že stoletja! Zgodovina teh naporov je nadvse zanimiva, obsežnost sistema za naše pojme neverjetno velika! Pomembnosti pa sploh ni moč ustrezno orisati, zakaj milijon z vodo urejenih hektarjev — pomeni rešitev prehrane za vso Jugoslavijo, pa še kaj več!

Jaka Slokan

Slike, obrazi in dejstva iz AP Vojvodine

NEKAJ UVODNIH PRIPOMB

Odkar sem pred dobrima dvema letoma prevzel v urejevanje glasilo »HME LJAR«, sem na moč želel, da znova potujem po Avtonomni pokrajini Vojvodini. Že pred devetimi leti sem jo sicer kot novinar prečkal vzdolž in počez, vendar s časom zblede še tako globoki vtisi na predstave, mimo tega pa se v Novi Jugoslaviji izvršajo dogodki, ki vplivajo na preoblikovanje narave in ljudskih misli s tako naglico, da moremo govoriti skoraj o spreminjanju preko noči!

Cemu je prav Vojvodina cilj mojih popotnih želja? Avtonomna pokrajina Vojvodina je najpomembnejša poljedelska pokrajina Jugoslavije, kajti, čeravno njena skupna površina zajema le 9% površine vse FLRJ, znaša obdelovalna zemlja Vojvodine polnih 21% obdelovalnih površin vse Jugoslavije!

Na področju AP Vojvodine je družbenih kmetijskih posestev (v začetku 1959):

1. državnih posestev 126 s skupno površino 226.684 hektarjev;

2. kmečkih delovnih zadrug 210 s skupno površino 162.652 ha;

3. ekonomij kmetijskih zadrug 229 s skupno površino 51.402 ha.

Drugo obdelovalno površino obsejaljske imovine upravljajo razne ustanove (znanstveni zavodi, fakultete, sole itd.) oziroma so občinski pašniki.

Državna posestva v Vojvodini zajemajo povprečno 2000 ha, mnogo med njimi pa jih upravlja tudi po 5000 do 10.000 ha!

Ali niso to res kmetijski giganti, če le pomislimo pri tem na površino državnih posestev na Slovenskem, zlasti na našem, ožjem hmeljarskem področju, v Savinjski dolini?!

Pa še nekaj! V Vojvodini pridelujejo tudi hmelj! Ali ni razlogov dovolj za potovanje v Vojvodino? Dal!

Dobri ljudje so mi omogočili, da sem mogel zbirati gradivo za prikaz Vojvodine, vso prvo polovico aprila letos. Po vrnitvi pa nisem z zbranim gradivom skoraj vedel ne kod ne kam ne kako!

Rad in tudi moram posredovati pridelovalcem hmelta novo podobo Vojvodine, vendar kako? Pri toliki obilici skrbno nabranega gradiva! V goščavi statističnih podatkov, fotoposnetkov in vtisov, čeravno jih poskušam orisati še tako slikovito, ne bi bil sploh mogoč pregled! Zategadelj sem takole sklenil!

Zvrstil sem le delček zbranih »SLIK, OBRAZOV IN DEJSTEV IZ AP VOJVODINE«, ki naj bodo nekake orientacijske točke. Za njimi pa nameravam spregovoriti o popotnih vtisih, zaključkih s primerjanjem razmer na slovenskem hmeljarskem področju in razmer v Vojvodini, pa morda še o čem!

Morda mi bo uspelo! Sicer pa — poskusimo!

Kot poročila v drobcih s potovanja po Vojvodini so v tej številki »Hmeljarja«:

7,5 milijard din za letošnja dela na kanalu Donava—Tisa—Donava; »PANONIJA« pri Bajši (rojstvo velikega in modernega KG!);

S seje DS KG »PANONIJA« pri Bajši; 20.000 litrov mleka na hektar in posebej savinjskim hmeljarskem namenjena sestavka:

Strokovnjaki iz Bačkega Petrovca ter Zločin z zlatimi storžki!

Pripominjam, da je avtor trditev v članku »Strokovnjaki iz Bačkega Petrovca«, stanovski tovariš, novinar Ljuba Markov iz Novega Sada, medtem ko je porok za zgodovinsko resničnost žalosne povesti o »Zločinu z zlatimi storžki« novinar Boža Stojadinović, prav tako iz Novega Sada.

Avtorsko trditev, oziroma poročilo za zgodovinsko resničnost poudarjam, da ne bi kdorkoli morda le dvomil v dejstva, ki o njih govore omenjeni sestavki!

Sicer pa več v zaključni reportaži!

Urednik

Velikanska zgradba Izvršilnega sveta AP Vojvodine v Novem Sadu

Strokovnjaki iz Bačkega Petrovca

Do nedavna: Hmelj, sirek in konoplja.

Sedaj: Jagode, maline, zelenjava, sadje in živila.

Kadar v Bačkem Petrovcu razpravljajo o strokovnjakih, tedaj se Petrovčani nekam skrivnostno ali celo porogljivo nasmihajo. Zanje ima ta beseda poseben prizvok.

V Vojvodini so letošnje pomladi zasadili čez 1000 ha hmeljišč in to celo tam, kjer jih doslej nikoli ni bilo. Za to delo so potrebovali strokovnjake, ki jih je najlažje najti v Bačkem Petrovcu, središču hmeljarsstva.

Petrovčani menijo, da je dovolj, če se je nekdo rodil v njihovi vasi in mu oni kot strokovnjaku ponudijo 30.000 din na mesec ter »mleko in zajtrk«. Strokovnjaki iz Bačkega Petrovca so bili zadovoljni z mlekom, s 30.000 din pa ne. Namesto 1000 din na dan so zahtevali 1.500 din, dokler se usota končno ni podvojila in zaokro-

žila na 60.000 din na mesec. Tako so se vsi Petrovčani, ki so čutili nagnjenje za strokovnjake, razlezli po vsej Vojvodini.

Nemara je prav zaradi tega v Bačkem Petrovcu pričelo upadati zanimanje za hmelj. Tega ne smemo razumeti napak! V Petrovcu je vzniklo precej novih hmeljišč, toda še vedno ne toliko kot bi sicer, če se ne bi pojavila ta »strokovnjaška mrzlica«, kot ji pravijo menda po zgledu ameriške »zlate mrzlice«.

V Petrovcu ne upada le zanimanje za hmelj. Spremenilo se je še marsikaj drugega. Pravijo, da so Petrovčani nekoč krčili zemljo in si postavljali hiše po vsej sosesčini. V komaj petdesetih letih so popolnoma izpodrinili prvotne prebivalce iz Gložnja. Sedaj pa kaže, da tujci izpodrivajo Petrovčane iz njihovega kraja. To namreč izpričujejo statistični podatki.

Prvotni naseljenci, Slovaki, se umikajo tujcem. V tovarni krtač in metel »Proleter« že skoraj ne najdemo več Slovakov, vsaj delavcev ne. Ostalo je le še nekaj poslovodij.

Nekoč so življenjsko raven zagotavljale industrijske rastline: hmelj, sirek in konoplja. Kako bo v prihodnosti?

Menijo, da se bodo rešili iz te zagate z gradnjo kanala Donava—Tisa—Donava v njihovem območju. Prav tako gradijo novo hladilnico, ki bo dograjena že avgusta ali septembra. Poleg hladilnice bodo še zgradili manjšo živinsko klavnico in še delavnico oziroma tovarno za predelavo sadja in zelenjave.

Možnosti za intenzivno proizvodnjo imajo torej na pretek. Navedli so mi le 2 številki. Ko bo dograjen kanal, bodo lahko osušili okoli 18.000 juter (jutr = 5754 m²) zemlje. Kanal bo preprečeval poplave. Poleg tega obstaja možnost, da se bo še namakalo okoli 9.000 juter zemlje.

Hmelj, sirek in konoplja so bili nekoč glavne kulture. Sedaj pa kmeta bolj mikajo jagode, maline, paradižniki in sadje. Nekateri pa se bolj odločajo za živinorejo. Splošna kmetijska zadruga bo dala kmetom okoli 40.000 piščancev. Tolična je namreč kapacitete inkubatorjev. Nekateri bi radi imeli velike farme za živino, drugi

Sličici iz hmeljišč Državnega podjetja za obnovo in napredek hmeljarsstva v Vojvodini »Hmelja« v Bačkem Petrovcu

V hmeljniku Poskusne postaje Znanstvenega kmetijskega zavoda v Bačkem Petrovcu. V sredini vodja inž. Ivan Husar

pa bodo posadili jagode, maline in sadje. Na velikih površinah... In še in še...

Slovaki iz Bačkega Petrovca so sploh zelo dosledni pri svojih sklepkih. V delo se zagrižejo in zlepa ne odnehajo. Slovaki ne poznajo polovičarstva, površnosti! Zaradi tega nas ne sme čuditi, če se jih je letošnjo pomlad prijavilo kar 100 in še več za hmeljarske strokovnjake. Zakaj pa ne? Kuj železo, dokler je vroče!

Jutri bo Bački Petrovac imel že na stotine strokovnjakov za živinorejo ali pa za jagode, maline in zelenjavo. Nekoč je bil hmelj na prvem mestu. Jutri pa ga bo morda izpodrinila katere druga kultura. Kdo ve?

Hmeljarji iz Bačkega Petrovca so delavni, žilavi in gibčni!

Izseček iz hmeljišča državnega kmetijskega posestva »Hmeljar« pri Bačkem Petrovcu. V sredini direktor Andrej Bohuš

»Panonija« pri Bajši

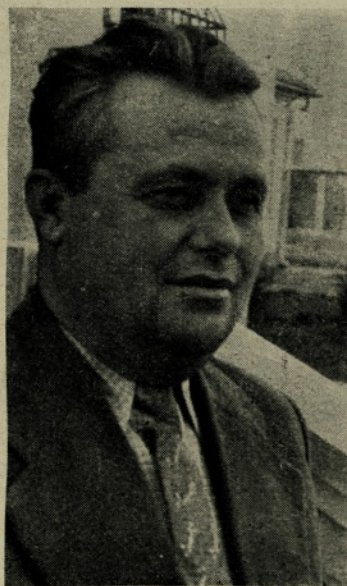
URESNIČITEV IN UPI

Potovanje do kmetijskega posestva »Panonija«, ki pelje iz Bačke Topole skozi Bajšo, terja od potnikov precej vzdržljivosti, od voznika pa iznajdljivosti. Gradijo namreč novo cesto, ki je za posestvo in za ljudi, ki žive tukaj, nujno potrebna. Kaj kmalu bodo imeli kmetijski pridelki, ki zrastejo na površini okrog 3.800 hektarov zemlje, dosti lažjo in udobnejšo pot do potrošnika.

To jih najbolj tare na »Panoniji«. Z veliko volje in vztrajnosti pa bodo dosegli marsikaj in »Panonija« se bo predstavila tistim ljudem, ki je še ne poznajo. Saj si je to tudi zaslužila.

ZGODOVINA NEKDANJE ZREBCARNE

Ze leta je okrajnemu ljudskemu odboru dela la sive lase žrebčarna »Napredak«. V letnih računih so se venomer kazale izgube več milijonov. Vse je šlo za konje...

Milorad Džoganović, direktor kmetijskega posestva »Panonija« blizu Bajše — Bačka Topola, Vojvodina

Toda l. 1957 je prišlo do prelomnice. V odbor so poklicali Milorada Džoganovića, glavnega agronoma s posestva »Pobeda« in mu predlagali, naj prevzame upravniške posle v »Napredku«. Zanj odločitev ni bila lahka, toda sklenil je, da zapusti »Pobedo«.

Zrebčarna »Napredak« se je preobrazila v »Panonijo«. Konj in izgub ni bilo več, toda tega ni nihče obžaloval. »Novorojenček« je že konec prejšnjega leta zabeležil dobiček 72 milijonov dinarjev.

Ti ljudje nikoli ne bi bili uspeli, če jim nihče ne bi pomagal. Pred letom je imelo posestvo 24 traktorjev, od katerih je bilo le 10 uporabnih. Na spisku osnovnih sredstev so imeli en sam kombajn.

V »Napredku« so bili zaposleni: inženir ekonomije, veterinar in 5 kmetijskih tehnikov. Strokovnega osebja je bilo premalo. Saj je posestvo dolgo skoraj polnih 15 km!

»S tako majhnim številom strokovnjakov« pripoveduje direktor »Panonije« Džoganović, »nismo mogli uspeli. Poiskali smo si nove strokovnjake. Sedaj imamo kar »št a b« strokovnjakov, ki se bo še večal. Za zdaj je pri nas zaposlenih 5 agronomov, gozdarski inženir, 2 veterinarja, 10 kmetijskih tehnikov, ekonom, zdravnik in zobozdravnik.«

Za velik del uspehov se mora zahvaliti »Panonija« strokovnjakom. Svoj delež pa je prispevala prav tako agrotehnika. Na prelomu 1958-59 šteje posestvo 51 traktorjev in 8 kombajnov, povprečno so na hektar v minulem letu potrosili 700 kg umetnega gnojila. Pedološke preiskave so pokazale potrebo, da se letos uporabi povprečno 1000 kg umetnega gnojila, na parcelah, zasajenimi z italijansko sorto pšenice, 1600 kg. Na površini 500 ha bodo natrosili po tri vagone hlevskega gnojila na hektar.

Kupujejo nove stroje. Investicijska vlaganja znašajo okoli 100.000 din na hektar. V naslednjih letih pa se morajo povečati na 400.000 din.

»Panonija« dosega torej velike uspehe. Večje kot tedaj, ko se je še imenovala »Napredak«. Tudi letos bodo zabeležili dobiček.

»Italijanka« je rodila povprečno 35,70 metercentov na hektar, domača pšenica pa skoraj 21 metercentov pšenice.

V »Panoniji« ni čudodelnikov, le roke delavcev ne mirujejo... Pripravljajo kup presenečenj — v živinoreji. Za zdaj ne govorijo radi o teh rečeh. Toda načrti so veliki.

»Panonija« leži »bogu za hrbtom«. Mar naj dovolijo, da to čutijo ljudje, ki žive tam? Sicer pa so bili dolgo časa za marsikaj prikrajšani. Sedaj je drugače. »Panonija« ima kinematograf s 3 predstavami na teden. Zgradili

bodo novo šolo. Imajo lepo urejeno restavracijo in prijetne klubske prstore za šah in biljard.

V lepem parku pred upravnim poslopjem stoji bazen, prava osvežujoča oaza v vročih poletnih dneh...

Gradijo stanovanja za strokovnjake in delavce. »Ce od naših ljudi zahtevamo visoko storilnost«, pojasnjuje svojo »politiko« Džoganović: »smo jim dolžni dati vse, kar potrebujejo za življenje.«

Moramo mu pritrditi.

☆

Med študijskim popotovanjem po Vojvodini sem se udeležil med drugim tudi konference vodilnega osebja z vseh družbenih kmetijskih posestev Vojvodine v Novem Sadu, prve dni aprila letos.

Glavna točka dnevnega reda je bila proučevanje doslejnjih uspehov in rentabilnosti na velikih kmetijskih družbenih gospodarstvih v Vojvodini!

Od mnogih objavljam na tem mestu le te-le beležke s pravkar omenjenega zborovanja vodilnega osebja družbenih kmetijskih posestev AP Vojvodine:

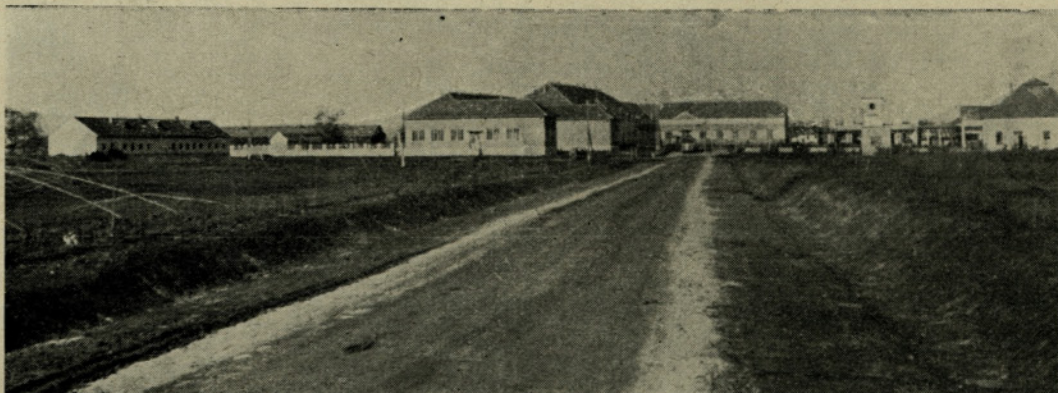
»Letos je v rednem delovnem razmerju na družbenih kmetijskih posestvih v Vojvodini 1286 agronomov-strokovnjakov! Neposredno v proizvodnji!

Število pa še nikakor ne more zadostovati, če hočejo industrializirati kmetijsko proizvodnjo. To pa morajo in tudi bodo!

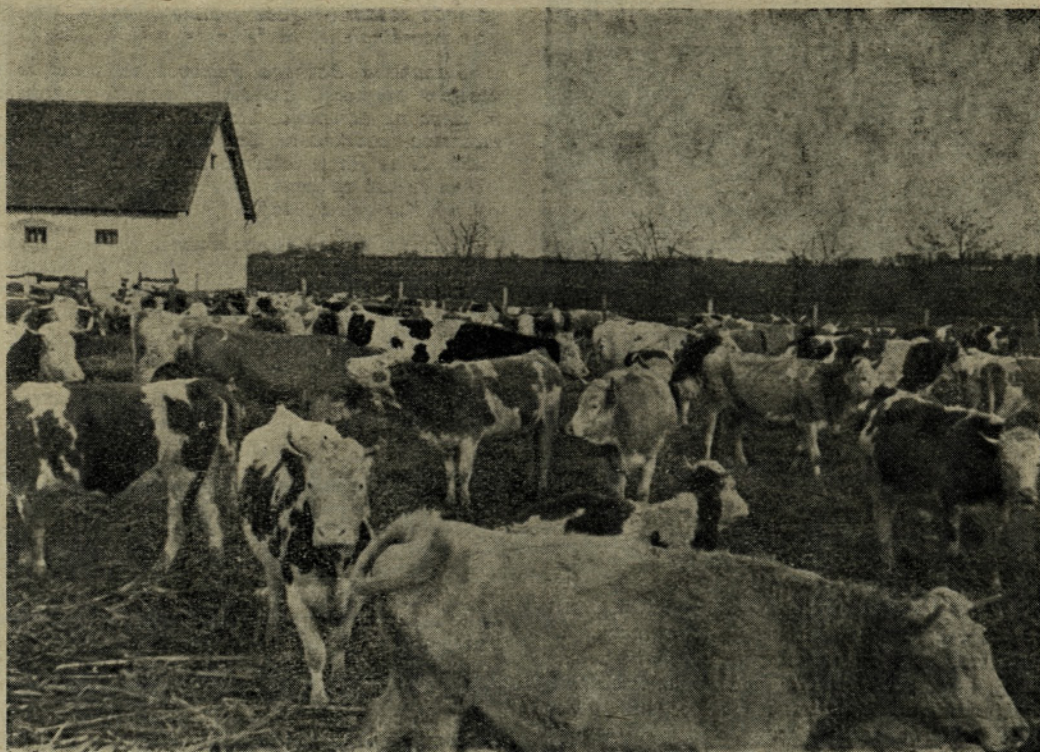
Okraj Sombor ima štiri državna kmetijska posestva s skupno 22.333 ha obdelovalne zemlje! Le združevanje v večja družbena posestva je poročstvo za industrializacijo v kmetijski proizvodnji!

Prav zavoljo tega je Vojvodina že zdaj zgled kmetijskim gospodarstvom v Sloveniji, po vsej Jugoslaviji in tudi tujini!

Urednik

Državno kmetijsko posestvo »Panonija« blizu Bajše — Bačka Topola, Vojvodina

Fotografski izseček iz velike črede goveje živine na državnem kmetijskem posestvu »Panonija« blizu Bajše — Bačka Topola, Vojvodina

S seje delavskega sveta kmetijskega posestva »Panonija« pri Bajši

»Panonija« v Bajši. — Januar 1959.

Plat zvona, ki ga ne gre preslišati... Vsak mesec se poveča število prašičev za tisoč, toda posestvo nima strehe zanje. — Tudi število goveje živine nenehno raste. — Velik strah zaradi povečanih pridelkov. — Stanovanja in prometne poti. — Problemi življenjske ravni in cenejše proizvodnje.

Kako dolgo bomo še poslušali plat zvona delavskega sveta kmetijske zadruge »Panonija« v Bajši poleg Bačke Topole, tega ne more nihče vedeti. Toda vsekakor velja, da je kolektivni sklenil vztrajati pri svojih zahtevah in naporih.

To so dokazali na seji delavskega sveta, katere so se poleg članov sveta udeležili številni gostje, tako predsednik sindikata kmetijskih delavcev Vojvodine Jožef Zaki, organizacijski sekretar Okrajnega komiteja v Bački Topoli Peter Lompar, predsednik okrajnega ljudskega odbora Jožef Ujhazi, preds. okrajnega združnega sveta Božo Popivoda in ostali. Na seji so hoteli opozoriti na težave tega kolektiva. Brez pretiravanj lahko rečemo, da je le majhno število kmetijskih posestev v tako kratkem času tako močno razvilo svojo proizvodno sposobnost kot »Panonija«. Prenovljena »Panonija« obstaja šele dve leti, toda že sedaj so v resni zagati zaradi pomanjkanja prostorov. Hlevi za prašiče, govejo živino, skladišča za živinsko krmo in končno stanovanja za delavce, vse to jim je postalo pretesno.

V 2 letih vztrajnega dela so v kolektivu »Panonija« mehanizirali 85 odstotkov kmetijskih del. K prejšnjim so si oskrbeli 4 nove kombajne in tako bodo proizvodnjo belih žit sto-

odstotno mehanizirali. Hkrati z mehanizacijo raste pridelok. V letu 1958 so kljub suši pridelali na skoraj 1000 hektarov obdelovalne površine povprečno 68 stotov suhega zrnja na hektar, celih 6 stotov več kot v letu 1957. Prav tako je bil pridelok lucerne in sončnic večji kot v letu 1957.

Zaradi tega naj nas ne preseneča, če so ljudje močno zaskrbljeni. Lansko jesen so na primer posejali 600 hektarov zemlje z italijansko pšenico. Če predpostavimo, da na vsakem hektaru zraste 40 metercentov (a kaže, da bo še več), potem lahko verjamemo, da bo posestvo imelo čez 240 vagonov tržnega viška pšenice.

Kam z njo? Kako shraniti to velikansko količino? Enako se dogaja z velikimi in še večjimi količinami ostalih žitaric, živinsko krmo in drugim blagom.

Položaj je torej zelo resen. Kolektiv sam ne more rešiti tega vprašanja. Zato mu moramo pomagati. In prav je tako.

Posestvo je med prvimi izdelalo podrobni načrt svoje izgradnje in zvišanja proizvodnje. Ta načrt velja do leta 1963. Toda uresničenje tega načrta ni odvisno samo od ljudi, ki so tukaj zaposleni.

Oglejmo si n. pr. živinorejo. Čez 65 odstotkov od skupno 3800 hektarov v obdelovalnih površin, kolikor šteje posestvo, mora zadostovati za krmo, upoštevajoč poleg krmnih zelišč še koruzo kot osnovni vir surovine za pripravo koncentratov.

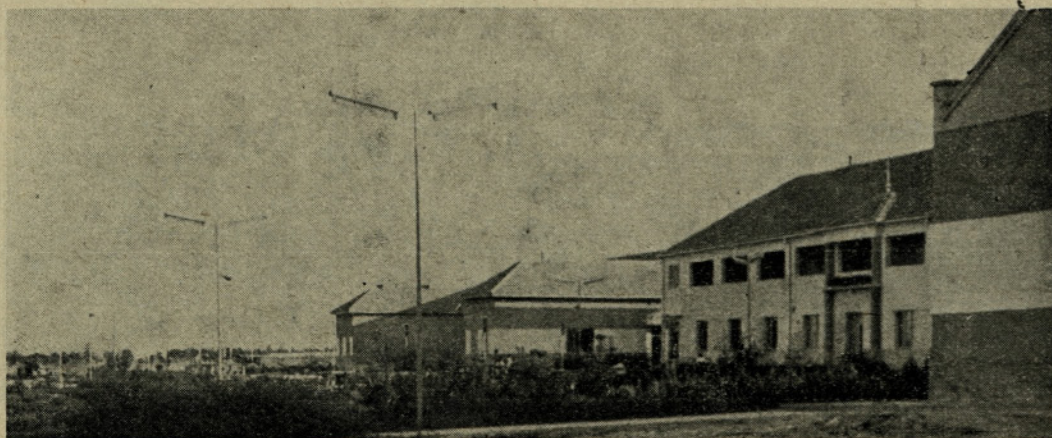
V stajah posestva je nad 800 svinj. Če bo vsaka vzredila 8 prašičev, bodo imeli kmalu čez 6000 prašičev. Imajo pa le 190 svinjakov za kotenje.

Če pa pomislimo, da bo število prašičev prav kmalu zraslo na 1200, potem je jasno, da je stanje prašičjih hlevov zelo kritično, kajti vsak mesec naraste število prašičev za 1000. Poleg tega so se že dogovorili, da bodo od vsakega hektara vrgli na trg v enem letu po 5 pitancev ali skupaj 17.500 v enem letu. Sedanji svinjaki pa morejo sprejeti le 6000 svinj.

Nekako enako je s hlevi za govedo, čeravno se trudijo, da bi jih razširili. Samo letos bo posestvo kupilo 500 junic in 500 krav, ne oštevisi odkupa po kmetijskih zadrugah telet za rejo, s katerimi se intenzivno ukvarja, in ne prirastka telet iz lastne prireje. Saj ni za nje nimajo prostora. Le za 350 krav mlekaric imajo kolikor toliko primerne hleve.

Ljudje na posestvu si pomagajo na vse možne načine. Zasilnih stavb in prostorov je čedalje več in več, a tudi izgradnja teh terja sredstev, četudi nekoliko manj, kot normalna gradnja. Banka pa ne izplačuje kreditov v te namene kljub temu, da se z majhnimi sredstvi lahko marsikaj doseže. Zaradi tega je upravičeno negodovanje, ker pri takih gradnjah prav nič ne tvegajo.

Se več je takih težav. Kljub precejšnjim novim gradnjam imajo še premalo stanovanj za delavce. To dejstvo bi utegnulo škodovati sami storilnosti proizvodnje in jo zavreti. Če k temu še prištejemo problem najpotrebnejših pristopnih gospodarskih poti, zaradi katerih utrpi posestvo vsako leto milijonske izgube, potem pač ni golo naključje, da kolektiv bije plat zvona: »Dajte nam potrebna sredstva in storili bomo in delali vse, kar zmoremo!«

Dvorišče uprave državnega kmetijskega posestva »Panonija« blizu Bajše, Bačka Topola, Vojvodina. Zanimivost je zunanja ličnost novih gradenj in sodobna oprema. Med njo neonska razsvetljava!

20.000 litrov mleka na hektar

Tri žetve na leto. — 20.000 litrov mleka na hektar — ali vrednost proizvodnje 700.000 din na hektar. — Mleko se bo pridobivalo po 12 din za 1 liter.

Pokrajinski zavod za živinorejo v Novem Sadu je začel aprila s proizvodnimi poizkusi na 3 kmetijskih posestvih v Vojvodini. S temi poizkusi bi radi proučili možnost 2 ali 3 posevkov na hektar in tako omogočili rejo 5 krav na hektaru in proizvodnjo 20—25.000 litrov mleka, oziroma da se realizira vrednost proizvodnje 700.000 din na hektar.

Poizkuse izvajajo na »Kamendinu«, posestvu Zavoda za živinorejo, v Vršču in na kmetijskem posestvu »Zelengora« pri Sremski Mitrovici. Na vsakem posestvu so dodelili poizkusom 21 hektarov in 105 krav. Strokovnjaki krmijo krave z izključno zeleno krmo in sicer 8—9 mesecev v letu namesto 5—6 mesecev, kot so to počenjali doslej. Začeli so kolobariti.

Na kmetijskem posestvu Zavoda »Kamendin« bo kolobarjenje takole: na jesen so na 4 hektarih posejali rž z graham, ki so ga že začeli žeti, na iste površine sejejo sladkorno peso. Ko bodo peso, ki bo izključno za krmo kravam, populili, bodo na 2 hektarih posejali gorčico, 2 hektara pa bosta ostala neposejana.

Na ostalih 2 hektarih so posejali rž z ži-

vinskim graham, ki ga prav tako že žanjejo, a namesto nje sejejo kot glavni posevek koruzo za »siliranje«, tretji posevek pa je zopet gorčica.

Na naslednjih 2 hektarih so posejali sladkorno peso, nato pa gorčico.

Na 2 hektarih so posejali letos italijansko pšenico, kasneje pa bodo posadili zelje. Računajo, da bo pšenica rodila po 60 stotov na 1 hektar, medtem ko se za vrednost pšenice lahko zagotovi koncentrat. Zelje bodo uporabili za krmo kravam. Poleg tega predvideva sestava sejanja 4 hektare lucerne in 2 hektara ozimne rži z ži-vinskim graham. Potem bodo pa sadili koruzo, ki bo pomešana z grahovino. Vse površine bodo namakali.

Na ta način, poleg sodelovanja lucerne v kolobarjenju, bodo pridelali na 1 hektaru nekaj več kot 2 posevka. Računajo, da se s kolobarjenjem lahko zagotovi 10 vagonov zelene krme na vsak hektar, kar zadostuje za prehrano petim kravam. Poleg tega bodo uporabljali zeleno krmo in sicer od 15. aprila do 15. decembra ali celo do 1. januarja, ker gorčica lahko vzdrži pri temperaturi od —5 do —6°C. Ostanek zelene krme bodo uporabili za siliranje. To bo, kot zatrjujejo strokovnjaki, zelo cenena in kvalitetna živalska krma.

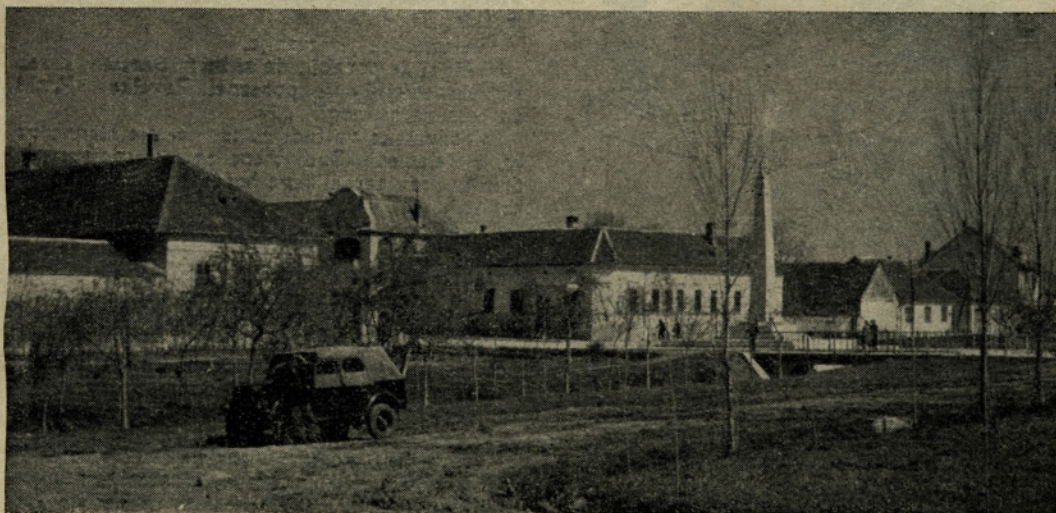
O organizaciji teh poskusov in njihovi uspešnosti sta se pogovarjala z inž. Svetozarom Milovančevom, strokovnjakom Pokrajinskega zavoda za živinorejo, ki bo organiziral te poizkuse. Poudaril je, da je prepričan, da je taka proizvodnja možna in da veruje v uspeh.

Takole pravi:

»Izkušnje, ki smo jih imeli s proizvodnimi poizkusi, za katere je bil pred letom razpisan konkurz »Zveze kmetijsko-gospodarskih zbornic Jugoslavije«, v katerih so predvideli proizvodnjo 9000 litrov mleka na 1 hektar, so nas prepričale, da so pogoji »Zbornice« uresničljivi. Zaradi tega smo se obvezali za dvakrat več. Poleg tega nam dosedanje izkušnje kažejo, da je relativno težko doseči proizvodnjo 7—8 vagonov zelene krme na 1 hektar. Če bomo še namakali, je računal Zavod, bomo z lahkoto pridelali 10 vagonov zelene krme.«

V visoki proizvodnji so lahko torej nizke cene proizvodov. Glede na to, da je v teh poizkusih mleko poglavitnega značaja, kažejo kalkulacije, da proizvodna cena mleka ne sme biti višja od 12 din za liter. V primeri s sedanji ceni pomeni to dejstvo dva in polkrat cenejšo proizvodnjo mleka in prav tako cenejšo proizvodnjo mesa. Zemljo bodo gnojili vsako leto s petimi vagoni gnoja.

»Vse to,« je na zaključku dejal inž. Svetozar Milovančev, nam zagotavlja uspeh, saj bomo na vsakem hektaru pridelali krmo za 5 krav in tako dosegli proizvodnjo od 20—25.000 litrov cenene- ga mleka na 1 hektar.«

Motiv iz Bačkega Petrovca, središča vojvodinskih Slovačkov in glavnega področja v Vojvodini, ki prideluje žlahten hmelj

Zločin z zlatimi storžki

Zdaj se nam zdi, ko da je vse le pravljica... Takrat, pred tridesetimi leti, pa je bila resničnost, tragedija, ki je terjala veliko življenj, uničila veliko družin in veliko posestev. Največji krivec je bil tako majhen, da smo ga komaj komaj zaznali s prostim očesom, prav majhen zajedavec, ki je napadal eno samo rastlino — hmelj!

Pričelo se je v maju leta 1925, v pisarni generalnega direktorja »Plzenskih pivovarn«, v Pragi, nekje v tihih ulicah v bližini Borze.

Direktor Vodvarška se je pravkar pripeljal in vstopil v pisarno svoje tajnice.

»No, Marina, kako pa kaj vaš zaročenec, ali vam je zvest?«

Tajnica je molčala.

»Pan direktor, že od sinoči vas čaka človek, ki ga je poslal pan Siracki iz Rokicanija. Pravi, da je zadeva zaupljive narave.«

»Siracki?« je zamrmral. »Kaj bi rad od mene? Morda ima zopet dolgove?«

Direktor Vodvarška je zelo dobro poznal svojega svaka in pogosto zanj plačeval dolgove, ki jih je puščal po raznih hotelih, pri kockah in v kopališčih. Sicer pa mu je bil prepovedal priti v Prago...

Siracki je bil važna osebnost v pivovarniški industriji v Plznu. Bil je glavni pooblaščenec za odkup hmelja za vso Čehoslovaško. Brez hmelja pa ne bi bilo znamenitega plzenskega piva...

Vodvarška si je bil na jasnem, da bo njegovo sanjarjenje o ljubki majhni balerini, s katero je preživel dva čudovita dneva na izletu, padlo v vodo. Moral bo sprejeti človeka, ki ga je poslal Siracki. »Jirži« ga ne bi kar tjavdan pošiljal. Nemara ima res dolgove ali pa poslovne težave.

»Kje je?« je vprašal tajnico.

»V hotelu. Ali naj ga poiščem?«

»Da,« je suhoparno odvrnil in odšel v svojo pisarno. »Précej naj pride.«

Dve uri kasneje se je pojavil v upravnih prostorih »Plzenskih pivovarn« neznatni človeček, upadljivo eleganten in pretirano odišavljen z močnim parfumom, ki je spominjal na cenene brivnice na podeželju.

»Gospod Kelemen je prišel,« je najavila tajnica. Za človečkom so se zaprla vrata. Razgovor je trajal dlje kot dve uri. Marina se je trudila, da bi ujela vsaj odlomek kakega stavka, pa vse zaman. Tajna, dvojna, zapecirana vrata so skrivala skrivnost.

Končno se je Kelemen poslovil. Vodvarška mu je dejal, da zaupa vanj, toda Jiržiju ne sme črhniti niti besedice.

»Zanj sem vam dal enomesečni dopust,« mu je dejal na koncu.

Ko je Kelemen odšel, se je direktor obrnil k tajnici: »Povejte, Marina gospodu prokuristu, naj odpre poseben račun na ime gospoda Kele-

mena. Sam bom potrjeval vsote, ki jih bo potreboval. Če gospod prokurist ne bo kaj razumel, naj me pride vprašat!«

»Ali je zelo resno?« se mu je skušala podobrikati Marina.

»No, no mala, preveč radovedna si,« ji je raztreseno odvrnil.

Nočni gost

Na križišču pred kavarno v Bačkem Petrovcu se je ustavljal avtomobil. »Hej,« je vzkliknil človeček. »Kje stanuje gospod Pavelka?«

Natakar, ki se je dolgočasil pred vrati krme, je stopil k avtomobilu, in ko si je Kelemena dobro ogledal, mu je pokazal na nekaj deset metrov oddaljeno poslopje.

»Zopet kakšna špekulacija,« je zamrmral. »Le čemu bi sicer iskali tako kasno starega lopova?«

Oči starega Pavelke, »trgovca« brez trgovine in enega največjih borznih senzalov (senzal je bil med najbolj odločujočimi uradniki na borzi) v Vojvodini, so se zasvetile v navdušenju.

»In ti dragi moj Laci, imaš vsa pooblastila?«

»Imam,« mu je ponosno odvrnil človeček.

»Vidiš, sedaj bomo prišli na svoj račun.«

»Reveži nam ne bodo delali sitnosti. Vsi so zapisani v »črni knjigi«, nekateri imajo 1000 dinarjev dolga, nekateri pa celo 20.000.«

»A bogatejši?« je vprašal Kelemen.

»Njim bo zadišal zaslužek, kot je bil tudi tebe obsedel!«

»Po potlej?«

»Sedaj boš prenočil pri meni. Jutri pa pojdeva k škofu, ki nama bo gotovo pomagal. Le nekaj malega bo treba odriniti za cerkev,« se je zaheheta Pavelka.

»To pomeni njemu,« je pristavil Kelemen.

»Nama nič mar! Glavno je, da je z nami.«

Medtem je sto in sto kilometrov daleč stran od Bačkega Petrovca, pojasnjeval generalni direktor Vodvarška svojim delničarjem: »Kelemen, človek, ki mu zaupam, je sprejel vsa pooblastila, od »odločujočih« v proizvodnji hmelja v Jugoslaviji, za naše potrebe. Naša polja je napadel parazit in še letos bi morali hmelj uvoziti iz Velike Britanije, kar pa ne bi bilo poceni.«

»To pomeni torej...?« ga je osorno pobaral neki delničar. »To pomeni, da bomo morali bodočim proizvajalcem v Jugoslaviji plačevati večje cene, kot so na Borzi. Seveda, dokler jih ne bomo ujeli v svoje mreže,« je še pojasnil Vodvarška. »Ko bodo pridelali več, kot potrebujemo, bodo sami pričeli zbijati cene.«

»Nas pa bo to dotlej izčrpalo,« je pristavil delničar.

»Bolje, da nas izčrpa, kot pa uniči. Prepričan sem, da soglašate z menoj. Prodaj vas, da mi daste proste roke!« je zaključil Vodvarška.

Dali so mu torej proste roke.

Priprave za akcijo

Po veliki maši v evangeličanski cerkvi v Bačkem Petrovcu je stopil na prižnico prečastiti gospod škof.

»Sleherni dober kristjan bo pomagal cerkvi, če bo pričel gojiti hmelj. Za hmelj bo dobil več kot za ostale pridelke. Zaradi tega bo lahko odrinil kaj več za rešitev svoje duše!« je govoril.

Nevedni ljudje so zvesto poslušali besede gospoda škofa, ki je govoril v »božjem imenu«.

»Kaj, ne maraš saditi hmelja,« je silil trgovec in oderuh Pavelka v svojega dolžnika. »Se žal ti bol Saj veš, da ti lahko vsak hip pošljem memo na protest. Tedaj bo prišlo tvoje posestvo v moje roke in obdeloval ga bom po svoje. Vsega bom zasadil s hmeljem.«

Nekega drugega je prepričeval topleje, bolj prijateljsko. »Bedak,« mu je govoril, »če ne bi bil tvoj prijatelj, ti ne bi tako svetoval. Hmelj se bolj izplača kot konoplja. Če bi jaz imel zemljo, bi ga sam sadil. Sicer pa obljubljam, da ga bom kupil, vsega...«

V Kelemenove mreže so se ujele prve žrtve. Na Borzi v Novem Sadu so pričele naglo skakati cene hmelju. Hmelj so prodajali že takoj v začetku tri- pa tudi štirikrat dražje, kot poprej. Ponudba je bila manjša od povpraševanja. Borzni senzali so se razkropili naokrog, da pokupijo ves pridelek tudi vnaprej, celo za naslednje leto. Veliki posestniki so zavohali zaslužek. Skoraj vsi kmetje iz okolice Bačkega Petrovca so začeli saditi hmelj. Prsti generalnega direktorja so bili dolgi, saj so segali daleč iz Prage v dotlej neznan Bački Petrovac. Za to sta poskrbela neznan človeček Kelemen in vaški oderuh Pavelka.

Kelemen je nekajkrat obiskal svojega pajdaša Pavelko. Skoraj vselej ponoči, ker je dobro vedel, da se bo vse to nekoč končalo in da je bolje zanj, da ga ljudje ne poznajo.

Pavelka je žarel od sreče. »Jaz sem vaš dobrotnik,« se je širokoustil ob nedeljah v kavarni.

»Dobrotnik« pa je imel koristi od svoje »dobrotnosti«. Postal je prvi pooblaščen kupec hmelja in za to je dobival procente. Skozi njegove roke se je odvijala tudi vsa trgovina žice in drog, ki jih zahteva proizvodnja hmelja.

»Ne vmešavajte se!«

Na pomlad 1926 so v tedanje ministrstvo za kmetijstvo v Beogradu prispeli prvi glasovi. Ugotovili so, da je v Vojvodini, zlasti v okolici Bačkega Petrovca, zasajenega petkrat več hmelja kot navadno doslej.

Kam to polje? So se spraševali. Ali so ljudje ponoreli? Ali ne vidijo, da je to navadna špekulacija? Le kdo je vtaknil svoje kremplje sem, v proizvodnjo hmelja?«

Načelnik oddelka za industrijske kulture je poklical svojega sodelavca: »Sli boste v Novi Sad. Kaže, da bomo morali letos sladkorno peso uvažati. Vse površine, na katere smo računali, da bodo zasajene s sladkorno peso, so zasejali s hmeljem. Hmelja vendar ne potrebujemo toliko!«

Se preden se je vrnil načelnikov sodelavec iz Novoga Sada, ga je poklical minister.

»Sedite,« mu je dejal. »Vi ste poslali vohača v Novi Sad.«

»Ne razumem vas,« se je vznemiril inž. Djurić.

»Pa še kako dobro me razumete,« mu je odvrnil minister. »Svetujem vam, da se od danes naprej ne vmešavate v zadeve okoli hmelja.«

»Ker?«

»Mislim, da bi se utegnilo slabo končati za vas. Pravkar se je izpraznilo mesto agronoma v Debarskem okraju,« je še zagrozil.

»Potem si nimava več kaj reči,« mu je odvrnil načelnik. Dobro je vedel, kaj pomeni Debarski okraj. Nekaj dni kasneje je zaprosil za upokojitev. Ministru je bilo to zelo ljubo, saj se je tako hitro znebil človeka, ki bi ga utegnil pri špekulacijah ovirati.

Prvo obiranje

Novembra 1926 so se začele kazati prve neugodne posledice čezmerne saditve hmelja. Letina je bogato obrodila. Skladišča so bila napolnjena z balani dišečih storžkov, kar je pomenilo milijone.

K Pavelki je prišel njegov dolžnik, vaški sromak.

»Rad bi poravnal svoj dolg,« je dejal.

»Poravnaj bova tedaj, ko boš prinesel hmelj,« mu je rekel Pavelka.

»Toda hmelj sem vendar že prodal,« je govoril dolžnik.

Oderuhov obraz se je spremenil v ostudno spako.

»Komu?« je zatulil.

»V Novi Sad. Naravnost na rečno tovarno ladjo.«

Pavelka je že slišal, da so se na njegovem »območju« pojavili prekupčevalci, ki odkupujejo za konkurenčno pivovarniško industrijo v Nemčiji.

»Če je tako, potem ne boš plačal samo svojega dolga, marveč tudi drogeve in žico,« je zaključil hladno.

Dolžnik je prebledel a vendar molče odšel. Rekel je še, da so se domenili za triletno odplačilo.

»Imam samo tvoje potrdilo, da mi dolguješ, pa nič do kdaj. Lahko te takoj tožim,« se mu je posmihal Pavelka.

»Ne vem, kaj naj storim, prodal sem že,« je zastokal dolžnik.

Odgovora ni bilo. Naslednji dan so ga naši viseti na podstrešju.

Prva žrtve hmelja!

Prva »krvava žetev!«

Evangeličanski škof na prižnici v Bačkem Petrovcu: »Dober kristjan bo pomagal cerkvi, če bo pridelal veliko hmelja! Zlahka bo mogel kaj več odriniti izpod palca za rešitev svoje duše! Kdor pa tega ne bo storil, je nejevernik in preklet bodi na vekomaj!«

Pozneje jih je bilo še dosti.

Ostalih, ki so bili odvisni od Pavelke, je bil ta dogodek lep zgled. Smeli so torej prodajati le predstavniku »Plzenskih pivovarn«, to pomeni izključno Pavelki.

Ukor

Pred oderuhovo hišo se je ustavil avtomobil, iz katerega je izstopil Kelemen temnega, nasršenega obraza.

»Prišel sem te posvarit. Pretiravaš. Tako ne sme več naprej,« se je obregnil ob Pavelko. »Drugim si preprečil, da ne smejo trgovati s hmeljem, toda so prav tako naši.«

Precej časa je poteklo, da je Kelemen mogel pojasniti drobnemu vaškemu trgovcu zvijače velike borzne politike, v kateri uradno zaslužijo največ njihovi gospodarji, toda tudi za Kelemana in Pavelko bo dovolj »kruha«.

»Ali me razumeš? Vodvarška nas lahko z enim samim udarcem uniči. Tudi ti si v njegovem predalu...«

»Kakšnem predalu?«

»Meniš, da ne poznam zadeve z vojaško intendanturo?«

»Kakšno vojaško intendanturo?« se je vznemiril vaški oderuh, čeravno je vedel, na kaj meri njegov prijatelj.

Slo je za velik posel, ko je Pavelka bežal leta 1918 v komaj osvobojeni Temerin kot staroavstrijski podčastnik, ki je vodil skladišče vojaških uniform in čevljev. Poročnik kraljevske voj-

ske Terzibasić ga je vzljubil, ker je le-ta imel na pretek dobrega vina in lahkoživih žensk, ki so spremljale že po tradiciji avstrijsko vojsko. Nekega dne ga je vprašal, če morda pozna skrivališče vojaških čevljev.

»Resnično ne vem, čeprav sem bil skladiščnik.«

Intendantski poročnik je bil prevejanec, zato mu je ta odgovor izzvenel kot ponudba za trgovanje.

»Nič hudega. Najvažneje je, da nekako hitro nabavim 5000 parov vojaških čevljev za neko edinico.«

»To bi se dalo nekako urediti,« mu je odgovoril Pavelka. »Imam brata, ki mi jih lahko preskrbi. Kaj pa cena?«

»Trideset forintov za par,« je odgovoril Terzibasić.

»Zanj že, a zame?«

»Torej 40, zame 5 in zate 5 forintov od para.«

»A če bi bili po 50, potem bi si lahko razdelila po 10 forintov.«

Sklenila sta pogodbo. Vojaški čevlji so bili tu. Tudi prodajalec, »Pavelkin brat«, sicer vaški norček iz Temerina, ki niti ni vedel, za kaj gre. Pod nekakšnim zapisnikom se je prekrizal, onadva pa sta mu plačala kosilo in pijačo.

Kasneje so spoznali, da so imeli čevlji podplate iz lepenke. Terzibasiću so sodili in ga ustrelili, prav tako dozdevnega »brata«. Pavelka se je spretno izmuznil.

Toda nič ne ostane skritega. Nekdo je poznal njegov delež v tej zadevi.

»Ti si Vodvarški vse izlajal,« je zakričal Pavelka na Kelemena. »In to zaradi tega, ker ti nisem poslal provizije za skrite vojaške čevlje iz skladišča!«

Kelemen se je smehljaj.

»Ali si že pozabil, da si bil v Sabcu v kazenski ekspediciji?« je pobesnel Pavelka. »Misliš, da tebe ne bi mogli...?«

»Vodvarška ve tudi za to,« mu je hladno odvrnil Kelemen. »Tudi mene ima v svojem predalu in prav zaradi tega hočem biti pameten. Ne kot ti...«

»Kaj naj storim?« se je vznemiril Pavelka. »Ubogaj in ne modruj preveč! Vodvarška je močan. Jaz bi pa rad še dolgo živel...«

»To pomeni, da morava ravnati previdno.« »In ubogati,« je pristavil Kelemen.

Sklenila sta, da je najbolje, če Pavelka ustanovi še nekaj središč v Petrovcu in ostalih slovaških vaseh, kjer naj bi bili prekupčevalci vezani nanj. Imel bi pregled nad njihovim delom in bi si s Kelemenom lahko delila provizijo.

»Toda vedi, mojega imena ne smeš vmešavati v posel. Sicer lahko postane reč sumljiva.«

Ena največjih mahinacij se je imenovala »sodelovanje«, četudi ni bila nič drugega kot delo dveh kapitalističnih podrepanov iz Prage in Plzna.

Krog se širi

Précej po Kelemenovem odhodu se je stari Pavelka lotil dela. V zakup je vzel vsa mogoča skladišča za hmelj. »Veš, Martin, to je posel, za katerega ne sme nihče vedeti, da sem ti dal denar,« je govoril svojemu prijatelju v Kisaču, ki mu je prodal skladišče v mlinu. »Bodi miren in ne skrbi, ker v skladišču ne bo spravljeno orožje in prav ničesar nedovoljenega.«

Martinu je bilo vseeno. Važen je zaslužek in Pavelka z denarjem ni štedil.

»Toda, če ti bo kdo ponudil več, kot jaz, se ti utegnem maščevati,« mu je zagrozil.

Martin ga je poznal. Zato mu je resno odgovoril:

»Ne skrbi, stari. Meni je vseeno. Skladišče lahko napolniš z dinamitom, če hočeš.«

»To je še huje kot dinamit,« je zamrmral v sebi Pavelka. »Le če bi vedel, kdaj bo eksplodiralo?«

V Petrovcu se je oderuh resno pogovarjal z nekaterimi ljudmi. Trgovec Rudnicki je ves blažen stopil v njegovo pisarno. »Cemu tudi ne bi? Za skoraj podrtu drvarnico so mu plačali najemnino za pet let naprej in mu ponudili, naj postane prekupčevalec hmelja, ki ima baje veliko bodočnost v tem delu Vojvodine. Trgovec je plačal svoje dolgove in pričel razkošno živeti. Nihče ni vedel, od kod mu denar. Cele dneve je brezdelno posedal v kavarni in ga zapravljaj.

Nekateri pa so le vedeli, da se je tukaj vmešal stari Pavelka, ki je odkupil skladišče, da ga morebitni konkurenti ne bi prehiteli.

»Poslušaj,« je dejal škof svojemu nečaku. »Dovolj denarja in časa si že zapravil v Zagrebu. Čas je, da postaneš mož. Studirati nisi hotel. Prav! Zato pojdi k Pavelki, ki te bo zaposlila.«

Mladič se je kislo nakremžil. Zagrebško nočno življenje mu je preveč ugajalo... Toda vdal se je v usodo.

Mladi Jožef Starke se je prijavil pri Pavelki. Postal je njegova desna roka, ki ga je na koncu koncev še spravila v grob...

»Uradno se midva ne pozna, čeprav vsi v Petrovcu vedo, da je tvoj stric škof, moj dober prijatelj,« mu je dejal Pavelka. »Ti boš prekupčeval s hmeljem za plzensko pivovarno in boš svoj konkurent. Obračunala pa bova v Novem Sadu, na samem.«

Stari Pavelka je zvito računal. Vsi, ki niso hoteli kupčevati z njim, so odhajali k Starku »konkurentu«.

Prav vse se je zasukalo po Kelemenovi in Pavelkini volji. Pa tudi češki industrialci niso ostali praznih rok. Levji delež so zaslužili itak oni, drobtinice pa sta pobirala Kelemen in Pavelka. Kazalo je, da bo šlo vse po sreči...

Stroj je zasopihal

Skoraj ves hmelj iz leta 1926 so odkupili agenti trgovca Pavelke. Romal je v Plzen. Češka industrija ni bila več odvisna od Angležev. Majhni parazit jim ni mogel več škodovati. Bitko so dobili.

V B. Petrovcu so se pričeli pojavljati prvi milijonarji. Kmetje so naglo bogateli in si kupovali motorje, avtomobile. Njihove žene so hodile na Jadransko morje.

Stroj je sopihal... Obrtniki so zapuščali svoje delavnice in pričeli pridelovati hmelj. Ljudje so izgubili razum...

Leta 1927 so pridelali 9000 ton hmelja. Vsa zemlja je bila zasajena s hmeljem.

Razgovor

Nekega zimskega večera se je pri Pavelki pojavil Kelemen, a ga ni našel doma.

»Zakaj nam niste sporočili, da boste prišli?« je dejala žena.

Zvedel je, da se Pavelka ne bo kmalu vrnil, toda žena mu je svetovala, naj se pogovori s škofom, ki je dober možev prijatelj.

Se isto noč se je Kelemen oglašil pri škofu. Naročil mu je, naj pošvari prijatelja in ta naj se prične umikati.

Škof je takoj razumel.

Kelemen mu je rekel, da se ne bo več vrnil. Pavelka naj mu pošlje račun na dogovorjeni kraj. »Vse mi je jasno,« je dodal. »Da pa bo tudi vam,« se je sarkastično nasmehnil, »bom obdaroval vašo cerkev.«

Tako se je prelevil Kelemen, pripadnik religije »boga mamona« v dobrotnika cerkve, ki je pomagala napraviti velik posel češkim gospodarjem, petrovaškemu oderuhu in bogve komu še v Novem Sadu in Beogradu.

Vrnitev

Ko se je Pavelka vrnil, je zvedel, da ga je iskal Kelemen.

»Kaj je dejal?«

»Ne vem,« je odgovorila žena. »Poslala sem ga k škofu.«

Se tisti hip je Pavelka odbrzel k škofu.

»Moj prijatelj je pustil sporočilo za me.«

»Vsekakor. Sporočil vam je, da mu morate poslati obračun najkasneje do januarja, ker bo odpotoval v Južno Ameriko.«

Pavelka se je zadovoljno muzal. Bil je pričnan, da bo še vse lepo in prav.

Nato se je škof sestal s svojim nečakom. »Poslušaj! Če boš ravnal pametno, boš lahko precej zaslužil.«

»Pri panu Pavelki?« je vprašal mladi Starke.

»Ne, brez pana Pavelke.«

»Kaj mislite pravzaprav?«

»Odslej boš od pana Pavelke jemal denar, ne da bi obračunaval z njim. In v naslednji sezoni ne boš več kupoval hmelja.«

Škof je pač mislil, naj ne sklepa pogodb za leto 1928.

»Mali« ga je dobro razumel. Bil je eden najuglednejših veletrgovcev s hmeljem v Vojvođi.

Prepir

»Zakaj, ne boš odkupil naslednje letine?« je besnel Pavelka v novosadski kavarni »Pri Osmanu.«

»Umaknil se bom,« je hladno dejal mladi Starke. »Ne bom se več ukvarjal s trgovino. Zahotelo se mi je potovanj.«

»Morda imaš prav,« mu je odvrnil Pavelka.

»Toda Kelemen je naročil, da ne smemo odnehati. Moramo ga ubogati.«

Starke je vedel, kaj je naročil Kelemen. Toda molčal je, čeravno mu je hotel reči: »Bedak, saj si izgubljen. Od mene si odvisen, tepec.«

»Mene moraš ubogati, sicer te bom zatožil stricu,« mu je grozil stari Pavelka.

»Vseeno, ne bom več nadaljeval...«

»Ti si največji bedak v Bačkem Petrovcu.«

Pavelki pa je kljub temu ugajalo, da se je znebil enega svojih »uradnih konkurentov«. Zapretil mu je še, da ne sme o vsem tem črhiniti niti besedice.

Medtem...

Medtem se je v pisarni direktorja Vodvarška oglašil mlad človek z naočniki z zelo močno dioptrijo. Tajnica Marina ga je takoj prijavila.

»Torej?« mu je ponudil sedež.

»Moja metoda dela zahteva precej sredstev. Laboratorijske preiskave sem končal, toda delo zavisi prav tako od vaših kotlov,« je sklenil mladi inženir.

»Pokazal vam bom naše konstrukcije v Plznu, vi boste pa povedali, koliko boste potrebovali za poizkusno proizvodnjo. Zanimam se le za ceno.«

Tehnolog, ki je ukradel patent münchenkim pivovarnam, je vedel za ceno. Proces fermentacije ječmena, ki bi popolnoma eliminiral uporabo hmelja v pivovarniški industriji, je pomenil za plzenske pivovarne odkritje, a Vodvarška sam ne bo več odvisen od hmelja v Vojvodini.

Ljubeznivo, skoraj očetovsko ga je potrepljal in mu dejal: »Malce razmišljajte o tem in ne bodite skromni. Nadejam se, da se bova pogodila.«

In res sta se sporazumela. Kelemen je zopet odpotoval v Bački Petrovac.

Zmeda

Mladi Starke se je umaknil. Komaj da je odkupil hmelj, ki so mu ga ponudili že leta 1927. Veliko hmelja je ostalo v raznih drvarnicah in majhnih skladiščih petrovaških milijonarjev, kajti Starke in ostali zviteži so vedeli, da se bo stvar podrla.

Novo obiranje je potekalo v znamenju zmede, smrti in revščine.

Leto 1928. Samo stari Pavelka je sklepal pogodbe za odkup. Bil je srečen. Ni bilo več konkurentov. Škof mu je dajal navodila. Pavelka pa ni vedel, da stari igra »na dve karti.«

Pavelkina skladišča so že pripravljali za nove bale hmelja.

Tedaj pa je prišla brzozavka...

»Vaš hmelj nas ne zanima več. Prevzeli bomo samo tisto, kar je bilo naročeno že prej. Vodvarška.«

Direktor »Plzenskih pivovarn« je bil to pot zelo odkrit. Neprijetno odkritosrčen pravzaprav!

Pavelka se je znašel v zagati. Podeželski novopečeni bogataši so kupovali avtomobile, vile v Dalmaciji, toda sedaj jim je vse to odk'znalo. Hmelj je čedalje hitreje izgubljal vrednost.

Na borzi v Novem Sadu so se iz dneva v dan zniževale cene hmelju.

Staremu oderuhu Pavelki je preostal samo še strel v glavo. Mladi Starke ga je prevaril.

Neko noč ga je žena našla mrtvega. To je bila edina rešitev za človeka, ki je povzročil toliko gorja.

Posledice

Sedaj se je začel odvijati klobčič... Novosadski, zagrebški in beograjski odvetniki so pričeli s pravdami in zahtevali od Pavelkinih prezadolženih poslovnih prijateljev in hmeljarjev hitro plačilo. Avtomobil petrovaških milijonarjev so romali na dražbe, posestva so prodajali, dote deklet so pogostokrat reševale družine.

Vsako jutro so si ženske pri vaških vodnjakih z grozo šepetale: »Nocoj so našli Miška, Jožka, Jana, Stefana — obešenega! Hmelj...«

Afera s hmeljem javnosti tedanje Jugoslavije očitno ni zanimala. Kdo ve zakaj? Tudi ministri tedanje kraljevske — jugoslovske vlade so imeli svoj delež pri tej kupčiji. Kdo ve? Saj so bili povezani s češkoslovaškimi poslovnimi krogi.

V Petrovcu je bila skoraj vsaka hiša zavita v žalost. V slovaške mrtvaške vence vpletajo različno cvetje, toda hmelja niso vpletali vanje. Ta pa je zakrivil smrt oderuha Pavelke in desetine onih, ki so hoteli hitro in na lahek način obogateti.

Sodišče v Novem Sadu je pri zapuščinskih razpravah teh bednežev vselej omenjalo Pavelko in njegove pajdaše. Ti so bili krivi za vse... Sicer pa to ni bilo važno. Niti to ni bilo važno, da je mladi Starke povzročil smrt svojega pokrovitelja. Važno je le to, da na petrovaškem pokopališču samomorilcev počivajo ljudje, ki bi mogli še delati in živeti, in da so mnogi prišli na beraško palico.

Sele vojna je tragedijo nekoliko omilila. V vojsko so šli tudi petrovaški Slovaki, toda mladi Starke ni našel poti do svojega ljudstva. Povezal se je s fašisti in zbežal iz domovine.

O Kelemenu ni več sledu. Morda se je izgubil v vojni vihri, morda pa še živi v miru in nihče ne vpraša zanj, kajti to ni več važno.

Obisk

Leta 1928 je Marina zopet morala poklicati svojega direktorja Vodvarško: »V vašem kabinetu je pan Siracki.«

»Nemara zopet potrebuje denar za svoje dolgove po kopališčih in kockarnicah.«

»Zdravo,« ga je hladno pozdravil svak.

»Zdravo,« je odvrnil Vodvarška. »Koliko potrebuješ?«

»Ne potrebujem denarja, marveč bi hotel vedeti, kaj se dogaja za mojim hrbtom?«

Vodvarška se je široko nasmejal: »Bedak. Moral bi me bil vprašati pred tremi leti, ko se je stvar pričela.«

»Kako se je izteklo?« se je pozanimal Siracki.

»Tako pač, da boš lahko še naprej pijančeval in se zabaval na račun 'Plzenskih pivovarn',« mu je odgovoril Vodvarška.

Tak je konec afere »zlatih storžkov«. Žrtve počivajo na petrovaškem pokopališču, a na stotine družin je bilo uničenih.

Dandanes se nam zdi vse to pravljica. Toda pred tridesetimi leti se je zares končala velika tragedija — delavnih, žilavih obdelovalcev zemlje, večji del Slovakov v Bačkem Petrovcu.

Jaka Slokan

HMELJ PO SVETU

(Iz tujih virov prevedli: E. Bauman, Bert Savodnik in Jaka Slokan)

ZNANSTVENO IN PRAKTIČNO UKVARJANJE S PROIZVODNJO HMELJA V ZAHODNI NEMCIJI

Na poskusnem posestvu za raziskovanje hmjelja Hüllu v Hallertau imajo Inštitut, ki se v glavnem ukvarja z izboljševanjem kakovosti nemškega, posebno pa še bavarskega hmjelja. Na zasedanju članstva Nemškega združenja za raziskovanje hmjelja je Inštitut poročal o delu v preteklem letu. Poskusno posestvo Hüllu odlično vsklaja zahteve poljedelstva in industrije. Kidelovalec in odjemalec si tu ne stojita v nasprotju kakor konkurenta ali tekmeča na trgu, temveč ju je združilo skupno delo in skupni interesi. Nemški pivovarnarji so spoznali, kako važna je zanje visoka vrednost kakovostnega hmjelja. Kakovost piva in njegova trajnost končno le zavisita od hmjelja. Zavoljo tega pivovarstva znatno podpirajo Hüllu. Pomaga pa jim prav tako bavarska vlada. Letos jim je dodelila 150.000 DM.

Pri nemškem združenju za raziskovanje hmjelja sta vzorno združena znanstveno in praktično delo. V letu 1957-58 so povečali dohodek na 380.023 DM. Izkupiček za hmjelj je znašal 219.456 DM. V primeri s prejšnjim letom se je povečal za okoli 100.000 DM. Tudi bilanca se je občutno dvignila, in sicer od 297.000 na 411.000 DM. Poslovodja g. Hermann Schlicker je poročal o izdatkih in prejemkih Združenja in hkrati povedal, da bodo letos izdali za raziskovanje in proučevanje hmjelja 150.000 DM. Nadaljnji 50.000 DM pa bodo porabili za oskrbo z novimi stroji. Hermann Schlickerja so imenovali za novega direktorja Nemškega združenja za raziskovanje hmjelja, ker je prejšnji, dr. Carl Stiegler, umrl.

Predsednik združenja, direktor pivovarne Hans Pfüll, je uvodne besede posvetil spominu pred kratkim umrlemu dr. Carlu Stieglerju in se hkrati spomnil njegovih zaslug za raziskovanje hmjelja v Nemčiji.

Prof. Friedrich Zattler je zatem poročal o raziskovalnih delih. Dejal je, da je hmjelj, kot vsaka druga kulturna rastlina, zelo dovzeten in občutljiv za rastlinske in živalske škodljivce. Ti so mu prizadejali že veliko škode. To bomo skušali preprečiti. Doseči bo treba zaslediti letine s trajno kakovostjo hmjelja. Danes nam je na voljo kopica sredstev za zatiranje peronospore. Vsa sredstva so zelo učinkovita. Pred kratkim so odkrili antibiotično sredstvo, ki je sicer še zelo drago in terja še natančnejši preiskav. Vemo pa, da bomo z njim lahko zatirali ovelenost.

V ospredju znanstvenih raziskovanj je ovelenost. Leta 1958 je še bolj razsajala kot prejšnje leto. Uničila je 80—90 ha v 41 občinah. Inštitut ima tesne stike s podobnimi ustanovami v Angliji, ki se prav tako ukvarjajo z različnimi metodami zatiranja te bolezni. Eno je gotovo: najprej se okužijo poškodovane rastline. Tudi želišča v hmjeljskih zelo rada podležejo ovelenosti in zavoljo tega so nevarno žarišče za okuženje hmjelja. Želišča moramo nemudoma izpuliti. Dognali so, da so prav vse vrste dovzete za to bolezen. Ovelenosti letos še ne bomo mogli uspešno zatreti. Morali se bomo še zelo truditi, predno jo bomo do kraja uničili.

(Iz »Deutsche Brauwirtschaft«, št. 8 — 14. IV. 1959.)

POROČILO O STANJU HMELJIŠČ PO SVETU

HERSBRUCKER GEBIRGE, Hersbruck, 8. aprila

Zavoljo nenavadno toplega in suhega vremena v marcu so se hmelnjiki, posebej na srednjetežkih in lahkih tleh, zelo zgodaj osušili. Bilo nam je mogoče, da smo nadaljevali in končali popravila starih žičnic in zgradili nove za hmjelj, ki smo ga zasadili lani. Dela smo začeli sicer že lanske jeseni in smo jih letos februarja nadaljevali.

Okoli 19. marca so začeli prvi hmelnjarji z odgrinjanjem in rezjo. Okoli 4. aprila so bila ta dela v osrednjem področju skoraj 50% opravljena. Tudi 6. aprila je lepo vreme omogočalo ta dela in šele v zadnjih dneh sta jih slana in močna ohladitev prekinila.

Od začetka aprila je hmjelj močno poganjel, posebej na lahkih tleh, še preden smo začeli z rezjo. Srednjegodnji hallertaucec se je izkazal vseskozi dobro, medtem ko smo odkrili pri poznem hmjelju v enakem obsegu kakor prejšnja leta koreninsko gnilobo in nje posledice — črno hmjeljevo grebenico. Mlajši nasadi poznega hmjelja so videti bistveno boljše kakor stari hmelnjiki. Še pred odgrinjanjem smo deloma gnojili z apnencem in različnimi kalijevo-fosfatnimi gnojili.

Zanimanje za nasade mladega hmjelja, ki je pogojeno z nenehnim padanjem cen letnika 1958, je skoraj brez pravega pomena. Tu in tam presajajo nasade zavoljo prevelike starosti. Pomembno je, da je letos prvič veliko število nasadov s širokim odstojanjem (2,80 do 3,00 m). Gre za nasade, ki so jih zasadili lani.

JURA (Zaščitni okoliš Kinding), Kinding, 9. aprila.

Z odgrinjanjem v hmelnjiki smo začeli takoj po veliki noči. Okoli 8. so se bližala dela koncu. Tla so bila čudovito osušena in delo je bilo lahko. Korenike so tudi zelo dobro prezimile. Nobenih poškodb nismo mogli odkriti. Le deloma so krstice poškodovale korenike v nasadih, ki mejijo na polja ali travnike.

Na površinah, ki smo jih zasadili lani, smo postavili opore, v kolikor tega nismo opravili že prej. Kolikor vemo, letos niso nikjer na novo sadili. Če pa, potem na površinah, kjer bodo prihodnje leto krčili stare nasade. Deloma še popravljajo opore. Glede gnojenja moram omeniti, da je dobil hmjelj vse mineralne snovi, ki jih potrebuje.

TETTANG, Tettang, 8. aprila.

Komaj kakšno leto je mogoče začeti tako zgodaj z delom v hmelnjiki, kakor je bilo letos.

Februar je bil s 6 mm padavin zelo suh in daleč pod dolgoletnim povprečjem. Tudi marec je prinesel obilo sonca in pomladanske toplote, tako da sta odraevanje in rez proti koncu meseca že močno napredovala in sta danes večidel končana. Na sploh smo odgrebli zdrave korenike. Zatem ko je tudi marec s 65 mm padavin ravno še dosegel povprečje, bi bila zaželena skorajšnja nadoknada pomanjkanja zimskih padavin.

Potrebna popravila opor smo zavoljo ugodnega vremena postorili, deloma so že začeli obešati vzpenjalne žice (vodila).

Verjetno bodo vsi upoštevali poziv hmeljarske skupščine (23. marca 1959), ki narekuje, da bi zavoljo splošnega položaja na hmeljškem tržišču ne zasajali nobenih novih hmeljšič.

ČESKOSLOVASKA, Praha, 6. aprila.

Hmjelj je dobro prezimil, spomladanska dela, ki jim vztrajno tople vreme samo pridi, so v polnem razmahu. Hmelnjarji odoravajo nasade in začenejo z rezjo.

NEMCIJA

HALLERTAU, Wolnzach, 28. aprila.

Zavoljo toplega in suhega vremena v začetku obdobja, ki o njem poročamo, so dela v hmelnjiku lepo napredovala. Najvišje dnevne temperature so dosegle 20 stopinj C, zatem pa so nastopile noči z mrazom do minus 6,5 stopinj C.

Zategadelj je hmjelj skoro nehal rasti. Med 18. in 20. aprilom je deževalo in teh 38 mm padavin je povzročilo še nadaljnjo ohladitev. Zadnje dni, ki so postali toplejši, je začel hmjelj spet rasti.

ROTTENBURG-HERRENBERG-WILDERSTADT, Herrenberg, 21. aprila

Vremenske razmere spomladi 1959 so omogočile zgodnji začetek rasti. Tako so večidel vse hmeljve nasade odgrebli in rezali že v začetku marca. Korenike so na sploh zelo dobro prezimile. Tudi korenike, ki jih je izgrebel vihar, kažejo življenje. Opore so v celoti urejene. Prav zgodaj rezani nasadi so bobotno pogjali. Zadnje noč je nastopila močna ohladitev, vse polje je bilo belo. V jutranjih urah so toplomeri kazali minus 4 do minus 6°C. Zgodnja rast pa nikakor ne pomeni, da se bo hmjelj tudi v prihodnje ugodno razvijal. Novih nasadov na področju prav za prav ni. Del nasadov, ki so se lansko poletje udri, so iztrebili.

BADEN, Sandhausen, 22. aprila.

Cetudi je bilo vreme ves marec zelo ugodno, se hmelnjarji niso pustili zapeljati, da bi odgrnili in rezali hmjelj, ker so izkušnje dokazale, da je zgodaj odgrnjen in rezan hmjelj slabše roditel.

Hmjelj so začeli odgrinjati in rezati okoli 10. aprila in so dela opravili okoli 18. aprila. Hmjelj je močno pogjal in je bil na sploh zdrav in krepak. Talno gnojenje je opravljeno, trenutno hmelnjarji obešajo vzpenjalne žice.

Zanimanje za nove nasade k sreči ni. Temperature do minus 5°C v zadnjih nočeh zadržujejo rast.

RHEINPFALZ, Bergzabern, 22. aprila.

Kljub lepemu marčnemu vremenu so se spomladanska dela v hmeljšičih zavlekla. Opore smo večidel popravili že pozimi. Odgrinjali in rezali smo začeli bolj kasno in delo pred kakšnimi osmimi dnevi končali. Hmjelj je povprečno zelo dobro prezimil, saj je bila zima tudi precej mila. Pri rezni smo zapazili le majhen izpad.

Hmjelj krepko poganja. Poslabšanje vremena v tem tednu je rahlo zaustavilo rast. Obe hladni noči od 20. na 22. april nista škodili. Precejšnja škoda pa so utrpeli orehi.

Bolezni in škodljivcev doslej nismo odkrili. Letos moramo računati s precejšnjim naletom majskega hrošča. Deželni urad za zaščito rastlin je poskrbel za obrambo. Po ugotovitvah se je nalet usmeril bolj na heško področje. Toda odkopavanja so dokazala, da je tudi pri nas moč računati z močnejšim naletom in hmelnjarji morajo paziti, da se bodo že letos po potrebi spoprijeli z mladimi oparci.

NEMCIJA

HALLERTAU, Wolnzach, 14. aprila.

Po topli in suhi jeseni, ki nam je omogočila, da smo pravočasno storili vsa dela v hmeljšičih, je prišla mila in kratka zima.

Že februarja smo deloma začeli trositi hlevski gnoj, v kolikor tega nismo storili že na jesen. V začetku marca smo začeli odoravati. Ob tem smo, kolikor nam je še ostalo, do kraja raztrosili gnoj. Na lažjih peščinih legah smo začeli z rezjo že v zadnji tretjini meseca. Na sploh so v zadnjem tednu marca z rezjo že nehavali in danes moremo reči, da je večidel opravljena. Trenutno napeljujejo hmelnjarji vzpenjalne žice. Ugodno in suho vreme je delo močno plašalo.

Korenike so dobro prezimile.

IZKUŠENE IN RESNE SUŠILCE HMELJA

želi še pred sezono obiranja namestiti več državnih kmetijskih posestev v Sloveniji!

Pogoji:

1. Dokaz o doslejšnjih izkušnjah resnih interesoventov! (Kje, koliko hmjelja in kakšne kakovosti je interesent že doslej posušil?)

Dokazilno listino mora potrditi Inštitut za hmelnjarstvo ali Uprava Kmetijske proizvodvalne poslovne zveze v Žalcu! Sicer oblika ustrezne dokazilne listine ni predpisana!

2. Predhodno sklenjena pismena pogodba med državnim posestvom in interesenti!

Dobra hrana in ustrezno stanovanje zagotovljena!

Sušilci hmjelja, prijavite se čimprej!

RESTAVRACIJA PRI KOLODVORU V ŽALCU

bo poleg priznanih dobrih pijač in odličnih toplih in mrzlih jedil nudila svojim gostom od 1. junija 1959: vsak dan sveže ribe (morske in sladkovodne), čevapčice in drugo meso, pečeno na ražnju!

Vsako soboto zvečer in nedeljo popoldne bo igral jazz orkester! — Vljudno vabljeni!

Reči moremo, da so vzpenjalne žice večidel napeljavane. V nasadih, ki so jih rezali bolj zgodaj, začenejo že napeljavati. Nasadi, ki so jih rezali že jeseni, kažejo vseskozi prednost v rasti in tu je ves hmjelj že napeljan.

Na mladih poganjkih so tu pa tam zapazili tudi napade peronospore, posamič pa so odkrili celo izbruhe peronospore.

Na trnuljah, vrtnicah, ribezu in češpljah so odkrili močne napade listnih uš. Zavoljo tega moremo pričakovati precejšnje nalete krilatih uš.

Zavoljo nočnega mraza in zastanka rasti, ni nastala nikakšna škoda, ker bi sicer rastlina v rasti prehitela razvoj.

SPALT, Spalt, 21. aprila.

Odgrinjanje je začelo v začetku aprila in je bilo proti koncu meseca opravljeno. Vreme je bilo, z majhnimi izjemami, za delo primerno. Na sončnih legah so rastline še pred rezjo močno zrastle, zategadelj so morali v takih nasadih letos hmjelj prej odgrebsti. Tako ne najdemo več velikih hmjeljskih beluš.

Korenike so dobro prezimile, so zdrave in na njih ni škodljivcev. Nove nasade gradijo pretežno v obrobnih predelih. »Kdor noče slišati, mora čutiti!«

Sicer pa so mnoge nasade pomladili.

HERSBRUCKER GEBIRGE, Hersbruck, 24. aprila.

Hmelnjarji trenutno napeljujejo vzpenjalne žice in mnogi uporabljajo odmotalne tulce, ki so jim njih uporabo lani prikazali. Nasadi, ki so jih odgrnili in obrezali v drugi polovici marca, so že močno pogjali in že skoraj dosegli dolžino, primerno za napeljavanje. Ti nasadi pa so pri nočnem mrazu z 20. na 21. april s temperaturami do minus 8°C, posebej daljši poganjki, utrpeli precejšnja škoda. V noči od 21. na 22. april so zabeležili samo minus 2 do minus 4 stopinje C. Hkrati ugotavljamo, da so padavine daleč pod povprečkom. Suho vreme traja zdaj že nekaj mesecev. Trenutno hmjelj ne rase.

JURA (Zaščitni okoliš Altmannstein), Laimersstadt, 22. aprila.

Pomladanska dela v hmeljšičih so se letos nenavadno zgodaj začela. Odgrinjanje in rez se je začela že v zadnjih dneh marca in v začetku aprila so ju že opravili. Korenike so dobro prezimile, samo v nekaterih nasadih so odkrili, da so jih napadle krstice.

Zavoljo ugodnega toplega vremena je hmjelj po rezi hitro pogjal, a v noči od 21. na 22. april je zavoljo močnega mraza rast prenehala. Pokvarjene opore so zdaj povsod izboljšali in obnovili. Zavoljo padanja cen hmjelju so iztrebili tudi nekaj starih hmelnjnikov. Zdj obešajo vzpenjalne žice in ponekod bodo z obežanjem končali šele v začetku maja, ker jim primanjkuje delovnih moči.

JURA (Zaščitni okoliš Kinding), Kinding, 24. aprila.

Suho in toplo vreme je trajalo tudi v prvi polovici aprila in zato je obrezani hmjelj hitro poganjel. Šele nočni mraz, ki je nastopil po 20. aprilu s temperaturami do minus 5°C, je rast povsem zaustavil. Zmrzali na hmeljjskih poganjkih ne moremo ugotoviti. Pa četudi, to bi ne bila nobena škoda, saj še vedno prodirajo iz zemlje novi poganjki in hmjelj je letos dovolj zgoden. Vsekakor so zavoljo mraza močneje trpeli cvetovi na sadnem drevju. Doslej nismo odkrili nobenih škodljivcev, niti bolhačev ne, ki so tu precej udomačeni.

Zadnje dni so hmelnjarji obešali vzpenjalne žice, kar bodo te dni opravili.

TETTANG, Tettang, 22. aprila.

Z deli v hmeljšičih smo zavoljo ugodnega vremena hitro napredovali. Trenutno povsod napeljujejo vzpenjalne žice, v zelo zgodnjih legah pa napeljujejo že tudi hmjelj, četudi je mraz od 22. do 24. aprila rast precej zadržal — s temperaturami ponoči do minus 6 in podnevi samo od 8 do 10 stopinj C. Posamič popravljajo še opore. Novih nasadov hmjelja ni videti. Zalog letnika 1958 v Tettangu ni več!

Zasedanje E. H. B. v Parizu, 20. marca 1959

(Iz »Hopfenrundschaue«)

SEJA PREDSEDSTVA EVROPSKEGA HMELJARSKEGA BIROJA V PARIZU

Evropski hmeljarski biro se je 20. marca sestel na seji predsedstva,

ki so se je mimo predsednika Luxa (Francija) udeležili še podpredsednik Rice (Anglija) in člani predsedstva Samyn (Belgija), Rebl (Nemčija), Klein (Francija), Arceñegui (Spanija), Jelovšek (Jugoslavija), zastopnik Češkoslovaške in generalni sekretar Dr. Schneider (Francija).

Predsednik Lux je pozdravil člane predsedstva in opravičil izostanek podpredsednika Piechla (Nemčija) ter mu želel skorajšnje ozdravljenje.

V kratkem nagovoru je nakazal med drugim veliko nevarnost pomečanja pridelovalnih površin po vsem svetu. Zato je nujno potrebna prilagoditev pridelovalnih površin dejanskim potrebam pivovarn, posebno še, ker je dosegla tudi proizvodnja piva svoj višek.

Poročila članov predsedstva so izkazala, da je sedem članic EHB (Belgija, Nemčija, Anglija, Francija, Jugoslavija, Češkoslovaška in Spanija) povečalo svoje nasadne površine od leta 1957 za 29.565 ha do leta 1958 za 2234 ha (= 7,6%) na 31.797 ha. Pridelek hmelja, ki je bil leta 1957 779.592 stotov, se je pa povečal za 153.744 stotov (= 19,72%) na 933.336 stotov. Pa tudi povprečni pridelek se je povečal za 11,4%, namreč od 26,4 stotov na 29,4 stotov na ha.

1. Uvodne besede g. predsednika Luxa

Vzrok, da smo se sešli v Parizu, je več. Najprej bi vas rad opozoril na »Concours Général Agricole« in »Salon International de la Machine Agricole«. Obe razstavi sta letos še posebno poudarili svoj mednarodni značaj. Mimo tega je sinoči zasedala naša »Association Générale des Producteurs de Houblon de France«. Tako smo mogli zbrati zadnje podatke o položaju francoskega hmeljarstva in vam jih posredujemo. Poleg tega smo sodili, da so večini izmed vas bolj ustrezale prometne zveze s Parizom kot s Strasbourgom.

»Leta teko in eno se razlikuje od drugega« pravi francoski pregovor, ki bi utegnili veljati za domača in mednarodna hmeljarska tržišča. Slabi letini leta 1957 je sledila boljša, ki je povzročila pri hmeljarjih resno skrb, tako zaradi cen kot zaradi kopičenja zalog. Leta 1957 je pivovarništvo jelo skrbeti, da jim bo primanjkovalo hmelja. Zavaljo tega so vztrajali na povečanju hmeljskih površin. Toda pivovarništvo je bilo kljub slabi letini priskrbljeno v zadostni meri s hmeljem. Leta 1958 je bilo hmeljarsko tržišče zopet prenasajeno s hmeljem. Dežele z visoko razvito hmeljsko kulturo so imele hmelja na pretek. Belgijski časnik »Foreign Agricultural Service« cení svetovni pridelek hmelja v letu 1958 na 1.522.080 stotov, kar prekaša svetovno žetev iz leta 1951 za 8%, ki je znašala 1.399.770 stotov, in je za 14,2% višja od pridelka v letu 1957.

Močno nas skrbi razširjevanje hmeljnih nasadov, kajti utegnili bi se pripetiti, da površine ne bi več ustrezale realnim potrebam pivovarniške industrije. O tem vprašanju se moramo odkrito pogovoriti. Po mojem mnenju je proizvodnja piva dosegla svoj višek, saj imajo že v takih deželah, kjer so običajno uvažali pivo (Grčija, Avstrija, Svica, Vzhodna Nemčija, Japonska, Argentina) lastne hmeljne nasade.

Po drugi plati pa se še moramo pogovoriti o generalnem zasedanju leta 1959. Vsi veste, da nas je povabil »Sociedad de Fomento del Lupulo« in se bomo avgusta sestali v Madridu. Ponovno bi se hotel zahvaliti g. Arceñegui, ki je posredoval to vabilo.

2. Poročilo g. generalnega sekretarja dr. Schneiderja o zasedanju 15. avgusta 1958 v hotelu »International« v Pragi, ki so ga udeleženci prejeli v zapisu, je bilo soglasno sprejeto.

3. Poročilo članov o stanju hmelja v njihovih deželah.

a) Nemčija. (Poročevalec: Rebl)

Na hmeljni površini 8783 ha je znašal pridelek okoli 348.000 stotov (39,6 stotov na ha).

Poročevalec je pripomnil, da se hmeljni nasadi še nadalje širijo. Glede na svetovni pridelek in stanje hmelja na tržiščih je svaril pred takim početjem.

b) Anglija. Poroča: podpredsednik Rice.

Proizvodnja na hmeljni površini 8.537 ha je znašala 307.482 stotov.

Povprečna cena: 27 funtov šterlingov, 5 šilingov in 6 penijev za stot. (315 DM za stot.)

Proizvajalci so iztržili okoli 303.000 stotov.

Potrebe domačih pivovarn:

Okoli	278.000 stotov
Domači pridelek	307.482 stotov
+ uvoz	4.750 stotov
= skupaj	312.232 stotov
— predvideni izvoz	25.000 stotov
Na voljo domačim pivovarnam	287.232 stotov

Uvažali so povečini iz Jugoslavije in Zahodne Nemčije. Uvozna carina 4 funtov šterlingov za stot (46,26 DM za stot).

Izvoz v Avstrijo okoli	9.500 stotov
V ostale dežele Vel. Britanije	5.300 stotov
V ostale dežele (predvsem evropske)	10.000 stotov

Razvoj tržnega stanja:

Ceravno je presežek majhen, ne bodo mogli prodati vsega. Britanski hmeljarji imajo še precej zalog. V l. 1959 pa so bile potrebe za 23% nižje kot v prejšnjih letih.

Letna vsota je bila toj za 23% nižja kot prejšnje leto zaradi tega, ker je nazadovala proizvodnja piva za 23% in ker so se v zadnjih dveh letih močno nakopičile zaloge hmelja v pivovarnah,

Cene proizvajalcev:

Najnižja	800 čeških kron (464 mark)
Najvišja	1.500 čeških kron (870 mark)
Cene pivovarn:	
Najnižja	900 čeških kron (522 mark)
Najvišja	1.600 čeških kron (928 mark)

Hmeljarji so prodali	131.000 stotov
Bilanca:	
Domači pridelek	151.000 stotov
— Izvoz	75.000 stotov

Pri izvozu so bili običajni izvozni pogoji. Razvoj cen in prodaja se ne razlikujeta od prejšnjih let. Uvoza ni bilo.

Na voljo je še 2.000 stotov iz leta 1958. Domnevaajo, da ga bodo na pomlad in poleti lahko prodali.

d) Belgija (Poročevalec: Samyn)

Nasadno področje v stotih	ha	Povprečni pridelek na ha	Cene	
			pridelovalcev	pivovar narjev preračunano v DM
Poperinghe	590	31,0	21.850	168 840 202 966
Alost	320	37,0	11.840	269 840 311 966
Romedenne	15	24,7	370	504 905 504 905
Skupaj	925	36,8	34.040	

Do začetka marca so hmeljarji prodali 31.540 stotov neprodanih je ostalo 2500 stotov v deželi potrebujejo 50.000 stotov

HMELJNE POVRŠINE IN PRIDELEK DEŽEL, ČLANIC E. H. B.

	1957		ha	1958		Razlika	
	ha	Qx 50 kg (stot)		Qx 50 kg (stot)	ha	Qx 50 kg (stot)	
Belgija	764	24.750	925	34.040	+ 161	+ 9.310	
Čehoslovaška	8.200	96.408	8.200	131.000		+ 34.592	
Nemčija	7.978	292.252	8.783	548.000	+ 805	+ 55.748	
Anglija	8.248	271.950	8.537	307.482	+ 289	+ 35.532	
Spanija	472	6.780	628	7.227	+ 146	+ 447	
Francija	1.420	34.000	1.624	45.127	+ 204	+ 11.127	
Jugoslavija	2.481	53.472	3.110	60.460	+ 629	+ 6.988	
Skupaj	29.565	779.592	31.797	933.336	+ 2.234	+ 153.744	
					(= 7,6%)	(= 19,72%)	

Hmeljarji imajo torej kup težav in prav bi bilo, če bi se to stanje nekoliko uravnovesilo. Hmeljarska tržišča sicer odkupujejo odvišni hmelj, prodajo pa ga šele potem, ko so že prodali redne letne količine. Hmeljarji so zaradi tega pričeli ožiti hmeljne nasade in zmanjševati pridelek.

Tako je upati, da se bo cena dvignila od 27 funtov šterlingov na 35 (od 315 mark na 405 mark za stot).

Več kot polovico hmelja obirajo s stroji. Sedaj razpravljajo o stroških takega obiranja. G. Rice meni, da je tako obiranje predrago, preveč odpadkov in kakovost pri ročnem obiranju boljša.

Po mnenju g. Rice so sedanje hmeljne površine prevelike. Upa, da jih bodo zmanjšali. V Angliji pa se nadejajo, da se bodo zaradi nizkih cen po vsem svetu še bolj skrčile.

c) Češkoslovaška. Poroča: Krivda.

Hmeljne površine:	
Zatec	6.450 ha
Ustek	1.500 ha
Trsice (Moravska)	270 ha
Skupaj	8.200 ha
Skupni pridelek	131 stotov
Povprečni pridelek na ha	16 stotov

RAZSTAVA ZIVINE IN POLJEDELSKIH PRIDELKOV

V eni izmed razstavnih lop so razstavile dežele Evropske poljedelske skupnosti (EPS) svoje glavne pridelke.

Razstavni teden je bil bogato založen s konferencami. Nobene poljedelske organizacije v Franciji ni bilo, ki bi ne bila zasedala. Pa tudi mednarodna združenja so zasedala. Ministri za poljedelstvo šestih članic Evropske poljedelske skupnosti so se sestali k razgovoru.

Evropsko združenje pridelovalcev korenin se je pogovorilo o vprašanjih enotne tržne uredbe v soglasju s 40. členom pogodbe Evropske poljedelske skupnosti in soglasno podprlo načelo, da si je treba prizadevati za obvezno soglasnost narodnih tržnih uredb.

»Association Générale des Producteurs de Houblon de France« (Združenje francoskih hmeljarjev) se je ukvarjalo na generalni skupščini s položajem francoskega hmeljarstva, z vprašanjem o povečanju pridelovalnih površin in o označevanju.

V sedemmilijonskem mestu Parizu so se za veliki poljedelski teden od 17. do vključno 22. marca srečevali kmetje in kmeticje iz vse Francije. Pri vseh kulturnih spomenikih smo srečevali večje skupine podeželskega prebivalstva: na Eiffelovem stolpu, pri Slavoloku z mague, Domu invalidov, Notre-Dameu, Sacre-Coeru. Najbolj zanimiva pa je bila...

30. mednarodna razstava poljedelskih strojev (Salon International de la Machine Agricole). Zanj je dal Pariz na razpolago svoje prostrane razstaviščne površine z velikanskimi razstavnimi lopami. Pokrovitelj razstave je bil minister za poljedelstvo Roger Houdet, predsednik pa Blanchot, podpredsednik združenja proizvajalcev traktorjev in poljedelskih strojev.

Razen Francije (1141 izdelkov) je razstavljalo še 15 dežel 329 izdelkov, med temi že samo Nemčija 132 (40%). Zatem Velika Britanija (54 izdelkov), ZDA (33), Belgija (19), in Švedska (18). Druge dežele so razstavljale od enega do deset izdelkov. Pri vseh stojnicah smo videli navdušene obiskovalce. Razstavljale so najznamenitejše nemške tvrdke; videti je bilo znamenita imena: Bungartz, Deutz, Eberhardt, Fendt, Güldner, Hako, Hanomag, Holder, Lanz, Mannesmann, Mengele, Platz, Porsche, Sachs, Schlüter, Schmotzer, Solo, Unimog, Varimot in druga.

Bilanca:	
Domači pridelek	34.040 stotov
+ uvoz	26.400 stotov
= skupaj	60.440 stotov
— predvideni izvoz	7.500 stotov
= razpoložljivih	52.940 stotov

Uvoz: iz Češkoslovaške, Zahodne Nemčije, ZDA, Anglije, Jugoslavije. Carina 7% za dežele skupnega trga (EPS) od 1. 1. 1959. Tarifna številka 87: Carina 8% za zaloge na deželi in pri prodajalcih 2000 do 3000 stotov, druge dežele od 1. 1. 1959.

Izvoz v Avstrijo, Zahodno Nemčijo, Dansko, Anglijo, ZDA, Nizozemsko.

Razvoj tržišča:

a) do sedanosti: močno upadanje cen od septembra 1958. Tržišče zelo mirno z majhnimi spremembami. Zaloge na deželi in pri prodajalcih 2000 do 3000 stotov.

b) Izgledi neugodni.

Posebna opazovanja: Razširjenje mehanizacije. V Belgiji oberejo četrtino pridelka s stroji. Po mnenju poročevalca, je strojno obiranje, z gospodarskega stališča, uspešnejše kakor ročno. Kakovost strojno obranega hmelja je boljša in izgube so manjše kakor pri ročnem obiranju.

Stroški Allaey's-stroja (Poperinghe) 300.000 bfrs pri obiranju DM 32.800 — op. ur.) Allaey's pripravlja nov obiralni stroj z dvojno storilnostjo, avtomatičnim obiralcem in razšitjenim vlagališčem, tako da bo moč mesto dveh trt dati v stroj kar štiri hkrati. Zmogljivost stroja bi se naj potem povečala od 160 na 320 trt v eni uri. Stroj bo stal 550.000 bfrs (= DM 46.200). Izdelujejo še obiralne stroje:

e) Jugoslavija (Poročevalec: Jelovšek)

Obširnejše poročilo jugoslovanskega delegata, bomo objavili v prihodnji številki »Hmeljarja« - Opomba uredništva

Fotoposnetek hmeljnika Inštituta za hmeljarstvo, Zalec — 11. maj!

f) Španija (Poročevalec: Arcenegui)

Nasadno področje	ha	popovpreček na ha	Pridelek v stotih	Cene			
				pridelovalcev min.	pridelovalcev max.	pivovarnarjev min.	pivovarnarjev max.
Galicija	194	14,52	2816				
León	562	10,85	5927				
Austrias-Santander	56	7,28	407	282	470	554	717
Vass-Navarra	6	12,85	77				
Skupaj	618	11,69	7227				

Hmeljarji so prodali 7.227 stotov
 Domača potreba 15.000 stotov
Bilanca:
 Domači pridelek 7.227 stotov
 + predvideni uvoz 5.775 stotov
 = skupaj 15.000 stotov

Uvoz iz Nemčije, Francije, Češkoslovaške in Jugoslavije po običajnih uvoznih količinah.

Razvoj tržišča:

a) Doslej reden v domovini, vendar so nekatere težave z uvozom iz Nemčije, zavoljo česar še ni zadostna domača potreba.

b) Izgledi: Upamo, da bomo kmalu premostili uvozne težave in tako zadostili še malenkostne potrebe.

Povprečni hektarski pridelek je zavoljo novih nasadov in neugodnih vremenskih razmer nekoliko manjši.

TRENTUTEN POLOŽAJ HMELJARSTVA V ŠPANJI

je težaven, ker je bil pridelek leta 1958 manjši, kakor smo pričakovali. Krive so vremenske razmere v času rasti in zorenja storžkov, posebej na severu, zamujen uvoz in povečana potrošnja piva v Španiji. Kljub povečani nasadni površini in pridelku je položaj enak kakor lani.

Kakovost hmelja z nasadnega področja León je bila zelo dobra, manj z nasadnih področij na severu. Sončna pripeka v dneh pred obiranjem in deževje med obiranjem sta povzročila, da količina in kakovost lupulina ni primerljiva s količinami in kakovostjo v prejšnjih letih. Nove vrste so dale odlični hmelj in analize so potrdile uspeh, ki smo ga zabeležili že lani: visoka vsebina greničnih in antiseptičnih snovi, alfa in beta smol in odlična aroma.

Hmelj kaže razmeroma dobro. Četudi so lepi sončni dnevi februarja povzročili, da se je nekoliko prezgodaj razvil, je bil maica vendarle čisto redno raščen.

Za leto 1959 smo določili povečanje nasadov za 250.000 sadik, pri tem smo izbrali prvenstveno vrste hallertauca, alzačana in aklimatizirane mešance. 70% tega dosajevanja smo določili za nasadno področje León in 30% v nasadnem področju Asturije, medtem ko skoraj nič v nasadnih področjih Galicije in Vasco-Navarre. Trenutno pripravljamo novo odločbo o različnih cenah za različne vrste, tako da bodo pridelovalci znali malo računati o novem pridelku. Hmeljarji sicer dvomijo, da bi nova uredba na sploh dvignila cene. In zavoljo nevere v povišanje cen, tudi letos niso toliko dosadili v hmeljnikih, kakor smo bili predlagali. Površina, ki jo bomo na novo zasadili, bo kakšnih 80 do 100 ha.

Zelo težko je celo približno ugotavljati, koliko bomo letos pridelali v Španiji. Močne vremenske spremembe in različnost nasadnih področij, bi mogli ovreči še tolikanj upravičene napovedi. Zatorej ocenimo za zgolj običajno informacijo pridelek leta 1959 na kakšnih 8500 do 9000 stotov, kar priča, da bomo morali še nadalje upoštevati, če bomo hoteli zadostiti domačim potrebam.

g) Francija (Poročevalec: Klein)

Na skupni površini 1624 ha smo ob povprečnem pridelku 27,8 stotov na ha pridelali 45.127 stotov hmelja, od tega smo prodali 44.400 stotov.

Nasadno področje	Cene pridelovalcev		Cene pivovarnarjev	
	min.	max.	min.	max.
Alzacija	540	591	408	459
Flandrija	255	385	325	425
Burgundija	540	591	385	459

Hmelj so izvozili v Švico, Holandsko, Norveško, Španijo in Madžarsko.

POLOŽAJ NA HMELJSKEM TRGU V FRANCJI

Po dveh slabih letinah 1956 in 1957 je letina 1958 po kakovosti in količini dobro uspela:

Nasadno področje	ha	pridelek/ha	Pridelek v stotih po 50 kg	
			min.	max.
Alzacija	1280	28,1	56.007	
Flandrija	189	29,1	5.500	
Burgundija	130	24,0	3.120	
Lotaringija	25	20,0	500	
	1624	27,8	45.127	

Zavoljo visokih cen hmelja letnika 1957, so v Franciji povečali nasadne površine za 204 ha. Novi nasadi so nastali večidel v Alzaciji. Toda površina novih nasadov je v primerjavi z drugimi deželami še vedno majhna. Razen tega še ne vplivajo bistveno na tržni položaj, ker so novi nasadi praktično prvoletniki. Francoski pridelek se je od 35.000 stotov v letu 1957 dvignil v letu 1958 na 45.127 stotov, to je za 12.127 stotov. To povečanje pridelka je zasluga dobrih alzaških nasadov, kjer je bil pridelek leta 1957 23.000 stotov leta 1958 pa 36.007 stotov, medtem ko je pridelek v Flandriji in Burgundiji nekoliko nazadoval.

Da je bila v Alzaciji tako odlična letina, gre zahvala ugodnim vremenskim razmeram:

1. Na začetek rasti je ugodno vplivalo razmeroma toplo vreme. V začetku maja je imel hmelj že očitno prednost.

2. V juliju so se mogle rastline odlično razvijati. Pod vplivom precej vlažnega, toda zadosti sončnega in toplega vremena, je začel hmelj okoli 10. julija z majhno prednostjo cveteti.

3. Med obiranjem je bilo toplo vreme in odlični alzačan, ena izmed najkasnejših evropskih vrst, je mogel iz teh sončnih žarkov izveliči še mnogo koristi — zato je toliko bogat na lupulino.

Na francoskih nasadnih področjih se vedno bolj uveljavlja strojno obiranje. V Alzaciji, na največjem francoskem področju, je bilo leta 1958 36 obiralnih strojev, in sicer 10 znamke Bruff in 26 Allaey's.

Proizvodnja piva je močno narasla in francoske pivovarne potrebujejo za letno proizvodnjo 17 milijonov hl piva s 170 g/hmelja za en hl približno 57.800 stotov.

Bilanca francoskega hmelja:
 Domači pridelek 45.000 stotov po 50 kg
 + ocenjeni uvoz 22.000 stotov po 50 kg
 = skupaj 67.000 stotov po 50 kg
 — ocenjeni izvoz 7.000 stotov po 50 kg
 = na razpolago francoskim pivovarnam 60.000 stotov po 50 kg

Ugotoviti moremo, da je uvoz hmelja v Francijo zelo velik. To je posledica skupnega trga, kajti hmelj dežel članic evropske poljedelske skupnosti, to je Nemčije in Belgije, je moč uvoziti v Francijo pristo po znižani carini. Uvozne količine drugih evropskih hmeljarskih dežel (Češkoslovaške, Jugoslavije) določamo s trgovskimi pogodbami:

Češkoslovaška 6000 stotov za čas od 1. 6. 1958 do 31. 5. 1959.

Jugoslavija 2000 stotov za čas od 1. 10. 1958 do 30. 9. 1959.

Prodajne cene francoskega hmelja domačim pivovarnam so bile odvisne od izvora:

Nasadno področje	Pivovarniške cene v DM			
	min.	v ffr	max.	max.
Alzacija	48.000		54.000	408
Flandrija	58.000		50.000	325
Burgundija	48.000		54.000	408

V primerjavi z letom 1957 so cene za več kot polovico padle. Prodaja je bila zelo počasna, kajti pivovarnam se ni mudilo. Trenutno je v Flandriji še kakšnih 700 stotov na zalogi. Prodaja tega hmelja je zelo težavna, četudi cene padajo.

4. IZMENJAVA MNENI O EVROPSKEM HMELJSKEM POLOŽAJU

Ravnotežje na hmeljskem trgu smo dosegli že, preden smo začeli povečevati nasadne površine. Povečanje hmeljskih nasadov je zatorej treba ustaviti, posebej v deželah, kjer izvoz močno presega domače potrebe, ker morejo cene ene dežele sila vplivati na cene svetovnega trga. Če omejevanja ne bomo uresničili, bi bilo prizadevanje Evropskega hmeljarskega biroja, da bi uravnotežil svetovno hmeljarsko tržišče, zaman in posledica bo splošen padec cen.

Dežele članice uporabljajo pri obiranju obiralne stroje:

Češkoslovaška	90 strojev
Belgija	40 strojev
Francija	40 strojev
Nemčija	35 strojev

PRODAM

arondirano posestvo 3,5 ha v Drešnji vasi št. 11, p. Petrovče

V spomin pokojnemu Vinku Zagoričniku

Vinko Zagoričnik, z domačim imenom Cemer, napreden kmetovalec in hmeljar s Podvina — KZ Polzela

Se preden je letos pričel zeleneti hmelj, se je zaprla knjiga življenja kmetu in enemu od vidnejših pionirjev savinjskega hmeljarstva, Vinku Zagoričniku.

Njegova domačija leži na meji spodnje in zgornje Savinjske ter Saleške doline. Na vznožju, deloma na pobočju Gore Oljke, leži zemlja, ki je bila nekoč pusta in kamnita ter porasla z grmovjem. Na tem kraju gospodarijo že trije rodovi Cemrovih. Njegov, Vinkov ded je ped za pedjo krčil gmajno, sejnal in sadil ter se pehal za košček vsakdanjega kruha. Njegov sin, Vinkov oče, je šel dalje. Začel je hmeljariti in se ukvarjati z živinorejo ter s sadjarstvom. Orjaška postava in grčave roke niso nikoli poznale niru.

Tak je bil oče in Vinko je bil njegov učenec. Prebiral je poučne knjige, obiskoval tečaje in predavanja. V svet je gledal z odprtimi očmi in znal kritično presojati sleherno novost v kmetijskem gospodarstvu. Urejal je zemljišča za hmeljnike in sadovnjake in popolnoma spremenil okolico svoje domačije. Zgradil je tako gospodarsko poslopje, kakršnega nemara nima nobena kmetija v Savinjski dolini.

Imel je še veliko načrtov, a sredi dela ga je dohitela smrt.

Svojo pripadnost slovenskemu ljudstvu je pokazal med drugo svetovno vojno, ko je s svojima sinovoma raje šel v zapore, kakor da bi izdal svojo domovino. Mnogim ljudem je bil učitelj in vodnik, posebej v hmeljarstvu. Prideloval je izvrstno sadje, pa tudi v živinoreji se je močno odlikoval.

Vinko! Bil si bolehen, vendar si nas tako nenadejano zapustil. Upali smo, da boš dočakal vsaj starost tvojega očeta, a ni ti bilo usojeno končati delo, ki si ga še snoval in imel v mislih. Zapustil si družino, vzorno življenjsko družico, sinova, ki sta znana javna delavca, hčerki, vzorni kmetici ter sestri, ki je, poleg žene steber hiše. Slovo od tebe nam je bilo težko, čeprav vemo, da si svojo nalogo zvesto opravil. Zaradi tega nam je tudi lažje. Svoje otroke si vzgojil v ljubezni do zemlje, ki nas preživlja, v ljubezni do Cemrovega rodu, ki naj gre še bolj napreden iz roda v rod. Ne bomo te več videli v hmeljiščih, sadovnjakih in na njivah, toda vselej se bomo spominjali tvoje podobe, tvojega dela in tvojega značaja. Saj si bil vzoren slovenski kmet!

Pongrac Turnšek

Ustanovitev I. štajerskega bataljona

(Po knjigi »Med Mrzlico in Dobrovljami«)

Točni dan koncentracije Savinjske in Revirske čete ni znan. Morala pa se je izvršiti v drugi polovici avgusta ali prve dni septembra. Kakor je Pokrajinski komite za Štajersko po svojem odposlancu sporočil Savinjski četi, ki je tabirila v tem času v libojskih gozdovih, da se mora koncentrirati na Dobrovljah, tako je gotovo dobila tudi Revirska četa isti nalog. Indirektno lahko to sklepamo tudi iz poročila žandarmerijskega okrožnega vodje poročnika Kolmanitscha iz Celja in poročnika Feleisna, ki navajata v svojem telefonskem poročilu z dne 12. avgusta 1941: »Zandarmerija in policija je v okrožju Hrastnik pri pregledu gozdov naletela na približno 200 oboroženih komunistov, ki so šli v smeri Prebolda, okrožje Celje, in se zadržujejo v tamkajšnjih gozdovih. Moč žandarmerije in policije je 70 mož.«

Kdaj je prišel komandant I. štajerskega bataljona Franc Rozman-Stane k svoji edinici na Dobrovlje? Spomeničarji Savinjske doline so si soglasni v tem, da je prišlo do koncentracije vseh treh čet 4. oktobra 1941 na Grmadi pri Soštanju, kjer so Pohorci pričakovali ostale.

Spomeničar Rado Zakonjšek-Cankar pravi: »Komandant Stane je prišel k nam na dom (Smiklavž) pred 2. oktobrom 1941.« Spomeničar Viktor Šošter-Dobroveljski Miha pa pravi: »Prvič sem videl komandanta Staneta v Janškovi jamah na Dobrovljah, kjer je govoril zbranim borcem. Z njim so bili Curk, Hochkraut in Fric Keršič.« Datuma se točno ne spominja. Bilo pa je konec septembra ali prve dni oktobra. Brez dvoma je bil to prvi Stanetov stik z novoustanovljenim I. štajerskim bataljonom.

Kaj pomenja borba na Čreti za Štajersko? Prvič v zgodovini narodnoosvobodilne borbe na Štajerskem se je zgodilo, da so se partizanske sile frontalno postavile po robu okupatorju in zmagale.

Pomen borbe na Čreti ni samo v tem, da so ostale partizanske sile zmagovite, ampak predvsem v tem, da so se čutile tako močne in moralno tako trdne, da so se postavile po robu mnogo močnejšim okupatorskim silam v pozicijski borbi in da so v tej borbi tudi vzdržale kljub pomanjkanju orožja in municije. Ravno v borbi na Čreti je okupator prvič okusil na lastni koži udarno pest partizanskih sil in vso organizacijsko sposobnost partizanskega vodstva.

4.

5.

4. Strožičeva domačija, p. d. Zakrajšek, Čreta št. 1. Na košenici nad hišo se je pričela borba med I. štajerskim bataljonom in Nemci dne 26. X. 1941. V Strožičevi hiši so ubili dva partizana, ki sta ostala mrtva v hiši od 26. do 30. oktobra 1941. Gospodinja Frančiška se je skrivala pred Nemci do osvoboditve.

5. Lešnikova domačija, po domače pri Ančniku, v Podvrhu 45 pri Braslovčah. Prvoborec Viktor Šošter-Dobroveljski Miha je preskrbel pri Ančnikovih bivališče narodnima herojema Slavku Slandru in Dušanu Kraigherju, ko sta odšla meseca marca leta 1940 v ilegalo.

6. Čreta, središče Dobrovelj in često prizorišče borbe med partizani in Nemci.

Vsi fotoposnetki in zgodovinski podatki: Stane Terčak, vodja oddelka NOB v Celjskem muzeju.

6.

Območje vodne skupnosti „Savinja“

⑥ Objekti zgrajeni v letu 1958
označeno v milijon din

Trgovsko izvozno-uvozno podjetje „HMEZAD“ Žalec: Kako smo videli hmelj in hmeljarje pri prevzemu 1958?

Hmeljarji v Savinjski dolini vedo, kako je vreme lansko pomlad in poletje nagajalo, kar je vplivalo slabo na rast hmelja, medtem ko drugim kulturam ni škodovalo v toliki meri. Narobe, za sadje, žito, krompir ali trto je bilo celo ugodno. Po prvotni bujni rasti v mesecu maju je zavoljo hude pripeke v prvi polovici meseca junija začel hmelj cveteti in kmalu zatem prehajati v kobule. Cvetni nastavki so bili redki in tako so hmeljarji ugotovili, da na takšnih njivah ne bodo dosegli enakega hektarskega donosa kakor leto poprej. Ko pa je 15. junija izdatno deževalo, so začela naenkrat delovati vsa gnojila, ki so jih hmeljarji natrosili hmelju meseca maja in hmelj je zavoljo tega zdijval. Zaradi poprejšnje vročine so bila nekatera hmeljišča že izkobilila, po dežju pa je začela listje bujno rasti in skoroda pokrilo kobule, ki zato niso tako hitro dozorevale, kakor so menili nekateri hmeljarji, ki so začeli prehitro obrirati in tako obrali nedozoreli hmelj

Majniška in junijska pripeka je bila najhujša v sredini Savinjske doline, medtem ko je okoliški kraji niso tako občutili. V okoliških krajih opravijo običajno tudi rez nekoliko kasneje in teh nekaj dni je bilo to pot odločilnih za razvoj hmeljske rastline. V vseh krajih, ki leže izven središča, je hmelj skoraj redno rasel, hmeljarji pa so pridelali celo več kakor leta 1957.

Mimo pripeke, ki v hmeljarstvu ni zaželena, pa se je pojavil še drug nepridiprav: divji hmelj — moška rastlina — ki je cvetel hkrati s hmeljem v okolici in ga več ali manj oplodil. Posebno prizadeti so bili kraji, kjer pihajo zahodni vetrovi iz vranskega kota in kraji, ki ležijo v jugovzhodni smeri, nekako na črti Vransko—Vojnik. Zanimivo je, da so bili oplojeni večidel nižinski predeli. — veter je nosil trose prav nizko, medtem ko so ostali višinski predeli neoplojeni. Tako smo prevzemali lep, okrogel, neoplojen hmelj iz Dobrovelj, Crnega vrha, Slatin in tako dalje. V krajih pa, kjer je bil hmelj oplojen in so mu poprej natrosili precej umetnega gnojila, je tako bujno rasel, da so postale kobule čezmerno velike in vretenca zelo redko členkasta, kobulni lističi pa veliki in surovi. Obralci so se velikih kobul močno razveselili, saj je ena zalega za pet drugih in škafi so se hitro polnili. Tako so nekateri obralke nabrale v enem dnevu po 25 škafov. Po 45 dinarjev škaf je 1125 dinarjev na dan in to pri polni hrani.

Zaradi tega pa se je hmelj nakopičil sušilcem v sušilnici in ga nikakor niso mogli sprosti posušiti. Hmeljarji so zategadelj močneje kurili in sušili hmelj pri nezmerno visoki temperaturi, samo da jim ne bi ležal na podu. Zavoljo visoke temperature pa je hmelj naknadno porumenel in tako prejel oceno druge, če ne celo tretje vrste. Takšnih hmeljarjev pa je bilo to pot mnogo in vsaj 40% hmelja bi moglo dobiti prvovrstno oceno, če bi hmeljarji s premočno kurjavo ne oškodovali lupulina.

Zakaj pa hmelj, ki ga sušimo pri hudi vročini, porumeni?

Na vprašanje hočem odgovoriti čim bolj poljudno, tako da bo vsak hmeljar razumel in v prihodnje pazil, da ne bo vročina pod predalom (ladelcom) presežala 50° C. Med predalom in srednjo lesno pa sme biti največ 45 do 47° C.

Lupulin, to je rumena moka, ki je bistvena za kuhanje piva, je sestavljen iz smol in aromatičnih olj. Če lupulin med prsti pomencamo, čutimo mastnost olja in lepljivost smol. Če so smole prepojene z oljem, so »mehke smole«, spremenijo pa se v »trde smole«, če jim olje odzvamemo.

Smole pa izgube olje ob prehudi vročini pri sušenju. Ze pri toploti nad 50° se zniža vsebina mehkih smol. Pri 55 do 65° se začne termični razpad lupulina. Če pa sušimo hmelj nad 65°, postane zaradi razpada lupulina za pivovaritelja neuporaben. Termični razpad lupulina je izločanje aromatičnih olj iz »mehkih smol« pri navedenih temperaturah. Izločeno olje vpijejo lističi kakor pivnik črnilo. To zapazimo najprej okoli vretenca, kjer prehaja olje v lističe, ki porumene. Če pa je vročina še hujša, porumenijo lističi več ali manj tudi zunaj. Z izgubo aromatičnega olja se spremenijo »mehke smole« v »trde«, ki pa so, kakor sem že zapisal, za pivovaritelja nekoristne, ker se pri kuhanju piva vsedejo na dno ponve in se v pivskem varivu ne raztopijo.

To je eden izmed vzrokov, da kobule porumenijo in takšen hmelj pri prevzemanju tudi slabše ocenimo. Podoben razkroj »mehkih smol« pa povzroči tudi dostop zraka oziroma kisika k lupulinu. Vsak hmeljar dobro ve, da hmelj po enem ali več letih porumeni. Če ga med prsti zmečkamo, ni več masten, citronasto rumena barva je prešla v bolj ali manj temnorjavo — tembolj, čim starejši je hmelj.

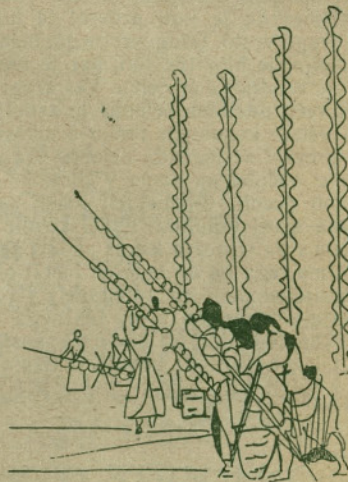
Lani pa je bil hmelj zaradi hitre rasti tudi mnogo bolj občutljiv kakor prejšnja leta. Zaradi tega je bila večja tudi nevarnost pred rdečim pajkom, peronosporo in sploh je bilo treba ravnati z njim na moč skrbno. Če je ležal dlje časa pred sušenjem na podu, je to že vplivalo na njegovo barvo. Prav tako je že samo nekaj višja vročina vplivala na razkroj lupulina.

»Hmezad« je prevzel vsega skupaj 2431 ton hmelja letnika 1958; od tega samo 17% prve vrste, 73% druge vrste, 10% pa je bilo tretje in četrte vrste. Gotovo bi imeli vsaj 50 ali še več odstotkov prvovrstnega hmelja, če bi ga hmeljarji sušili bolj skrbno in pri primerni toploti. Zato ne sušite hmelja niti pri preveliki niti pri premajhni vročini, če nočete pokvariti barve in kvalitete.

Zakaj je treba hmelj pravočasno pobasati?

Razkroj oziroma oksidacija lupulina, ki jo povzročata kisik, se začne v trenutku, ko je hmeljar hmelj posušil in ga razgrnil po podu. Oksidacija pa moremo omejiti, če preprečimo dostop zraka k hmelju. Delno dosežemo to, če hmelj čimprej pobasemo v vreče. Nikakor pa ga ne smemo pobasati prehitro. Če smo ga še tako pravilno sušili, se še vedno primeri, da ena ali druga večja kobula ni docela suha. V sušilnici so morda koti, tako imenovana vlažna gnezda, kjer se hmelj ne posuši enotno. Nekateri kobule so manj suhe in zavoljo teh bi se mogel hmelj, ki bi ga prehitro pobasali, v vreči vžgati. Počakati moramo 8 do 14 dni, pri tem pa hmelj previdno z leseno lopato enkrat ali dvakrat preobrniti, da

se slabo suhe kobule še dosušijo. Razen tega pa mora hmelj po sušenju nekoliko odvolgniti, nar kar ga moramo ob prvi priložnosti pobasati v vreče. S tem v glavnem preprečimo dostop zraka

k hmelju in omejimo razpad lupulina do najmanjše mere. Barva hmelja bo ostala v vrečah nespremenjena, v mnogih primerih se bo celo izboljšala.

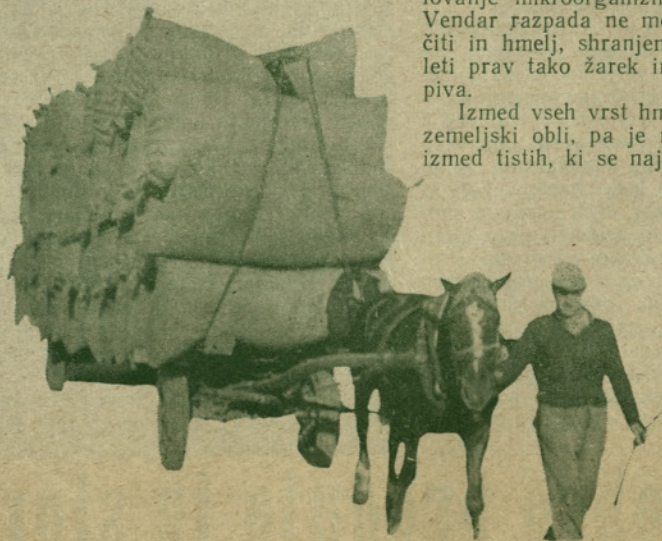
Tako torej vidimo, da moramo hmelj pobasati pravočasno, in sicer ob prvi priložnosti zatem, ko je ležal 8 do 14 dni razgrnjen na kupu.

Čim dlje leži hmelj na kupu, tem bolj se mu spremeni barva na slabše. Oksidacija mu spreminja aromo in razkrajata smole. Hmelj ohrani barvo tudi, če leži v zatemnjenem prostoru. Nekateri hmeljarji, ki ne morejo zatemniti prostora, pokrivajo hmelj s plahetami. Tako mu sicer res ohranijo barvo, vendar postane hmelj po večini zatohel, smole nemoteno oksidirajo, ker ima zrak nemoten dostop in hmelj izgubi svojo značilno aromo, eterična olja postanejo žarka in tudi hmelj ima žarek duh. Spomnite se samo surovega masla, ki ste ga pustili dlje časa nezavitega na zraku in je začelo postajati žarko.

Pravočasno pobasan hmelj se ohrani bolje, ker smo iz vreč zrak večidel iztisnili. Tudi svetloba nima dostopa, razen deloma do plasti ob juti in ob morebitnih okvarah na vreči, kar pa moremo preprečiti z zatemnitvijo. Bolj ko je hmelj stisnjen v vrečo, toliko bolj se torej drži. Vendar pa »Hmezad« ne želi, da bi bile hmeljske vreče težje od 45 kg. In sicer zategadelj, ker je treba vsako balo hmelja pri vlaganju v žveplarno izprazniti in hmelj bi se preveč drobil, če bi bil premočno nabasan.

Razpad smol pa moremo omejiti na skrajni minimum, če hranimo hmelj v hladilnikih pri temperaturah okoli 0°. Pri tej temperaturi je delovanje mikroorganizmov samo še minimalno. Vendar razpada ne moremo popolnoma preprečiti in hmelj, shranjen v hladilniku, postane z leti prav tako žarek in neuporaben za kuhanje piva.

Izmed vseh vrst hmelja, kolikor jih raste na zemeljski obli, pa je naš savinjski hmelj eden izmed tistih, ki se najdalje časa drži, pri njem

razpadajo smole najbolj počasi, ker vsebuje obilico antiseptičnih vrednot. Svicarske pivovarne so med svetovno vojno, ko ni bilo mogoče hmelja sproti nabavljati, najdalje hranile za železno rezervo savinjski golding, medtem ko so vse druge vrste hmelja morale porabiti poprej, ker so te hitreje razpadale. Naši hmeljarji so tudi sami spoznali odlično antiseptično vrednost našega goldinga in so ga začeli v manjši meri dodajati jabolčniku ter ga tako obvarovali pred prehitrim kisanjem.

Lani nam je mnogo nevolje povzročila oploditev hmelja. Zapisal sem že, da so bili v največji meri oplodjeni hmeljniki na črti Vransko-Vojnik. »Hmezad« je lani prevzel ta hmelj še večidel v drugo vrsto. Drugovrstnega, manj oplodjenega hmelja, je bilo 184 ton, kar je nekaj več kot 7,5% od celotnega pridelka. Ves drugi hmelj, ki je imel večji odstotek semena in zavoljo tega čezmerno velike kobule in redko členkasta vretenca, je prevzel »Hmezad« deloma v tretjo ali četrto vrsto, večidel pa samo v shrambo, ne da bi ga sploh ocenil. Osemenjen hmelj je manj vreden, ima manj lupulina, lističi kobule in semenska zrnca pa so težja kakor pri neoplodjenem hmelju. Mimo tega pa da oplodjen hmelj pivu nekoliko neprijeten okus in zategadelj pivovarne, ki proizvajajo le boljše pivo, takšnega hmelja sploh ne kupujejo, ali pa samo za dosti nižjo ceno. Iz takšnih surovih kobul, ki imajo redko

poučeni bi mislili na vse drugo prej, ko na divji hmelj in ga zato tudi ne uničijo.

Savinjski hmeljarji često besedujejo o slabostih bačkega hmelja. Resnično, bački hmelj ima nekoliko drugačno aromo kakor savinjski golding, ker raste pod drugačnimi vremenskimi razmerami, vendar pa je brez semena. Naši hmeljarji so si gotovo že ogledali nasade bačkega hmelja in so videli, da raste tam hmelj samo v dolini. Daleč naokoli ni nobenih gozdov ali hribovja in tako je skoraj nemogoče, da bi v bližini zrasel divji hmelj. Če pa že, ga pridelovalci takoj zapazijo in uničijo, še preden bi mogel škodljivo vplivati.

Skoda bi bilo, če bi osemenjevanje uničilo sloves savinjskega hmelja, ki se je na svetovnem tržišču že uveljavil, zato moramo skrbno na lov proti divjemu hmelju.

Mimo teh naravnih neugodnosti pa moramo omeniti še vrsto savinjskih hmeljarjev, ki s svojimi nečednimi manipulacijami ogrožajo sloves savinjskega hmelja. Mogoče jim ni znano, da pred vlaganjem v žveplarno vsako balo po dolgem odpremo in pregledamo, če ustreza vsebina vrsti, ki je bila ocenjena pri sprejemu. In pri tem najdemo v balah vse mogoče in nemogoče predmete, ki se pomešajo med hmelj deloma namerano, deloma pa tudi nenamerno, samo zavoljo hmeljarjeve malomarnosti. Najčešči predmeti v balah so staro železje, stare sekire, drugo ne-

posebno še, če je namenjeno za živilsko industrijo. In sanitarne inšpekcije morejo ugotoviti, če je med hmelj pomešano konjsko blato. Jasno, da inšpekcija takšno pošiljko zavrne. Zdaj pa pomislimo, da najde ameriška sanitarna inšpekcija v našem hmelju sledove konjskega blata in ga zavrne! Pošiljka prispe nazaj v Jugoslavijo na naše stroške, poleg tega pa jo moramo nadoknaditi z novo pošiljko, spet na naše stroške.

Če pa bi že sanitarna inšpekcija kaj spregledala, potem ne uide nič pivovarnarju. Pri kuhanju piva splava vsa nesnaga iz hmelja na vrh, težji predmeti pa potonejo na dno, kjer jih najdejo potem, ko iz kotla odteče varivo. Noben pivovarnar ne more biti navdušen, če najde na vrhu variva konjsko blato, slamo, jajčne lupine in še kaj, na dnu kotla pa stare sekire, srpe, motike, kladiva in podobno. Verjetno bo prihodnje leto kupoval hmelj drugje. Saj tudi vi ne zaupate trgovcu, ki vam je prodal z moko še nekaj zarjavelih žrebljev, lesnih črvov in črepinj! Zato je menda jasno, da moramo pri hmelju, ki je tako važna surovina za živilsko-pivsko industrijo, skrbno paziti na čistočo, tako pri obiranju, sušenju, v shrabi in pri basanju. Menda tudi vam ne bi teknil jabolčnik, če bi vedeli, da ste s sadjem vred prešali tudi konjske, kravje, kurje in druge odpadke.

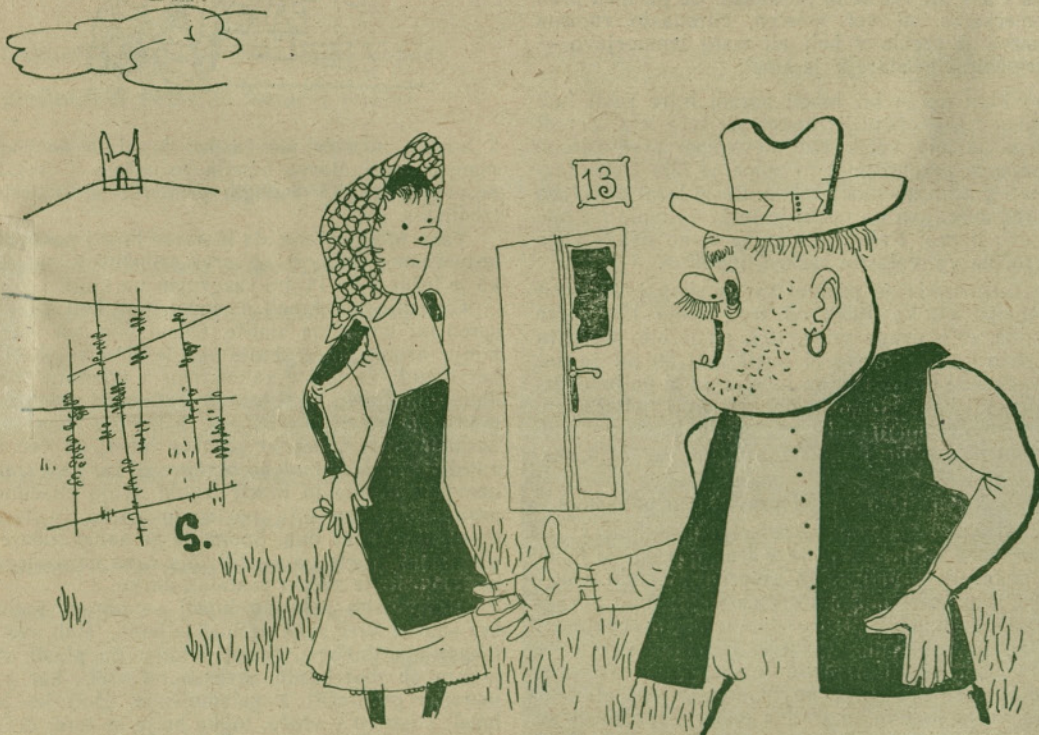
Razen tega pa poznamo hmeljarje, ki hočejo na vsak način prikriti večje ali manjše količine slabega hmelja. Eni ga pobašejo na dno, drugi na vrh, tretji spodaj in zgoraj v vreči. To pot smo odkrili mlajšega hmeljarja, ki je skušal biti posebej iznajdljiv. Hmelj je basal v vrečo po ceveh. Ob sivih je nabasal boljši hmelj, v sredo vreče pa slabšega. Prevzemalca je zares preslepil. Ta je namreč pri šivu našel samo prvovrsten hmelj in ga tako tudi ocenil. Toda kaj je to pomagalo hmeljarju? Kasneje pri odpiranju je bil razloček prevelik, videli so se celo sledovi polnjenja po ceveh. Poklicali smo ga na zagovor in mu odtegnili primerno vsotico za njegovo potegavščino.

»Hmezad« mora seveda skrbeti za sloves našega goldinga v tujini in skrbeti tudi za priznanje poštenja našim hmeljarjem. V prihodnje bomo zato pisali o nepoštenih hmeljarjih s polnimi imeni, to pot smo se zadovoljili še z začetnicami, kar naj bo hkrati zadnji opomin. S polnjenjem na cevi si je skušala pridobiti boljšo ceno O. K. oziroma njen sin V. iz vasi P. V hmelju T. A. iz A. smo našli konjski odpadek in smeti, spodaj v vreči pa še hmelj slabše vrste, ki bi štel v četrto vrsto. Hmeljarka K. L. iz L. je nabasala spodaj in zgoraj v vrečo za dve stopnji slabši hmelj. Celotno balo smo zato ocenili v četrto vrsto. H. K. ml. iz L. v. je imel v dveh balah spodaj za eno vrsto slabši hmelj. J. K. iz L. v dveh balah spodaj slabši hmelj. Hmeljarka D. M. iz G. v. je nasula zgoraj za dve vrsti slabši hmelj. D. A. iz Sv. P. je imel v petih balah spodaj in zgoraj rjav hmelj. G. I. iz L. v eni bali spodaj rjav hmelj. Hmeljarka B. T. iz P. je imela spodaj rjav hmelj četrte vrste. S. F. iz V. je imel v spodnji polovici približno 10 kg slabšega hmelja. P. Z. iz B. je imela spodaj in zgoraj slabši hmelj. C. F. iz P. je imel v eni bali spodaj približno 11 kg slabšega hmelja. S. I. iz G. G. je imel v eni bali prvovrstnega hmelja približno 8 kg slabega. V. A. iz S. je imela v eni bali zgoraj in spodaj rjav hmelj, v sredini pa drugovrsten. Mimo navedenih smo odkrili še celo vrsto manjših grešnikov, ki jih zaenkrat še nismo klicali na zagovor, ker sodimo, da so se jim mogle primeriti te majhne pomote tudi čisto po naključju.

V prihodnje pa bomo brez izjeme klicali vse take hmeljarje na zagovor in zahtevali, da tako varljive bale odpeljejo spet domov. Od KZ pa bomo izterjali še vrnitev izplačila.

Zato ponovno svarimo vse hmeljarje, da pri basanju hmelja ne počenajo nobenih neumnosti in goljufij. Nič nam ne ostane prikrito in škodo bodo trpeli goljufi sami. Ko bašete hmelj v vreče, ločite že sami eno vrsto od druge. S tem prihranite delo nam, sebi pa prihranite nepotrebne nevesečnosti. Kupca najde samo dobro blago, slabo mora ostati neprodano, če je izbira velika.

R. M.

»Hej, stara! Prinesi hitro vse staro železje, ki smo ga pripravili za ODPAD! Grem hmelj basat.«

členkasta vretenca, pa lupulin prav rad izpada in se pri pripravljanju in pakiranju hmelja skoroda razgubi. Hmeljarji, ki se hvalijo, kako bogat je njihov hmelj na lupulinu, češ da ga imajo polne čevlje, če stopijo vanj, se močno motijo, kajti izpadanje lupulina je znamenje slabe kakovosti hmelja z redko členkastimi vretenci.

Jasno nam mora biti, da pivovarne ne marajo sprejemati osemenjenega hmelja, kvečjemu za nižjo ceno. Zavoljo tega verjetno letos »Hmezad« ne bo mogel sprejemati osemenjenega hmelja v drugo, temveč le v tretjo ali četrto vrsto. Pridelki hmelja so se po vsem svetu lani tako povečali, da bodo pivovarne kupovale res samo najboljše pridelke. Izbiro bodo imele veliko in slab hmelj ne bo šel v denar. Naši hmeljarji morajo torej gledati, da bodo pridelali prvovrsten hmelj, ki bo po barvi in kakovosti ustrežal. Pregledati morajo kar se da večjo okolico hmeljišč, če ne raste kje kakšna divja moška rastlina. Med našimi hmeljarji še vedno najdemo koga, ki ne ve, kako moška hmeljeva rastlina izgleda. Nekoč smo v »Hmeljarju« objavili točen opis. Priporočamo torej, da si članek natančno preberete. Moška hmeljeva rastlina cvete v grozdih in ne-

uporabno orodje, ki ima precejšnjo težo. Marsikak hmeljar se je že zadovoljno muzal ob misli, kako ugodno je prodal staro železje, a na moč se je začudil, ko smo ga kasneje poklicali na zagovor in mu za kazen odtegnili nekoliko večjo težo od najdenega predmeta. V vreči smo našli že tudi celo zidno opeko. Da je tak predmet namerano vložen v balo, je jasno in zato je tudi temu ravnanju primeren odtegljaj. Primerilo se je, da smo v vrečah našli kurja jajca, cela ali še pogosteje ubita. Ubito jajce škodi še več, ker pokvari precejšnjo količino hmelja v svoji okolici. Če bi pregledi pri izpraznjevanju v žveplarno ne bili dovolj učinkoviti, bi nam eno samo jajce moglo pokvariti celo partijo hmelja, to je približno 5000 kg. So pa spet hmeljarji, ki brezobzirno pometejo med hmelj razne smeti, travo, slamo in drugo. Med hmeljem smo našli tudi konjsko blato. Hmeljar, ki je med hmelj pomešal vso to nesnago, si je menda mislil, saj tega piva ne bom pil jaz. Toda takšno ravnanje moramo najstrože obsoditi, ker dokazuje dosledno brezobzirnost do soljudi, poleg tega pa škodujejo ti pojavi našemu hmeljarstvu na sploh. Večina držav po svetu strogo pregleduje uvoženo blago,

Vse za dobro prodajo in sloves našega goldinga!